

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 09 FİYATI: 5 TL

Atatürk ve Ülke Dışındaki Anıtları

A. Erdem Akyüz'ün yazısı 35. sayfada

Dr. Cihangir
Dumanlı:

**Sivas
Kongresi'nde
Manda
Sorunu** Sh: 5

Cengiz Özakıncı:

**Unutturulan
Kardeşlik** Sh: 45

Kaya Boztepe:

**Al Sancak
Alsancak'da
Dalgala-
nırken** Sh: 9

Tekin

Özertem:
**Eğitim ve
Kültür** Sh: 85

Necdet Pamir:

**Petrol
Rezervleri
50 Yıl Sonra
Bitecek mi?** Sh: 69

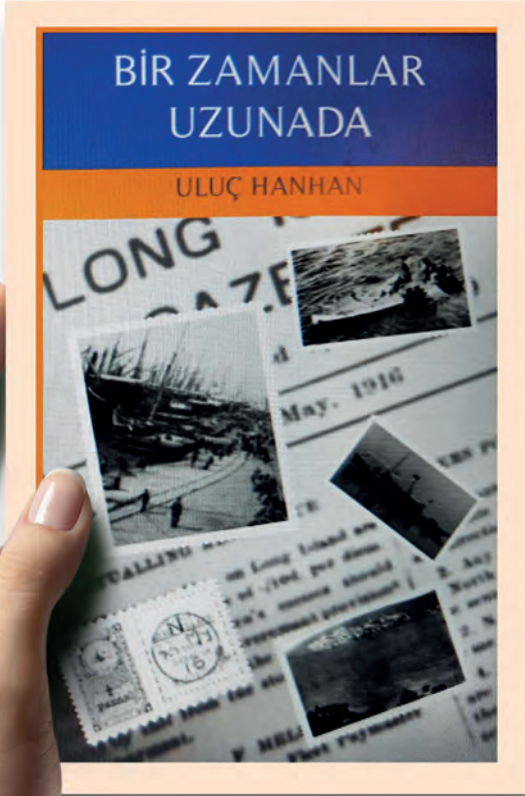
Konur Ertop:

**Bir Elinde
Yaşam,
Ölüm Bir
Elinde** Sh: 29

Muazzez İlmiye Çığ:

**Cumhuriyetin Başında
Kadınlarımız** Sh: 51

izmir Körfezi'nde yer alan Uzunada tarihin her döneminde bölgeye sahip olmak isteyen egemen güçlerin elinde tutmak istediği bir ada olmuştur. Hanhan kitabında Uzunada tarihinden kesitler sunmakla beraber, okuyucuyu özellikle Birinci Dünya Savaşı yıllarına götürüyor. Ada çevresindeki düşman saldırıları, Türk ve Almanların savunmasından, adadan ayrılmış Anadolu Rumlarının ve adada yaşamış Türk sivil ve askerlerin ada ile ilgili anlatımları kitapta yer alıyor. Ayrıca adada bulunan tarihi sarnıç, ada çevresindeki amforalar, arşiv bilgileri ve levanten bir ailenin adadaki bir arazi üzerindeki hak iddiası kitapta yer almaktadır.

Kitap sadece

www.uzunada.blogspot.com.tr

adresinden temin edilebilmektedir.

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anıtsal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydinel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 24 / 08 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Devrim ve Evrim

Dr. Ufuk Akyol

5

Sivas Kongresi'nde Manda Sorunu

Dr. Cihangir Dumanlı

- 9** Al Sancak Alsancak'da Dalgalanırken!
Kaya Boztepe
- 15** Alaşehir Bağımsız Hükümeti
Prof. Dr. Kemal Arı
- 19** Ah O Üç Gün! Gürbüz Turgay
- 24** Adalet Zeki Sarhan
- 29** Bir Elinde Yaşam Bir Elinde Ölüm
Konur Ertop
- 35** Atatürk ve Ülke Dışındaki Anıtları
A. Erdem Akyüz
- 40** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 41** Yaygın Eğitim
Cengiz Önal
- 45** Unutturulan Kardeşlik
Cengiz Özakıncı
- 51** Muazzez İlmiye Çığ'dan Mektup Var
- 56** Çekoslovakya'daki Casusumuz Kimdi?
Mete Akyol
- 61** Harem Ağaları
Necdet Uğurlu
- 69** Petrol Rezervleri Tükenecek mi?
Necdet Pamir
- 74** Aydınlanma
Berk Yüksel
- 78** Bilinç Düzeyimiz Kendi Cennetimizdir
Deniz Bener
- 80** Çöl Tilki'si'nin Son Saatleri
Sabriye Aşır

İÇİNDEKİLER

- 85** Eğitim ve Kültür
Tekin Özertem
- 90** Franz Liszt Yaşar Öztürk
- 95** Günah Yiyicilik
Sabriye Aşır
- 99** İyi ki Varsın!
Nuray Bartoschek
- 101** Bir Şiirdir Yaşamak
Sabri Kemal
- 104** Locorotondo
İzlen Şen Toker
- 109** Nereye Koşuyoruz?
Metin Gören
- 112** Plastik Yiyen Tırtıllar
Deniz Bener
- 115** Knidos
Gürbüz Evren
- 120** Yediğimiz Besinler
Beynimizi Nasıl Etkiliyor?
Zeynep Aburas
- 123** İftira
Haluk Erdemol
- 127** Balkondaki Çocuk
Mehmet Uhri
- 131** Renkler
Sedem Demir
- 134** Ashoka Sütunu
- 135** Sonbahar Sessizliği
Mehmet Ünver
- 141** Edebiyatımızda Kuşlar
Yahya Aksoy
- 144** Kendimizi Bulmanın Tek Yolu
Aramaktır!
Sabriye Aşır
- 147** Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay
- 34** İlk Dersimiz Türkçe
- 68** Firçalayarak
- 126** Bilginizi Denetleyin
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyüklüğü
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Ayın Kitapları
- 160** Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Devrim ve Evrim

Yaşamını planlayıp, organize ederek, hedefleri doğrultusunda ilerleyerek yaşamak, sabah kalktığında, akşama karnını nasıl doyuracağını düşünmek zorunda olanlar için bir seçenek dahi değildir.

Ancak, yönetenler için, yönetilenlerin karınlarını doyurma endişesi içinde kalmaları bir seçenektir. Bu şekilde yönetenin işi çok kolaydır. Kimsenin onu sorgulamakla, eleştirmekle harçayacak zamanı ve enerjisi olmaz. Yöneten, istediği gibi yönetir, daha doğrusu hükmeder.

Toplumu güruhtan ayıran, yaşamı nitelikli kılan, bireyin toplum

adına yöneteni eleştirmesi, sorgulaması ve gerektiğini düşündüğünde değiştirmesidir.

Bugün, Dünya üzerinde, en hafif deyimle, niteliksiz bir yaşam

süren bireylerin oluşturduğu güruh, hep de yönetenini eleştiremeyen, sorgulayamayan, değiştiremeyen insanlardan oluşuyor.

Bir düşünün, adını koymaya çalıştığınızda ne kadar da çok ülke var bu durumda, şaşırıcı... Üzücü.

İnsanlığa bir devrim gerektiğini düşünmek

ne kadar iyimsers geliyor buradan bakınca.

Devrimden önce evrim gerek! •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, ekonomik zaferlerle desteklenmezse kalıcı olamaz, az zamanda söner. (1922)*
- *Türkiye'nin gerçek efendisi, hakiki üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete lâyık olan köylüdür. (1922)*
- *Yeni Türkiyemizi lâyık olduğu yüceliğe ulaştırabilmek için mutlaka ekonomimize birinci derecede önem vermek zorundayız. Zamanımız tamamen bir ekonomi devrinden başka birşey değildir. (1923)*
- *Tarih, milletlerin yükselme ve alçalma sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler toplumsal olaylar üzerinde etki yaparlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişiyle, alçalışıyla ilgisi olan, milletin ekonomisidir. (...) Gerçekten Türk Tarihi incelenirse, bütün yükseliş ve alçalış sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka birşey olmadığı anlaşılır. (1923)*
- *Tarihimizi dolduran bunca başarı, zafer ve mağlûbiyetler, bozgunlar ve felâketler, bunların hepsi meydana geldikleri devirlerdeki ekonomik şartlarımızla bağlantılı ve ilgilidir. Yeni Türkiyemizi hak ettiği düzeye çıkarmak için mutlaka ekonomimize birinci derecede önem vermek zorundayız. Çünkü zamanımız tamamen bir ekonomi devresinden başka birşey değildir. (1937)*
- *Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin hür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin belkemiğidir. (1937)*

K Atatürk

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Sivas Kongresi'nde Manda Sorunu (4-11 Eylül 1919)

Kurtuluş savaşımızın ilk safhası, ordusu dağıtılmış bir halkın kendiliğinden ordulaşarak işgallere karşı direniş safhasıdır. Bu safhada çoğu işgal edilmiş veya işgal tehdidi altındaki bölgelerde 30 yerel kongre toplanmış ve Kuvayı Milliye örgütlenmesinin yapıldığı bu kongrelere 1396 kişi katılmıştır.¹

Sivas Kongresi'nin yapıldığı Milli Mücadele Karargâhı olarak kabul edilen okul binası

Yerel olarak örgütlenen Kuvayı Milliye örgütlerini yurt çapında tek çatı altında toplamak maksadıyla Sivas kongresi 4-11 Eylül 1919'da Sivas Lisesi binasında 38 kişi ile toplanmıştır.

Kongrenin amacı doğu ve batı illerinin ve Trakya'nın birliğini sağlamaktır.² Gündemde iki madde vardır:

Mustafa Kemal Paşa Sivas Kongresi'ne katılan üyelerle.

1. Erzurum kongresi kararlarının görüşülmesi,

2. Manda sorunu.³

Kongrenin ilk üç günü gündemle ilgili olmayan konularla geçer. Dördüncü gün gündeme geçilir. İlk gündem maddesinde Erzurum kongresi kararları bazı değişikliklerle kabul edilir. Değişikliklerin amacı Erzurum'da doğu illeri için verilmiş olan kararların tüm yurdu kapsayacak halde genelleştirilmesidir. Bu kapsamda Doğu Anadolu

Müdafaayı Hukuk Cemiyeti'nin adı **Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Cemiyeti** olarak değiştirilmiştir. Erzurum kongresinde doğu illerinin ülkenin ayrılmaz bir parçası olması vurgulanırken Sivas'ta buna Rumeli illeri de eklenmiştir.

Gündemin ikinci maddesi olan manda sorunu üzerinde uzun tartışmalar yapılmıştır.

Manda Nedir?

Manda Fransızcadaki "mandat" (okunuşu manda) kelimesinden gelmektedir. Bu günkü Birleşmiş Milletler (BM) örgütü gibi Paris Barış Konferansında Milletler Cemiyeti (MC) denilen bir örgüt

kurulması kararlaştırılmış ve yeni devletlerle yapılan barış anlaşmalarına MC statüsü konulmuştu. Buna göre bağımsızlığa yeni kavuşmuş, kendi kendini yönetemeyecek olan devletlerinin gelişmiş, zengin devletlerin korumasına verilmesi öngörülüyordu ve buna "mandat" deniliyordu. Mandayı alan (mandater) devlet manda devlet üzerinde ayrıcalıklara sahip olur. Mandater devletin manda devlete yardımı gibi gösterilen bu düzen aslında mandater devletin manda devleti daha çok sömürmesine, manda devletin

bağımsızlığını yitirmesine yol açar. Manda rejimi emperyalizme yeni bir kılıftır. Bu nedenle bir devletin mandası altına girmek Mustafa Kemal'in kurmayı planladığı **tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti** düşüncesine aykırıdır. 1919'da mandayı savunanlar "Biz bu koşullarda kendi kendimizi yönetemeyiz büyük devletlere bırakalım bizi onlar yönetsin." düşüncesini savunuyorlardı. Mustafa Kemal ise mandanın tam bağımsızlık hedefine uymadığına; koşullar ne kadar ağır olursa olsun Türk ulusunun kendi kendini yönetebileceğine inanıyor ve mandacılığa karşı çıkıyordu.

Sivas Kongresinde

Manda Sorunu

Galip devletler doğu Anadolu'yu Ermenistan'a vererek "Büyük Ermenistan" devleti kurmak istiyorlardı. Bu konuyu San Remo'da tartışılar. O sırada Ermenistan'da komünist bir darbe yapıldı. Galip devletler "Büyük Ermenistan'ın" korunması için MC'ye başvurdular. MC sözleşmesi henüz imzacı devletlerce onaylanmamış olduğundan Cemiyet bunu kabul etmedi. Galip devletler bunun üzerine konuyu ABD'ye götürdüler. İngiltere Başbakanı Lloyd George ABD Başkanı Wilson'a, Anadolu'nun (doğuda Ermenistan'a verilmesi düşünülen yerlerin)

mandasını almasını önerdi. Wilson bu öneri üzerine Anadolu'ya iki komisyon göndermiştir. Bunlardan biri King-Crane komisyonundur. Diğer komisyon ise General James Harbord başkanlığındadır. 7 Temmuz 1919'da İstanbul'a gelen ve 21 Temmuz'da dönen King-Crane komisyonu raporunda ateşkes sınırları içinde kalan Osmanlı topraklarının; İstanbul ve civarı, Ermenistan ve Anadolu'nun geri kalan kısmı olmak üzere üç bölgeye ayrılmasını ve bu üç bölgenin

ABD mandasına verilmesini önermiştir.⁴

Wilson King-Crane önerisini Kongre'ye sunmuş fakat öneri Kongre'de büyük çoğunlukla reddedilmiştir.⁵

Anadolu'nun manda altına sokulmasını isteyen Türkler de vardır.

Kongrenin açıldığı gün Mustafa Kemal İstanbul'dan eski sadrazam Ahmet İzzet Paşa'dan bir mektup alır. Paşa kongrede Amerikan mandasının kabul edilmesini istemektedir. Albay İsmet (İnönü) de aynı görüştedir.⁶ Albay İsmet bey 27 ağustos 1919'da Kazım Karabekir'e yazdığı mektupta Amerikan mandasını savunmaktadır.⁷ Refet Bey (Paşa) da kongrede Amerikan mandasını savunmuştur.⁸ Bir grup yazar ve aydın da Amerikan mandasından yanadır. Bunlar arasında Halide Edip (Adivar), Karakol Teşkilatı lideri Kara Vasıf,⁹ Bekir

Anadolu'nun
manda altına
sokulmasını isteyen
Türkler de
vardır.

Sami (Kunduz), Ali Fuat Paşa'nın babası İsmail Fazıl Paşa da¹⁰ bulunmaktadır.

Kongreden önce Sivas'a gelen temsilcilerden 25 kişi Amerikan mandasının kabul edilmesini öngören bir öneri hazırlamışlardır.

Sivas kongresinde manda konusundaki uzun tartışmalarda iki düşünce ortaya çıkmıştır:

Sivas'ta mandayı savunanlar da Atatürk'ün yanında tam bağımsızlık için milli mücadeleye katılacaklardır.

1. Amerikan mandasına girelim, onlar bizi yönetsin.

2. Hiçbir manda ve koruma altına girmeyelim, tam bağımsızlık için mücadele edelim.

Yukarıda isimleri belirtilen Mustafa Kemal'in yakın arkadaşları (Rauf Orbay, İsmet İnönü, Kara Vasıf, Bekir Sami, Refet, Halide Edip...) birinci düşünceden yana; Mustafa Kemal ise tam bağımsız-

lığı savunmaktadır. Sonunda bir orta yol bulunur. Önce ABD'nin Türkiye'nin mandasını almak isteyip istemediği öğrenilmelidir. Bu maksatla ABD Senatosu'na bir mektup yazılarak Türkiye'ye manda konusunu yerinde inceleyecek bir heyet göndermesi istenir.

Yukarıda sözü edilen MC sözleşmesi imzalanmıştır, fakat ABD kongresi bu sözleşmeyi onaylamamıştır. Bu nedenle MC sözleşmesi ABD'yi bağlamamaktadır. Sonuçta Sivas Kongresi'nden gönderilen mektup Amerikan kongresi gündemine alınmaz ve cevapsız kalır.

Manda konusu Sivas'ta kongre kararı haline getirilmemiş, böyle bir ara çözümle kapatılmıştır. Bundan sonra Mustafa Kemal'in önderliğinde tam bağımsızlık için mücadele etmek düşüncesi hayata geçirilecektir. Sivas'ta mandayı savunanlar da Atatürk'ün yanında tam bağımsızlık için milli mücadeleye katılacaklardır.

Mandacılık Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesine uymaz. Bu gün dahi "biz kendi kendimize kurtulamayız, bizi güçlü devletler kurtarabilir" diye düşünenler Atatürk'ü anlamayanlardır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Kaynakça

- 1- Bülent Tanör, Kurtuluş, Kuruluş, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul, 2003, s.63
- 2-A.g.e. s.59
- 3-Sabahattin Sele, Anadolu İhtilali, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 2010, s.298
- 4-Andrew Mango, Atatürk, The Biography Of Founder Of Modern Turkey, Overlook Press, New York., 247
- 5-Margareth Macmillan, Paris 1919, Random House, 2002, P 444,
- 6-Andrew Mango, a.g.e.p., 247
- 7-Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, Merk Yayıncılık, İstanbul, 1988, s.165
- 8-Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara, 1981. S.77
- 9-Mango, a.g.e. 10-A.g.e.

Gençliğin Dünyası

Kaya Boztepe

AI Sancak Alsancak'da Dalgalanırken!

9 Eylül bir Bayram'dı.
Kâbus güzel bir rüya, hayaller
de gerçek olmuştu.

Kurtulmuştuk.

Hikaye İzmir'de başlamış,
İzmir'de son bulmuştu.

Çiçekler açıyordu İzmir'in dağ-
larında. Bornova'dan dörtlüye dans
eder gibi indiler.

O semte boşuna "**Kahraman-
lar**" ismi verilmedi. İkinci tümen
dördüncü alaydan Konyalı Mehmet,

Akşehirli Hakkı, Avanoslu Ahmet,
son şehitler yatıyordu orada. Bugün
orada anıtları var, üzerinde "Vatan
ve Namus" yazıyor.

Kim hayal edebilirdi ki?

"**Geldikleri gibi gidecekler.**"
demişti.

Kafasına koymuştu, "**Ya istik-
lal, ya ölüm**" parolasıyla çıkmıştı
yola.

"Çakmak Gözlü Sarı Paşa", ne
de güzel söylemişti; "**Kahrama-**

nı kadar gafili de, haini de çok olan bir milletiz” demişti. Sadece düşmanla değil, saltanatından başka bir şeyi düşünmeyen zavallı bir padişah, İngiliz kölesi bir sadrazam ve onların yalakaları ile de savaşmak zorundaydı.

Yokluk vardı en çok. Para yoktu. Erzak yoktu. Araç, gereç, kılık, kıyafet yoktu, ayakkabıyı botu filan unutun, çarık yoktu. İlacı geçtik, sargı bezi yoktu.

Ordu yoktu. Düzenli ordu kurulduğunda asker kaçaklarının sayısı asker sayısından fazlaydı. Top, tüfek yoktu. Top tüfek bulsalar kurşun yoktu.

Yunan mevzilerini gezen İngilizler, yoksul ve kendini bilmez Türklerin buraya yaklaşmalarının bile mümkün olamayacağını söylüyorlardı. 10 sene topla dövseler bu mevzilerden toz kalkmazdı. İngilizler, Mustafa Kemal Paşa'nın “Büyük Taaruz” öncesi Avrupa'ya gönderdiği Yusuf Kemal Bey'in, Fethi Okyar'ın barış anlaşması çabalarını ciddiye bile almıyorlar hatta bunu Kuvvacıların zayıflığına yoruyorlardı.

Britanya Yüksek Komiseri Amiral John de Robbeck, Sadrazam Damat Ferit'e yapması gerekenleri anlatıyordu. Öncelikle Kuva-yi Milliyecilerin eşkıya olduğu ve öldürülmelerinin sevap ve vatani bir yükümlülük olduğuna dair Dürri-zade Abdullah Efendi'nin bir fetva çıkarması sağlandı. Hilafet Ordusu'nun maaşları İngiliz Hüküme-

tince ödeniyor, tüm lojistik ihtiyaçları, silah, araç ve gereçleri onlar tarafından karşılanıyordu. Hainlerle işbirliği yapılarak Kuvvacılara karşı Anadolu'da isyanlar çıkarılıyordu.

Mütareke basını vardı bir de... Başını Ali Kemal, Refi Cevat Ulunay, Mustafa Sabri ve Sait Molla'nın çektiği, o zamanların yandaş ve yalaka basını. Bu sözde gazeteciler yazılarıyla kin kusuyorlardı. Ali Kemal ***“Bu millici mahlûklar kadar başları ezilesi yılanlar hayâl edilemez, düşmanlar onlardan bin kere iyidir”*** diyordu. Mustafa Sabri ***“İki paralık Mustafa Kemal kuvvetinin baskısına boyun eğerek İngilizlerin, Fransızların, ve sair devletlerin İstanbul'dan çekilip gitmelerini ancak Kemalilerin idam ettiği Türk aklı kabul edebilir”*** diye yazıyordu.

Öyle bir an geldi ki! Yaprak kımıldamıyordu.

Yoğun bir sessizlik vardı.

Anadolu'nun dış dünya ile her türlü haberleşmeyi kesmiş olması herkesi şaşırtırmıştı. Mustafa Kemal Paşa ortalıkta görünmüyordu. Rahatsız olduğu ve dinlendiği söyleniyordu. İngilizler ve İngiliz istihbaratına güvenenler, Ankara'da Mustafa Kemal Paşa'ya bir darbe yapıldığını düşünüyorlardı. Bu haberi ilk alanlardan Sait Molla heyecanla hemen Ali Kemal'i aradı. Ali Kemal yataktan yeni kalkmıştı, sinirliydi. Bir avuç baldırı çıplak genç tarafından üniversiteden kovulmuş, Kuvvacılara karşı duyduğu kin daha da çoğalmıştı. Ancak bu

haber onu çok sevindirdi. Hemen telefonu olan dostlarını arayarak onlara bu müjdeli haberi vermeye başladı.

O dünyanın en güzel **“Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!”** emrinden haberleri yoktu. Olsa da inanmazlardı zaten. Baldırı çıplak Türkler böyle bir cürette bulunamazlardı. Yine de bazı söylentiler ortada dolaşmaya başlayınca Müsteşar Rattigan, General Harrington’u aradı ve **“Türklerin taarruz ettiği hakkında bir söylenti var”** dedi. General’in gülümseyerek, **“Aslı yok, keyfinize bakın.”** dediği

sıralarda Türk ordusu genel taarruza geçmiş, yeri göğü inleyen top sesleriyle beraber Yunan cepheleri teker teker düşmüş, en kritik noktalar inanılmaz bir süratle Türk askerinin eline geçmişti. Olay biraz dengelenmiş gibi görüldüğü ve Yunan ordusunun ilk şoku atlattık-

larını düşündükleri bir anda genç bir Yunan teğmeni yuvarlanır gibi karargâha girdi. Belli ki emir subayı bu genç teğmeni kapıda durdurmayı başaramamıştı. Teğmen korku içinde, **“Süvariler komutanım, binlerce, binlerce süvari!”** diye kekelerken, rengi beyaz kesilmiş

emir subayı atıldı.

“Efendim sanırım Türk süvarileri cephe gerimize sızmışlar!”

Trikopis ve Kurmay Başkanı şaşkınlık ve dehşet içinde ayağa kalktılar.

Hacianesti ve yaveri Yüzbaşı Kazanidis İzmir’de kendilerinden son derece emin ve rahat bir şekilde Afyon’da yapacakları balo hakkında sohbet ediyorlardı.

İşte tam da bu sıralarda, İzzetin Bey

Hacianesti ve yaveri Yüzbaşı Kazanidis İzmir’de kendilerinden son derece emin ve rahat bir şekilde Afyon’da yapacakları balo hakkında sohbet ediyorlardı.

Yorgo Hacianesti

Kolordusu ileri müfrezelerden 15. Tümen’den Teğmen Rıfkı ile takım çavuşu bir yamaçta durup, darmadağın kaçışan Yunan

ordusuna baktılar. **“Çavuş, burası Sincanlı ovası!”** diye heyecanlı seslendi Teğmen.

Çavuş biraz da şaşkınlıkla bakarak, **“Yani doğru mu düşünüyorsunuz?”** diye sordu. Teğmen gözleri dolu, hızla atan kalbinin sesini bastırmaya çalışarak, **“Evet Çavuş”**

dedi. Arkadan gelen, sarp arazide ayakları kan içinde kalmış askerlere bakarak, **“Cepheyi yardıık!”** diye haykırdı!

O toz kalkmaz denen cephe-ler yerle bir olmuş, 32 saat içinde düşman birlikleri Afyon’dan büyük bir kargaşa ile arkalarına bakmadan kaçmaya başlamıştı. Büyük bir kargaşa vardı çünkü böyle bir ihtimal ve Afyon’u boşaltma planı yapmamışlardı. Yaptıkları tek şey ayrıldıkları her yeri ateşe verip, çoluk çocuk herkesi yakarak öldürmekti.

Onlar kaçarken İzmir’li Süvari teğmen Yıldırım Kemal de mermi yarası iyileşmeden yattığı hastaneden kaçmıştı. 18 yaşındaydı. Yarası iyileşmemiş 40 derece ateşle tekrar cepheye koşmuştu. Fahrettin Paşa’yı buldu **“İyileştim geldim Paşam, emrinizdeyim.”** dedi.

Hemen birliğine gitti ve Küçükköy İstasyonu’nda çatışmaya girdi. 2 saat sonra da şehit olduğu haberi geldi. Bugün ismi Yıldırım Kemal olan istasyonun bahçesine gömüdü onu arkadaşları.

Yıldırım şehit olurken Türk ordusundan kaçan bazı Yunan askerleri, savunmasız Kuzuluk Köyü’ne girmişlerdi. Birkaç Yunan askeri gözlerini ürkek bakan Fatma’ya diktiler. “Taze incir gibi” dedi

içlerinden biri. 15 yaşında yoktu Fatma. Kaçtı, evine kapandı, kapıyı kilitledi. Omuzladılar. Açılmadı. **“Biz giremezsek o çıksın dışarı”** dediler. **“Evi yakarsak mecbur çıkacak.”** Ateşe verdiler evi. Beklediler, beklediler, beklediler. Çıkmadı Fatma dışarı.

...top ve piyade sesleri kesilmiş, asker süngü takarak hücumla kalkmıştı.

Hacianesti İzmir’de olup biteni takip etmeye çalışırken İsmet Paşa yanında Halide Edip ve Ruşen Eşref ile Afyon’da sohbet ediyorlardı. **“Tam zamanında geldiniz”** dedi İsmet Paşa. **“Başkomutan yaşanan olayları sizin yazmanızı istiyor.”**

Halide Edip şaşırıldı, gülümseye-

rek **“Bu kadar işin içinde bunları da mı düşünüyor?”** dedi.

İsmet Paşa **“Eee”** dedi, **“O neden Mustafa Kemal?”**

Ruşen Eşref **“Haydi,”** dedi, **“görüşelim Paşa’yla.”**

“Paşa cephe, 11. Tümen savaş idare yerine gidiyormuş.”

Şaşkınlıktan ağızları açık kaldı. **“Ateş hattı değil mi orası?”**

“Evet, ateş hattı!”

Güneş, Murat Dağı’nın ardında kaybolup karanlık çökerken top ve piyade sesleri kesilmiş, asker süngü takarak hücumla kalkmıştı. İşte tam o sırada haykırdı çakmak gözlü,

“Hacianesti, neredesin, gel de kurtar ordularını!”

A fyon, Uşak, Eskişehir, baş döndüren bir hızla tekrar ele geçerken, Yunan ordusu heryeri ateşe vererek kaçmaya devam ediyordu.

İstanbul’daki işgal kuvvetleri komutanı general Charpy tam anlamıyla bir şaşkınlık yaşıyordu. Sıkıntıyla alınanda biriken terleri sildi ve üniformasının üst düğmesini açtı. Elindeki haritaya baktı ve derin bir iç çekerek **“Bu hızla yarın İzmir’e girerler”** dedi.

Harrington ondan da sıkıntılıydı. **“Bu hızla piyadeler de girer”** dedi. **“İnanılacak gibi değil, ondört gün içinde iki yüz elli bin kişilik bir orduyu hemen hemen yok edip, 400 km yol almak, olağanüstü bir olay. Tarihin en büyük çöküntülerinden biri bu. Bunu gerçekleştiren ordu birkaç gün**

sonra Çanakkale’de tarafsız bölge sınırına dayanacak.”

Charpy bu düşünceden sarsılmıştı, **“O zaman ne yapacağız?”** diye sordu.

Harrington cevapladı. **“Hallet’in dediği gibi, işte sorun da bu!”**

Tatoi Sarayı karanlık, havası kasvetliydi. Başbakan Protopadakis Kral’a **“Ordu kaçıyor.”** dedi. **“Hükümet dağıldı, toparlamıyorum, Atina karmakarışık, göçmenlerle dolu, herkes panik hâlde.”**

Kaçırıyordu Yunan, heryeri yakıp yıkarak. İzmir de karıştıktı. Askerler, işbirlikçi Türkler, Rum cemaati önderleri, hepsi İzmir’i terk etmişti. İstanbul’da Sultan ve Damat Ferit korku içindeydi. Damat Ferit yükte hafif pahada ağır ne varsa toparlamaya başladı. Sait Molla Rıza Tevfik’e **“Birkaç gün ortalık durulsun, hemen buralardan gitmemiz lâzım.”** diyordu

Yüzbaşı Şerafettin, Teğmen Ali Rıza, Teğmen Hamdi, ilk iş, Hasan Tahsin’in ilk kurşunu sıkıp şehit düştüğü yere diktiler al sancağı. Minarelerden ezan sesi yükselirken, Mustafa Kemal, Belkahve’de İzmir’i seyrediyordu.

Nif’te kendisi için hazırlanan bağevine gitti. Tek kat, taş, penceresiz, gaz lambasının ışığıyla aydınlanan mütevazı bir bağevi. Ege’nin denizden vuran meşhur esintisini ciğerlerinin en ücre köşesine kadar koklayarak içine çekti. İşte tam burada Bursa’nın da kurtulduğu

haberi geldi.

Çakmak gözleri buğulu gibiydi. Cıgarasını çıkardı. Kahve istedi.

“Biliyor musun İsmet,” dedi, “bir rüya görmüş gibiyim.”

İsmet Paşa gülümsedi, **“Haklısın, bu kadar mucize, olağanüstülük, harikalık, ancak bir rüyada yaşanabilir.”**

Kâbus gibi geçen 3 yıl 3 ay 22 gün süren, mucizeyle biten bir rüya...

Kâbus gibi geçen 3 yıl 3 ay 22 gün süren, mucizeyle biten bir rüya.

Çiçekler açıyordu İzmir'in dağlarında. “Al Sancak” dalgalanıyordu artık Alsancak'da, Karşıyaka'da, Kadifekale'de. Şehre giren süvarilerimiz, gözlerine inanamıyordu. Bütün şehir ayyıldızlı bayraklarla donatılmıştı. Adeta uçsuz bucaksız bir gelincik tarlasına dönmüştü koca şehir. Bunda bu kadar şaşır-

cak ne var diye düşünebilirsiniz. İzmir işgal edilir edilmez, evler didik didik aranmış, bütün bayraklara süngü zoruyla el konulmuş, ibreti alem için sokaklarda yakılmıştı.

O halde bu kadar bayrak nereden çıkmıştı?

Durumun anlaşılması uzun sürmedi. 3 yıldır yokluk içinde yaşayan İzmirli kadınlar, bütün eşyalarını yok pahasına satmış, beyaz patiskalarını, kırmızı masa örtülerini saklamış, komşularıyla değiş tokuş etmiş, sabırla o geceyi beklemişti.

O gece, 8 Eylül 1922'ydi. O

gece Bayram öncesi arife gecesiydi.

Sevinç gözyaşlarıyla çıkardılar sandıklarından, öpe koklaya ellerindeki kumaşları ve özenle Kırmızının üstüne “beyaz ayyıldız”ı diktiler bütün gece boyunca.

Ne sıkıyönetim ilan edildi, ne de sokağa çıkma yasağı.

Kolordu bandosunun çaldığı İzmir Marşı'yla halk adeta kendinden geçmiş, neşe içinde eğleniyorlardı.

Kurtulmuştuk!

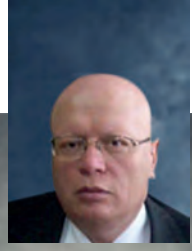
Anlayabiliyor musunuz?

Çakmak gözülü Sarı Paşa'nın dedikleri olmuştu.

Bayrağımıza, vatanımıza, özgürlüğümüze kavuşmuştuk.

Hayal gerçek olmuştu... •

kayaboztepebd@gmail.com

Milli Mücadele'de Alaşehir Bağımsız Hükümeti

Eski kuşaklar Kurtuluş Savaşı için, “**Milli Cidal**”, “**Milli Hareket**”, “**Milli mücadele**” gibi deyimler kullanırlar. Bu adların her birinin tarihsel boyutuyla bakıldığında büyük değeri ve derinliği vardır. O gün için, yurt savunmasına koşanların yaşadıkları coşkuyu ve toplumsal duyarlılığı bugün için tam olarak anlama olanağı elbette yoktur. Her şeyin elden gitmekte olduğunu gören yurtsever yüreklerin, o zor koşullarda, neler yapabileceğinin kanıtı doğrudan

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kendisidir. Ancak, bu savaşın hâlâ o denli bilinmezleri, unutulmuş değerleri ve yönleri vardır ki; bunlar ortaya çıktıkça, o büyük tarihsel anlam çok daha net görülebilecektir.

Alaşehir, Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinde 16 Ağustos 1919-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında “Alaşehir Kongresi” gibi önemli bir tarihsel oluşuma ev sahipliği yapmıştır. Bunun yanı sıra başta Şah-

Düş mü,
Gerçek mi?

yarılı Mustafa Bey olmak üzere nice bölgesel kahramanı ortaya çıkarmış ve kendi içinden çıkardığı ulusal müfreze ile düşmana karşı ilk ciddi direnişi ortaya koyabilmişti. Aydın Vilayeti'nin Manisa Sancağı'na bağlı bir kaza olan Alaşehir daha da ileri giderek; çevresini saran işgallere karşı, bağımsız bir hükümet kurma öneri ve girişimlerine de tanıklık etmiştir.

Alaşehir Kongresi (1919)

Evet, yineleyelim:

“Alaşehir Bağımsız Hükümeti”

Milli Mücadele günlerinde

Alaşehir gibi küçük sayılabilecek bir yönetsel birimde, bağımsız bir hükümet oluşturmayı düşünmek ne demektir? Böylesine coşkun bir düşünceye yönelmek nasıl bir ruh halidir ve niçin buna gerek duyulmuştur?

Daha önce Çerkez Ethem ile Şahyarlı Mustafa Bey arasındaki çekişmeyi ele alan bir yazımızda, Ulusal Savaşın başlarında Alaşehir'in oynadığı rol üzerine temel

bilgiler verilmişti.¹ İzmir'in 15 Mayıs 1919 günü kanlı işgali sonrası, İstanbul Hükümeti'nden bir çözüm gelmediğini gören yurtseverler; hiç olmazsa buldukları yöreyi korumak için silaha sarılmışlardı. Yurtta sivil-asker bürokrat ve eşraftan kişilerin ön ayak olmasıyla gönüllü birlikler kurma yoluna gidiliyordu.

Alaşehir Cephesi'nde de olası düşman işgaline karşı bir yandan

Albay Hacim Muhittin Bey'in (Çarıklı) öte yandan Albay Bekir Sami (Günsav) beylerin, Kaymakamlığın ve yöredeki sivil eşrafın girişimiyle bir gönüllü ulusal gücün oluşturulması için çaba gösteriliyordu.

“Alaşehir ve Havalisi Mücahidin Müfrezesi” adlı bu oluşumun en büyük destekçisi, o sıralar Alaşehir'de Kaymakam Bezmi Nusret (Kaygusuz) ile başta Şahyarlı Mustafa Bey ve eşraftan kişilerdi.

Böyle bir ulusal sivil gücün, Osmanlı yasalarında bulunmayan bir karşılığı olacağından, yasa dışı bu yapının kurulması ve oluşturulması da belli bir risk almayı gerektiriyordu. Bu güç devletten emir almaya çağına göre, onu harekete geçirecek kurul ya da makam neresi olacak ve nereye bağlı olacaktı?

Bu konuda en ilginç önerilerden biri, Alaşehir Belediye Reisi Binbaşızade Galip Bey'den geldi: Derhal "Alaşehir Bağımsız Hükümeti" kurulmalıydı.²

O, Alaşehir'i savunacak gönüllü bir grubun eğitimi, bakımı ve bölgeyi koruyacak eylemleri olacağına göre, iradeyi ancak oluşturulacak bu hükümetten alacağını düşünmüş olmalıydı. Onu bu cesaretli bir duruşa iten şey, Kaymakam Bezmi Nusret Bey'in ön ayak olmasıyla, bölgedeki hatırlı kişilerin bir araya gelerek yaptıkları toplantıydı. Bu toplantıda silahlı direniş kararı alınmış ve Kaymakam, gerektiğinde Alaşehir'in kendisini savunacağını söylemişti. Galip Bey, direniş yönünde atılacak adımlardan son derece mutlu olmuş, onun akrabalarından Şahyarlı Mustafa Bey, bu gönüllü müfrezenin bakımı ve eğitimi için gönüllü olarak bu güce komuta etmek istemişti. Bu öneri başta Bezmi Nusret Bey olmak üzere, önemli kişilerce memnuniyetle karşılanmıştı. İstanbul Hükümeti heyetler göndererek halka işgallere karşı direnişte bulunmaması için öğütlerde bulunurken, Alaşehir'in silahlı direniş kararı son derece önemliydi. Galip Bey, kurulacak böyle hükümete başkanlık edecek kişinin de, Kaymakam Nusret Bey olması gerektiğini söylüyordu.³

Bu bir düş müydü? Böyle bir şeye karşı gerek İşgal Ordusunun ve gerekse Osmanlı hükümetinin tavrı ne olurdu?

Sonuçta; Manisa Mutasarrıflığı

da işgal altında olduğuna göre, Alaşehir artık pek çok konuda kendi kararlarını vermek durumundaydı. Kaymakam Bezmi Nusret Bey Galip Bey'e verdiği yanıtta; Alaşehir Hükümeti'nin İzmir'in işgalinden beri zaten bağımsız sayıldığını belirtti. Bu sözleriyle o, bir oldu bitti ile böyle bir iradenin zaten ortaya çıktığını anlatmak istiyordu.⁴

Alaşehir, İzmir ve Manisa'dan gelecek emirlerden hangisi işine gelirse ona uyacak, uygun olmayanlara da kulak asmayacaktı.

A laşehir'in bütün ülkeyi kapsayacak ulusal hareketin içindeki yeri ne olabilirdi? Alaşehir'in bu harekette öncülük olabilir miydi?

Bezmi Nusret Bey, ulusal hareketin başına, Alaşehir Hükümeti'nin geçmesinin doğru olmadığını düşünüyordu. Kaymakamlığın her şeyde aktif olarak yer alması kimi sıkıntıların oluşmasına yol açabilirdi. Belli ki o, bir sivil inisiyatifin ortaya çıkmasını bekliyordu. Bezmi Nusret Bey Belediye Başkanı Galip Bey'e karşı, görüşlerini şu cümlelerle aktarıyordu:

"Ben, daima sizinle birlikte olacağım. Ancak bu birliktelik aramızda kalacaktır. Gösteriş, gürültü, tapaj iyi netice vermez. Size istediğiniz tarzda ve elimden geldiğince yardım edeceğim. Ancak beni işlerinize karıştırmayacağsınız. Bazı yerlerde Redd-i İlhak ve Müdafaa-i Hukuk isimlerinde cemiyetler kurulduğunu işittim. Siz

de burada öyle bir teşekkül meydana getirirseniz, bu cemiyet Mustafa Bey'in teşebbüsünü destekler.”⁵

Evet; işte bu satırlar, olası gelişmenin ne olacağını açıkça ortaya koyuyordu. Ortada Mustafa Bey'in girişimleriyle oluşan bir hareket vardı. Ancak şimdi yeni bir teşekkül ortaya çıkarsa, bu Mustafa Bey'in girişimlerine destek verir ve elbette böylece Alaşehir'in direnişinin gücü daha da artardı. Bu da ancak, ulusal hakları savunan bir kurulun, yani “Müdafa-i Hukuk” örgütünün ortaya çıkmasıyla olardı.

Sonuçta elbette Alaşehir'de bağımsız bir hükümet kurulmadı. Ancak Alaşehir, kendi içinden gelen bu cesur duruşun verdiği atmosfer içinde, 16 Ağustos 1919-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında Türk Kurtuluş Savaşı'nın en önemli kongrelerinden birini toplayarak, yaygın bir yönetsel ağ kurulmasına ön ayak oldu ve işgal edildiği döneme kadar, bölgede direnişin örgütlenmesinde önemli rollerden birini oynadı.

Oluşturulan milli müfreze için yalnız Alaşehir'den değil, bölgeden de asker toplandı. Bunun için mutasarrıflıklara açıkça yazılar yazılıp, direktifler verildi. Öyle ki, “Alaşehir ve Havalisi Mücahidin Kumandanı Süleyman Sururi” imzasıyla bölgede düşman işgaline karşı kayıtsız kalan ya da gereken tepkiyi vermeyen kazalara 6 Ağustos 1919 günü şunlar yazılabiliyordu:

Yeni bir teşekkül ortaya çıkarsa, bu Mustafa Bey'in girişimlerine destek verir ve elbette böylece Alaşehir'in direnişinin gücü daha da artardı.

“Aydın olaylarında Yunan felaket ve kısımlarına karşı bütün Anadolu baştan aşağı galeyanda. Her tarafta milli mücahit orduları hazırlanıyor. Uşak'ın yurtsever halkı da bu kutsal ve yüce hizmetten geri kalamazdı. Ancak din ve vatan düşmanı birkaç alçak, Uşak kahramanlarının girişimlerine engel oluyordu. Şimdi o alçakların etkisi yok edildi. Bütün şevkle mücahit toplanıyor ve takım takım Alaşehir'e sevk ediliyor. Oraları da Türk ve Müslüman yurdudur. Elbette sessiz kalamaz. Hemen aracı olarak ve gerekli aydınlatmayı yaparak, kahramanlarınızı toplayıp ulusal savaşın ordusuna göndermeye çalışmalısınız. Olmadığınız takdirde, mevkiinizi ehline bırakınız.” •

kemalaribd@gmail.com

1-Kemal Arı, Çerkez Ethem-Şahyar Mustafa Bey Çekişmesi, Bütün Dünya, 2017

2- A.g.e., s.162.

3- Bezmi Nusret Kaygusuz, Bir Roman Gibi, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, s.160-162.

4-A.g.e. çşt.s.

5-A.g.e., 162.

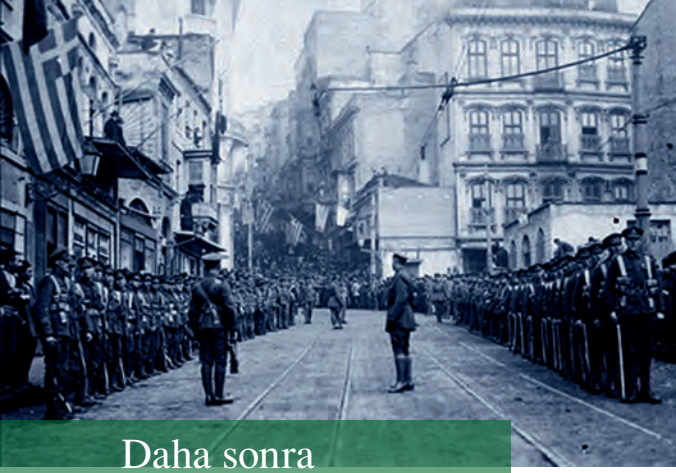
Ah O Üç Gün!

Yazan: GÜRBÜZ TURGAY

1

1914 yılında Almanya, Avusturya, Macaristan, Bulgaristan'la birlikte İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya'ya karşı savaşa giren Osmanlı, dört yıl sonra yenilgi ile sonuçlandı. 30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesi yapıldı. Osmanlı'nın sonu olan bu antlaşmanın bir maddesi ile her yeri işgal edebileceklerdi. 13 Kasım 1918'de 55 parça İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan gemisi Dolmabahçe önüne demir atarak 35.000 asker çıkarttılar ve İstanbul'u işgal ettiler.

Daha sonra işgalcilerin gemi sayısı 167, asker sayısı 250.000 oldu. Karakol basıp askerlerimizi öldürdüler. Halka işkence ettiler.

Daha sonra gemi sayısı 167, asker sayısı 250.000 oldu. Karakol basıp askerlerimizi öldürdüler. Halka işkence ettiler. Hemen “kara listeler” hazırlandı, bütün Türkiye’de insan avına çıktılar. Bütün ordu komutanlarını ve devlet adamlarını tutuklayarak başladılar. Suçlama nedenlerinden en önemlisi “Ermeni Soykırımı”dır. Kendilerine itiraz eden Tefik Paşa hükümetini değiştirdiler, yerine İngiliz yanlısı diye bilinen Damat Ferit Paşa’yı getirdiler. Yeni hükümetle birlikte aydın, yazar, İttihat Terakki ileri gelenle-

rini de tutuklayarak toplam 145 kişiyi, Harbiye Nezareti Cezaevi olarak bilinen, bugün İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olan Bekirağa Bölüğü’ne hapsederler.

Mustafa Kemal’in “Geldikleri gibi giderler...” dediği gündür. İşte, kendisinin de tutuklanabileceği o günlerde, Bekirağa

Bölüğü’nde hapis yatan arkadaşı Ali Fethi’yi (Okyar) ziyarete gider. Gazeteci Yunus Nadi o ziyaretin havasını aktarır. Bir güneşin nasıl doğduğunu, kararlı bir insanın gücünü bir kez daha anlamamız bakımından örnek bir anıdır. Ondan dinleyelim:

Ali Fethi o esnada Sofya elçisidir. Neden tutuklandığına anlam veremez. Bir kez tutuklanmış ve serbest bırakılmış, tekrar bırakılacağını umut ediyordu. Benim tutukluluğumun onuncu gününde, Ali Fethi’yi Merkez Komutanlığı’na çağırdılar. Dönüşünde “Hayırdır inşallah, ne var, ne imiş?” sorularımıza “Hiçbir şey değilmiş, beni bir arkadaşım görmeye gelmiş. Onun için çağırmışlar!” diyordu.

Konuşmak istemiyordu, yatağına uzandı. Akşam, ziyaretle ilgili sohbet ettik. Paşa, Anadolu’ya geçmek için memuriyet takip ettiğini,

“Bu hal böyle devam etmez, merak etmeyin, elbet buna bir çare bulunacaktır.” demiş.

Bunlar teselli şeklinde sözler bile olsa Mustafa Kemal Paşa'nın ağzından çıktığı için çok kıymetliydi. Mustafa Kemal Paşa'nın çelik azmini, sağlam fikir ve iradesini her ikimiz de biliyorduk. Onun yapabileceği hizmetler hakkında sohbetimiz sonunda, her ikimiz de memnun ve ümitlice rahat bir uyku uyuduk. O gün Fethi Bey biraz daha müsterihtti. O gün her ikimizin de gözündeki Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Bölüğü üzerine kanatlarını germiş koruyucu melek manzarası gösteriyor gibi idi.

İkinci ziyaret

Bekirağa Bölüğü'nde bulunduğum sürede şahit olduğum en önemli olay, Mustafa Kemal Paşa'nın birinci ziyaretinden dört gün sonra, Fethi Bey'i

tekrar ziyarete gelişi. Bu olaydan ben dahil beş altı kişi haberdardır. Fethi Bey tekrar çağırıldığında, artık tahliyesi değil, hiç tereddüt etmeden Mustafa Kemal Paşa'nın geldiğini düşündük. Fethi Bey bu defa uzunca bir süre kaldı. Kapıdan başlayarak soranlara, geçen seferden daha tabii bir tavırla, sanki hiç bir şey olmamış gibi,

“Hiç canım, yine Mustafa Kemal Paşa gelmiş de.”

“Bu işlere Mustafa Kemal Paşa

ne diyor, kendisi ne işle meşgul?”

“Bu işlere ne desin, onun durumu hayretle görmekten başka bir şey demiyor, ‘merak etmeyin, elbet bu da geçer’ diye teselli vermeye çalışıyor.”

“Neler konuştunuz bakalım?”

“Neler konuşalım, biraz da dereden tepeden laf attık o kadar.”

Fethi Bey bunları söyleyerek yatağına doğru gidiyordu. Çok yorgun bir hali vardı. Yatağına uzandı. Gözlerini kapadı. Bu halinde bilhassa benim gözümünden kaçmayan bir fevkaladelik vardı. İlk konuşma sonrası inşa ettiğimiz ümit ve

emellere göre o şimdi kendini dinlemek ve kimseye renk vermemek isteğinde idi. Durumu öğrenmem için ilk dakikaların geçmesini bekledim. Kendisini terk edip Bekirağa Bölüğü'nün her tarafını gezdim. Her tarafta lakaytlık, endişe, ıztırap; o gün

Yunus Nadi

ailesi ziyarete gelenlerin kan kusan duyguları ile yüzlerinden bin parça olacak kadar kapkara bir vali çehresi... Öbür tarafta hep kendilerini düşünen mahlûkat... Öyle kalabalık ki sanki hamam ahengi...

“Vaziyet çok mühim, ah bir neticesi gelebilse...”

O gün bu gözlemlerimden sonra daha fazla sıkılarak ben de kendi yatağıma gitmek üzere bir ihtiyaçla Fethi Bey'in yanına can attım. Fethi Bey yatağında yine arka üstü yatı-

yordu. Fakat gözleri açıktı. Uykusu yok gibiydi. Elleri başının altında huzur ve sükûnla etrafa bakıyordu. Koşuş pek kalabalık değil, kimse de Fethi Bey'le meşgul değildi. Ben gittim, kendi yatağımın kenarına iliştim. Bir iki sözden sonra sabredemedi, etrafına tedbirle göz gezdirdikten sonra:

Mustafa Kemal'in Bulgaristan'da askeri ataşe olduğu dönemde Ali Fethi de Sofya Elçisiydi. Dostlukları burada pekişti.

“Monşer,” dedi, “vaziyet çok mühim. Ah bir neticesi gelebilse!”

Ve bunu diyerek yatağında doğruldu. Benim tarafıma doğru ayaklarını indirerek düz oturdu ve kafasını bana doğru iyice yaklaştırmakla: “Paşa yarın buradan hareket ediyor. Samsun'a çıkacak. Buradan Samsun'a gitmek için koskoca üç gün lazım. Bir kere bu üç günü selametle atlattık mı, üst tarafı inşallah bütün bütün selamet olacaktır. **Ah, şu üç gün!**”

“Paşa gizli mi gidiyor?”

“Hayır, şark mıntıkası orduları müfettişi olmuş, resmen gidiyor. Şu kadar ki, görünen tarafı öyle, gerçeği ise bambaşka. Herifler Paşa'nın kurduğu dolaba gafletle sürüklenmişler. O ne dediyse yapmışlar. Meseleden ingilizlerin haberi yok gibidir. Eğer paşanın Anadolu'ya

gitmekte olduğu bir iki cin fikirlinin dikkatini çekerse, Allah etmesin, yoldan çevirmeye kalkışabilirler. İşte bu üç gün, bu zaman Paşa kadar ve belki daha ziyade, burada biz adeta çocuk doğururcasına ıztırap ve azap çekeceğiz. Mesele çok önemlidir. Aman, ilk iş olarak nazarı dikkat çekmeyelim, meselenin burada bile sözünün edil-

mesi doğru değildir. Deminden beri ne hallere girdiğime elbette dikkat etmişsiniz. Zaten kendim coşkun ve heyecanlıyım, kısa kesip yatmak mecburiyetinde kaldım.”

“Paşa kendisi ne diyor?”

“Onun dediği hemen hemen şu üç günün atlatılması endişesi diyebilirim. O kararını vermiştir. ‘Bir kere Samsun'a ayak attıktan sonra bu işleri düzene koymadan bir daha buraya gelmem,’ diyor ve **işleri düzelterebileceğinden en kati surette emindir!** O, işlerin düzelterebileceğini enine boyuna araştırmış, her şekil ve şart için bir yol tarzı bulmuştur. Düşün ki icabında rütbe ve memuriyetini üzerinden atarak teşkil edeceği milli ihtilal ordula-

rının başına geçmeyi bile şimdiden tespit etmiştir. Hikaye uzun, bu buraya gelinceye kadar İstanbul'u, Sarayı, Babiali'yi ve itilaf devletlerini hüküm ve iradesine uydurmak için planları var. Bunların hepsini kullanacak ve vatanın bu beladan tam kurtuluşuna kadar icap eden her şeyi sonuna kadar tatbik ve icra edecektir. Bu bahisler üzerinde sonra yine konuşuruz.

Özeti şu: Yarından itibaren geçirilecek üç günün selameti!.. **Ah o üç gün, o üç gün...**"

Fethi Bey ayağa kalktı, ben de kalktım. Açıklamasının bu kadarı yetmişti. Hakikaten heyecandan ben de söz söyleyecek halde değildim. Akşamım son aydınlıkları içinde Bekirağa Hapishanesi matem manzarasını andırıyordu... Belki bu bütün vatanın manzarası idi. Şimdi onun içinde Mustafa Kemal Paşa çok parlak bir yıldız gibi parlıyor ve yükseliyordu.

Tutuklanmalar İzmir'e de gelecektir. İzmir mebusu Mansurizade Sait Beyin oğlu Tüccarlardan Emin Bey'le görüşen Celal Bayar, "ele geçmemesi" tavsiyesi alır. Durumun tehlikesini ve felaketli günlerden bahseder. Kendilerine karşı silahla mücadele başlatan yerli rum ve Yunanlara karşı mücadelenin ancak onlar gibi silahla olabilece-

Mustafa Kemal Paşa çok parlak bir yıldız gibi parlıyor ve yükseliyordu.

ğini söyler. Sait Bey, İstanbul'da güvendiği arkadaşlarla görüştüğü Pera Palas Oteli'nde ve Şişli'deki evinde Mustafa Kemal Paşa'ya aktarır. Genç Paşa'nın da "milli dava için çıkar yol aradığını, padişah, kabine ve çevresindeki Hürriyet ve İtilaf Partililer gibi işgal devletleri ile iyi geçinmek ve hoş görünmekle kurtulacağımıza inananlardan olmadığını" öğrenir. Yıllar sonra anılarını yazan Celal Bayar "Emin Beyin şu sözleri hâlâ kulağымda çınlar" der ve aktarır:

"Hapishanede bulunan bütün devlet adamları, ordu komutanları, valilerin, hepsinin ümidi Mustafa Kemal Paşa'dadır!"⁽¹⁾ •

(Devam edecek)

(1) Ben De Yazdım, Celal Bayar, 7. cilt, s158)

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarihan

MÜTAREKE İSTANBUL'UNDA

ADALET

İngilizlerin İstanbul'u işgal ettiği yıllarda İstanbul'da da bir adalet mekanizması işliyordu. Bunun nasıl bir şey olduğunu yaşayanlar anlatmıştır. Bunlardan biri Falih Rıfkı Atay'dır.

A tay o tarihlerde Akşam gazetesinin ateşli bir köşe yazarıdır ve Kuvayı Milliye taraftarıdır. İngilizler ise yurtseverlere göz açtırmamaya kararlıdılar. Damat Ferit hükümetleri döneminde tutuklamalar, sorgulamalar, yargılamalar şiddetli bir hal almıştır.

Anadolu ile gizli temaslarda bulunan ve bu nedenle Harbiye Neza-

reti'nde kalan bir yüzbaşı bir gün Falih Rıfkı'ya:

"İngilizler senin de adını hükümete verdiler. Tutuklanacaksın, Anadolu'ya kaçmanı düşündük." der. Anadolu'ya nasıl kaçacağı konusunda ticaretle uğraşiyor görünen ama bu kaçırma işleriyle

Falih Rıfkı Atay

uğraşan Tolçalı Süleyman'ı görmesini öğütler.

Falih Rıfki gidip onu görür. Varılan anlaşmaya göre Cumartesi günü Üsküdar'da bir adrese gidecek, teşkilatın adamlarıyla buluşacaktır.

İşin kötü yanı, Falih Rıfki nikâhlanmak üzeredir. Kendi kendine bir sonraki cumartesi günü Üsküdar'a gitmeye karar verir. Bir hafta gecikmeden ne olacaktır ki!

Fakat o hafta İngilizler teşkilatın bulunduğu yeri haber almışlar, basmışlardır. Kaçış yolu da kapanmıştır.

Teşkilat, bu baskın işinde Falih Rıfki'dan kuşkulandır. Yoksa kendinden korkarak teşkilatı ele mi vermiştir!

Neyse ki Falih Rıfki tutuklandığı için bu şüphe ortadan kalkar.

Çankaya adlı kitabında anlattığına göre tutuklanması şöyle olur:

Büyükada'dan sabahleyin kendisi gibi genç ve ateşli bir gazeteci olan Yakup Kadri ile birlikte iskeleye inerken karakolun önünden iki kişi peşlerine takılır. Vapurla İstanbul'a geçerler. Yakup Kadri İdam gazetesine, Falih Rıfki da Akşam'daki odasına gider. Biraz sonra hademe Polis Müdürlüğü'nden bir sivil memurun kendisini aradığını haber verir. İçeriye alınan memur:

"Sizi Polis Müdürlüğü'nden istiyorlar." der.

Polis Müdürlüğü'ne varırlar.

Oradan iki sivil polisle birlikte atlı bir arabayla Beyazıt'ta Harbiye Nezareti'ndeki Merkez Kumandanlığı'na giderler.

Biraz sonra arama yapmak üzere eve gidileceği haber verilir.

Ellerine kelepçe takmak isterler. Falih Rıfki, ellerine kelepçe vurulacak ne gibi bir suç işlediğini düşünür. Nihayet bir gazete yazarını ve yazıları işgalcilerin hoşlarına gitmediği için tutuklanmıştı.

İlk defa isyan eder! Bir hayli tartışmadan sonra kelepçe takmaktan vazgeçerler. Harbiye Nezareti'nden çıktıklarında yanındaki subay der ki:

"Benim oğlumun arkadaşısınız. Sizinle mahsus ben gelmek istedim. Evinizde evrak aranacaktır. Ben sizi bir süre yalnız bırakacağım. Odanızda şüpheli bir şey varsa saklayınız."

Falih Rıfki evinde toparlanması için bir süre yalnız bırakılır. Sağı solu araştırır. Yazılı evrakı gözden geçirir. Daha önce emrinde çalıştığı Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın veda mektubu eline geçer. Mektupta: *"Verdiğim talimatlar dairesinde hareket edip..."* gibi bir cümle vardır.

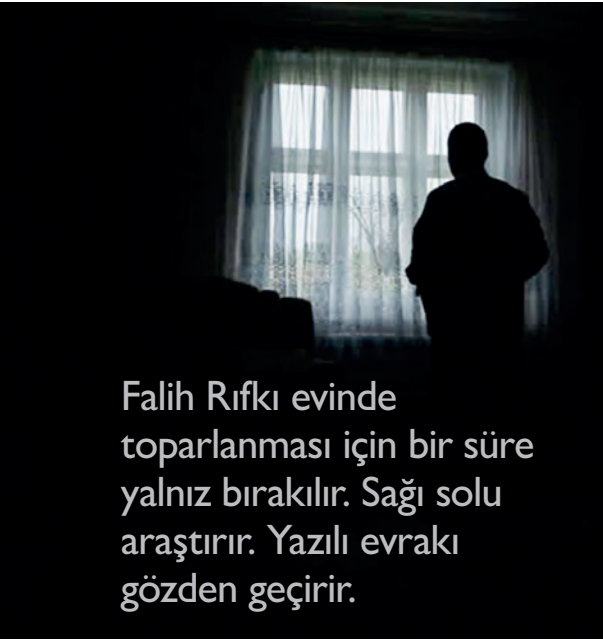
Eyvah ki eyvah! Cemal Paşa İttihatçıların üç liderinden biridir ve mütareke ile birlikte yurtdışına kaçmıştır. Bulsalar asacaklardı! Bu mektup Falih Rıfki'nin başını belaya sokabilir. Onu hemen ortadan kaldırır.

Subay odaya girer, bir şey almış görünmek için güya şüphelendiği

bir iki önemli kâğıt alır. Çıkıp Merkez Komutanlığı'na dönerler. Akşamüstü Falih Rıfkı'yı Sultanahmet'teki hapisanenin tutuklu kısmına götürüp bir koğuşa bırakırlar.

ŞARK'IN HUZURUNU BOZMAKTAN...

Burası tıka basa insan doludur. Hava boğucu, yataklar tahtakurusu doludur. İlk geceyi daracık bir masa

Falih Rıfkı evinde toparlanması için bir süre yalnız bırakılır. Sağı solu araştırır. Yazılı evrakı gözden geçirir.

üstünde kâğıt falı açan dertlilerle geçirir. Kendisini çağırıp bir iki soru sorduktan sonra bırakacaklarını ummaktadır. Böylece ona bir gözdağı vermiş olacaktırlar. Yakup Kadri'nin de biraz tutulup bırakılmasından cesaret almaktadır.

Sonradan öğrendiğine göre “Şarkın huzur ve sükûnunu boz-

mak” suçu ile hemen idam edilmek üzere yakalanması emredilmiştir. Divanıharp başkanı ünlü Nemrut Mustafa Paşa'ya havale olunan 50 kişilik liste içindedir.

Birkaç ziyaretçisi gelir. Siyasi nedenle hapse giren bir adamın birden bire ne kadar yalnız kalacağını ilk kez öğrenmektedir.

Gene sonradan öğrendiğine göre, Kuvayı Milliye tarafını tutanları sindirmek için bir hükümet adamı ile bir gazeteciyi aradan çıkarmaya karar vermişlerdir. Hükümet adamı eski İçişleri bakanlarından Ebubekir Hâzım Bey, gazeteci ise kendisidir. Ebubekir Hazım Bey'in suçu: İstanbul'un işgal edildiği 16 Mart 1920 günü Galata Rıhtımı'na yanan zırhlıyı göstererek vapur kamarasında bulunanlara:

“Sanki bu topraklar İstanbul'a ne yapar?” demektedir?

Ebubekir Hâzım Bey'le, Falih Rıfkı'yı tutuklu buldukları hapisaneden alırlar. Harbiye Nezareti'ne götürürler. Süngülü muhafızlar arasında en tehlikeli yol kesiciler gibi muhafaza altındadırlar.

Sorguya çekilmek için doğrudan doğruya mahkeme karşısına çıkarılan Falih Rıfkı'nın karşısında pırıl pırıl üniforması içinde Divanı Harp Başkanı Nemrut Mustafa Paşa vardır. Sorularının özü şudur:

“Anadolu'da halkın canına,

malına kıyan çeteler var. Kuvayı Milliyecilik etmekle bu çeteleri halkın canına, malına kıymaya teşvik ediyorsun. İşlenen cinayetleri nasıl bilmezsin?"

Sorguları bitince Falih Rıfki, Ebubekir Hâzım Bey'e bir arabaya binerek dönme teklifinde bulunur. Tabii bunun için izin isteyeceklerdir.

Hâzım Bey der ki:

"Hayır, yaya gidelim. Millet mazlumlarını görmelidir."

GÖZ GÖZE GELMEYELİM...

İftar vaktidir. Beyazıt ve Divanyolu'ndan Ramazan kalabalığı taşmaktadır. Fakat bu kalabalığın arasından geçerken sıkışıklık yaşanmaz. Çünkü süngüler arasında iki kişi gören herkes başını çevirerek bir yana kaçmaktadır.

Falih Rıfki, kendini göstermek için kalabalığın içinden dimdik yürüyen ve yüzüne bir kahraman hali veren Hâzım Bey'in durumuna gülmektedir.

Sonradan öğrendiğine göre o kalabalığın içinde Falih Rıfki'nin pek yakın dostu Yahya Kemal Beyatlı da vardır.

Yahya Kemal onları uzaktan görünce yanındaki arkadaşına demiş ki:

"Aman şu sokağa sapalım!"

"Niçin?"

"Falih Rıfki'yi getiriyorlar. Göz göze gelmeyelim. Selam vermeye mecbur oluruz."

Böyle günler tam da gerçek dostluğun sınındığı günlerdir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın Kurtuluş Savaşı yıllarında yazdığı yazılar Eğil Dağlar adlı bir kitapta toplanmıştır. Ama bunları İngiliz sansürünün gevşediği ve Anadolu lehine yazılar yazmanın mümkün hale geldiği daha sonraki tarihlerde yazdığı anlaşılıyor. Cumhuriyet'ten sonra Mebus da yapılmıştır.

O dönemde kendisine sormuşlar: *"Ankara'nın en çok nesini seviyorsunuz?"*

"İstanbul'a dönüşünü!" yanıtını vermiş.

Falih Rıfki cezaevinde 88 gün kalmış. İdam edilmek istendiğini bilmediği için tutukluluk hayatı basit sıkıntılardır. Bunlar hürriyetsiz ve güneşsiz kalmak, yatağının

Yahya Kemal Beyatlı

altındaki tahtayı ikide bir tahtakurularını öldürmek için gazla yakmak, ölüm mahkûmlarının acılarını görüp içlenmek gibi şeylerdir.

Çankaya kitabında, devrin zulmünü ve ruh halini gösterecek bazı olayları anlatıyor.

Koğuş karmakarışık. Bir

aşam kulaktan kulağa bir fısıltı dolaşır:

“Suikastçılardan altısı yarın sabah idam edilecektmiş!”

Heyecanla sanki
bir mucize
bekleyerek
sabahı ederler.
Nihayet haber
gelir...

Suikast davasından yargılananlar 12 kişidir. Altısı Polis Müdürlüğü’nde, altısı tutukevindedir.

Sonra ikinci fısıltı dolaşır koğuşlarda:

“Terziler aşağıda idam gömleği biçiyorlarmış!”

Falih Rıfki şöyle yazıyor:

“Demek bizimle birlikte olanlar idam edileceklerdi. Onlar bunu bizim bakışlarımızdan öğrendiler. Yüzleri soldu. İslami lamba ışığı altında ölümlerin balmumu rengini bağladılar. Ellerine dokunsam belki soğumuşlardı bile... İdam mahkûmları ile bu akşam henüz yaşayan ve gün doğmadan ölecek olanlarla beraber ilk defa gece geçiriyordum. Hiçbir hastalıkları, hiçbir suçları olmayan, bırakılsalar yirmi otuz yıl daha ömür sürecek bu altı kişi, karılarının saçlarını bir kez daha koklamadan, analarının buruşuk

ellerini ve çocuklarının taze yanaklarını bir daha öpmeden, boyunlarına ip takılıp bir sehpanın ayakları arasında sallanacaklardı.

Ne onlarla, ne kendi aramızda konuşabiliyoruz. Onlar da bize artık içinden çıkıp gittikleri bir âlemde kalmış yabancılar gibi bakıyorlardı.”

Bunlardan biri Enver Paşa’nın eski yaveridir. Yarı soyunup kollarıyla durmadan

spor yapmaktadır. Acaba oynatmış mıdır?

Heyecanla sanki bir mucize bekleyerek sabahı ederler. Nihayet haber gelir: Polis müdürlüğündeki altı kişiyi asmışlardır. Onları tanımadıkları için koğuştakilerin yaşamasına sevinirler.

Falih Rıfki, Enver Paşa’nın yaverine der ki:

“Dün gece yatağında spor yaparken acaba oynattın mı diye şüphelenmiştim.”

“Yok” der, eski yaver. “Neden oynatayım? Şehit olmak için kan akmalı. Kendimi, beni götürecek olanlarla boğuşmaya hazırlıyordum. Nasıl olsa vücuduma bir iki süngü saplayacaklardı. Sehpaaya kanlı kanlı gidecektim.”•

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: Falih Rıfki Atay, Çankaya, İstanbul, 1969, s. 218-221.

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Maliye Nazırı
Mehmet Cavit Bey

Bir Elinde Yaşam Ölüm Bir Elinde

Bir akşam yeme-
ğinde eşimle birlikte

Mete Akyol'la eşi Gülçin Hanım'ın Ataşehir'deki evlerine konuk olmuştuk. Merhum Eser Tutel'le eşi de yemektedir. Ünlü iki yazarın zengin anıları, sanattan tarihe, basın çevresinden siyaset dünyasına uzanan derin bilgileri söyleşimizi şenlendirdi. O yemek Mete Bey'in -tam da eski şölen geleneğine uygun olarak- sunduğu çok değerli iki armağanla noktalanmıştı:

Eser Tutel

Bunlardan biri Atatürk'ün tuğgeneral rütbesiyle Halep'te çekilmiş çerçeveli fotoğrafı, ötekisyeye "Şiar'ın Defteri" adını taşıyan kitaptı.

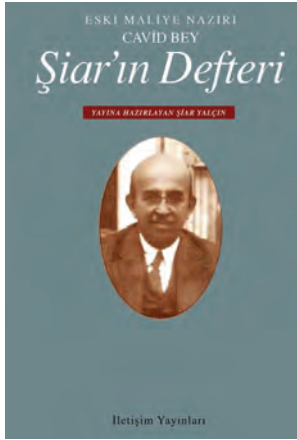
İttihat ve Terakki döneminin ünlü Maliye Bakanı Cavit Bey, oğlu Şiar (Yalçın) doğunca bir "kırmızı kaplı, yaldızlı defter"e her gün ona seslenen, onu anlatan, ona öğütler veren notlar yazmaya başlamış. Bu yazılar, Şiar iki buçuk yaşındayken Cavit Bey'in İzmir suikastı suçlamasıyla tutuklandığı güne dek sürmüştü. Son satırları suikast nedeniyle suçlu bulunarak idam edilecek olan Cavit Bey, tutuklanıp götürüldüğü Unkapanı Karakolu'nda kaleme almış.

Şiar Yalçın

70 yıl sonra kitap halinde yayımlayan Şiar Yalçın, babasının suikastla hiçbir ilgisinin bulunmadığı kanısındadır:

"Bu notların, eğer hâlâ babamın bir suikastçı ve bu suikast Atatürk gibi bir milli kahramana

Şiar Yalçın'ın Şiar'ın Defteri adlı kitabı

karşı yapıldığına göre bir vatan haini ve canı olduğuna inanılan varsa, onları bu inançlarından vazgeçirebileceğine inanıyorum. Babamın idam edilmiş olmasının başlıca müsebbipleri -yani hâkim ve savcılar ve belki buna engel olabilecek iken (paşaların idamına engel olduğu gibi)

bunu yapmamış olan Atatürk'ün kendisi-

işittiklerimize göre, yıllar sonra da olsa babamın masumiyetine inanmışlar ve belki o zamanki davranışlarından pişmanlık duymuşlardır."

Cavit Bey, İttihat ve Terakki'nin efsanevi Maliye Bakanıydı. Osmanlı maliyesini çağdaşlaştırdı.

Kapitülasyonların kaldırılması için büyük savaşım verdi. Osmanlı millet meclisinde yaptığı 1917 yılı bütçe konuşması, türünün bir başyapıtıdır.

Lozan Barış Antlaşması görüşmelerinde mali danışman olarak görev alan Cavit Bey, İsmet Paşa ile siyasal anlaşmazlığa düşmüş, bu onun yazgısını etkilemişti. "Şiarın Defteri"nde İnönü ve Cumhuriyet yönetimiyle ilgili ağır sözlerini değerlendirirken "Lozan Konferansı'nda Türk resmi görüşüne karşı çıkmışsa, bunu herhangi bir kişisel çıkar karşılığında değil, memleketin uzun vadeli çıkarları bakımında öyle uygun gördüğü için yapmıştı"

diyen Şiar Yalçın, babasının siyasal yaşamındaki çelişkileri soğukkanlılıkla açıklamaktan kaçınmamıştır:

“Cavit Bey’i Idealist bir liberal ve demokrat saymaya da pek imkân yoktur. Jakobenizmi İttihat ve Terakki söz konusu olunca benimsemiş, Halk Fırkası söz konusu olunca suçlamıştı.”

Cavit Beyin 49 yaşındayken sahip olduğu tek çocuğu Şiar’a gelince: Üç yaşına girmeden yetim kalan çocuğu Cavit Beyin yakın arkadaşı Hüseyin Cahit Yalçın büyüttü, ona kendi soyadını verdi. İyi bir öğrenim gören Şiar Yalçın savcılık, TRT’de çevirmenlik yaptı. Toplumcu düşünceleri yüzünden resmi görevlerinden uzaklaştırıldı, tutuklandı. Türkçenin yanlışsız, güzel kullanılmasına ilişkin yazılarını “Doğru Türkçe” kitabında derledi. Briç ustasıydı. Bu alanda da kitapları vardır. 50 kadar çevirisi yayımlanmıştır.

Babasının başına gelenler onun Cumhuriyetin değerlerine bağlılığını hiç etkilememiştir. *“Ben Atatürk’e -sadece bu yüzden bile olsa- dil*

***“Hayatta her
iftiraya, her
işkenceye rağmen
daima doğru yolda
yürü; onurundan en
küçük zerreyi feda
etme.”***

uzatmaktan utanırım. Çünkü vatanın kurtuluşunu, bağımsızlığını ve beceriksiz yöneticilerin elinde düştüğü bugünkü hiç de parlak olmayan çağdaşlığını ona borçludur.” diyordu.

“Enkaz yığınının içinden bir büyük eser, günden güne güçlenen bir yeni devlet çıkmıştır. Ve

bunun en büyük mimarı da, kim ne derse desin, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’tür.” sözleri de onundur.

“Şiar’ın Defteri”nde olgun yaştaki deneyimli politikacının, küçük çocuğuna aydınlık düşünceli, yurtsever bir aydın olmanın yollarını gösteren uyarıları sıralanmıştır:

“Hak ve adalet: Bu senin şiarın (belirtici işaretin) olsun. Çünkü baban bunlardan hiçbir zaman ayrılmamıştır.”

“Hakikatten korkma, onun için her şeyi, serveti ve hattâ dostlarını bile feda et.”

“Türkiye Devletinin refahı için, yükselmesi için, mutluluğu için çalış. Onun için bir yük olma. Ona onurlar ve başarılar getir (...) Hayatta her iftiraya, her işkenceye rağmen daima doğru yolda yürü; onurundan en küçük zerreyi feda etme. Benden sana kalacak miras, tanınmış tanınmamış olsun, lekesiz,

Hüseyin Cahit Yalçın

purlanta gibi bir isimdir. Sen bunu daha ziyade yükselt ve çocuklarına en değerli manevi miras olarak aktar.”

“Medeni cesarete ölçün olmasın. Vatanın için her gerçeği ortaya çıkar ve göster. Bugün seni taşlayan ellerin yarın alkışlayacaklarını düşün.”

“Dindar veya dinsiz, ne olursan ol, yavrum, yalnız daima samimi, daima hür, daima bağımsız ol.”

Cavıt Bey yavrusuna kendisinin nasıl bir insan olduğunu, geçim sorunlarını anlatmaya çalışıyor:

“Birçok borcum var. Namusun değerini bilmeyen bu çevre babanı zengin zanneder; milyonlardan

Cavıt Bey

bahseden bile var! İmtiyazlar veren, istikrazlar yapan bir adamın (Cavıt Bey Osmanlı borçlarıyla ilgili kuruluştaki çalışıyordu) namuslu kalabileceğine inanamayan bir çevre.”

Cavıt Beyin görüşüğünü anlattığı yakın dostlarından birkaçı Halide Edip, Adnan Adıvar, Necmettin Sadak, suikast nedeniyle asılacak

olan İsmail Canbulat, Rauf Bey, Refet Paşa, Bakır Sami Bey vd. idi.

Ancak onun en büyük dostu Hüseyin Cahit Yalçındır. Daha kırkı çıkmamış Şiar'a onu anlatmaya başlar:

“Cahit, senin babandan ve annenden sonra en çok seveceğin isimdir (...) Mutluluklarımız beraber, felaketlerimiz beraber, keselerimiz beraber...”

Tanın gazetesi kapatılır, ardından Hüseyin Cahit Çoruma sürgün edilir:

“Bugün pek üzgünüz: Cahit'in Tanin'ini kapadılar. (...) Ümit etmek isterim ki senin zamanında böyle taklit Cumhuriyet ve sahte demokrasi olmayacaktır.”

Tanın başyazarının İstiklâl Mahkemesi'ndeki savunmasını bir başyapıt diye niteler:

“Engellemek istedikleri makalelerin yüz tanesine değer. Mahkûm olmanın böyle bir mahkemede

Tanin Gazetesi (1925)

hâkim olmaktan büyük bir şeref olduğunu, 'kendisini adaletin, kanunun değil kuvvetin, kinin mahkûm edebileceğini', 'hâkim efendilerin kararları evelden verilmiş olduğunu' ne büyük bir ruh ile ve ne kadar soylubir kuvvetle söyledi."

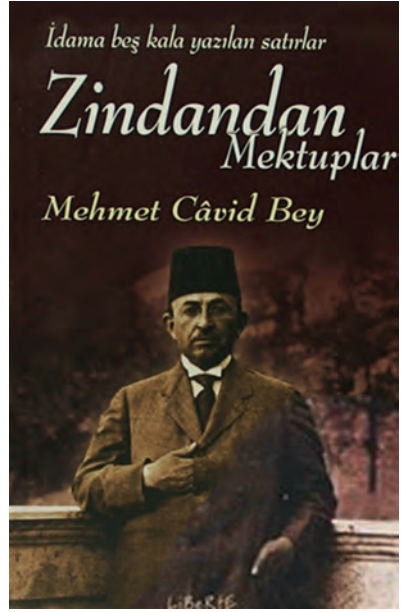
Cavit Bey İttihat ve Terakki'yi şöyle değerlendirmiştir:

"Bu ülkenin halkına insan gibi yaşamak hakkını ve hattâ duygusunu biz verdik. Türk milliyetini, Türk ülküsünü İttihat ve Terakki doğurdu. Bununla ve başımızı arkamıza çevirdiğimiz zaman yapıp ettiklerimizde namustan, doğruluktan, yurt sevgisinden başka neden görmemekle övünüyoruz. Bugün memleketi idare edenler gelecek şöyle dursun, bugün bile bunu söyleyemezler!"

"Şiar'ın defteri" noktalanırken Cavit Beyin Karaköy iskelesinden karakola götürülmesini okuyoruz:

"Bunlar sivil polislerdi. Hep birlikte bir otomobile bindik. Bekir Sami Bey nereye gideceğimizi sordu. 'Polise kadar,' cevabını aldı. 'Ben de mi?' diye sordum. Yine o adam, 'Evet efendim, siz Cavit beyefendi değil misiniz, zatîaliniz de,' dedi. Bu haberi çok büyük bir sükûn ile karşıladım. Fakat o dakikada seni ve anneni bu akşam görememek, uyuyacağın dakikaya kadar baba baba diye beni arayıp bulamayacağını ve yarın, öbür gün bunun yinelenebileceğini düşünmek beni titretti. Niçin gidiyordum?"

Dün gazeteler bir cinayet girişiminden bahsetmişlerdi. Bu

sabahki gazeteler bunda muhalefet partisinin ilgisi olabileceğinden söz ediyorlardı. Bunun için Bekir Sami Bey'i tutuklamış olabilirler. Fakat ben ne için? İki yıldan beri siyasete kesin olarak veda etmişim. Yakından ve uzaktan hiçbir şeyle ilgim yoktur."

Sonrası Cavit Bey'in eşi Aliye Hanım'a yazdığı mektupları derleyen "Zindandan Mektuplar" kitabındadır.

Mete Beyin "Şiarın Defteri" kitabını verdiği akşam yemeğinin üzerinden neredeyse on yıl geçti. Bu kitabı politikacılar idamdan söz eder, sokaktaki kalabalıklar ellerinde düğümlü iplerle çağdışı gösteriler düzenlerken yeniden anımsadım.●

konurertopbd@gmail.com

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Aktif (Fr.)
a-Başarılı
b-Müzik yapıtı
c-Etkili
d-Sihir Yapan	6 Yakamoz (Rum.)
a-Yetkilendirme
b-Emir veren
c-İnatçılık
d-Parıltı	11 Montaj (Fr.)
a-Nikel kaplama
b-Gemi mutfağı
c-Kurgu
d-Birlik, birleşmiş
2 Gramer (Fr.)
a-Dilbilgisi
b-Gazete kağıdı
c-El aynası
d-Yazılı belge	7 Transparan (Fr.)
a-İri başlı vida
b-Saydam
c-İnce puro
d-Küçük kutu	12 Kamera (Fr.)
a-Tema ile ilgili
b-Çok karışık
c-Eksi elektrot
d-Alıcı
3 Jeolog (Fr.)
a-Dirençli
b-Yerbilimci
c-Gösteriş
d-Eğilim	8 Spesifik (Fr.)
a-Engelleme
b-Roma asker birliği
c-Özellikli
d-Göz dokusu	13 Egzersiz (Fr.)
a-Metal nişan
b-Alıştırma
c-Yeraltı siperi
d-Traktör lastiği
4 Kozmik (Fr.)
a-Evrensel
b-Atıştırmalık
c-Tahta set
d-Karışık durum	9 Stres (İng.)
a-Resim sanatı
b-Korkak
c-Ruhsal gerilim
d-Tutumlu	14 Demo (İng.)
a-Kargaşa
b-Tanıtım
c-Sıkıntı
d-Ayarsız
5 Trafik (Fr.)
a-Bölüntü
b-Duyuru
c-Yaşam öyküsü
d-Yoğunluk	10 Patent (Fr.)
a-Buluş belgesi
b-Benmerkezci
c-Notalar grubu
d-Süs eşyası	15 Labirent (Fr.)
a-Dolambaç
b-Tarla bölümü
c-Tehlikeli
d-Niteliksiz

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Ülke Dışındaki Anıtları

Atatürk'ün, yurtdışında adının verildiği bulvar, cadde, yapılar ile heykel ve büstlerinin tamamının bilinmesi ve tek bir yazıda toplanmasının olanaksız olması karşısında, geçen sayımızda toplayabildiğimiz kadarıyla "Atatürk'ün diğer ülkelerde adını taşıyan yerler'den" örnekler vermiş ve bu sayımızda diğer ülkelerdeki Atatürk heykellerinden örnekler sunacağımızı ifade etmiştik.

Atatürk'ün; yurt dışında, çeşitli kıta, ülke ve şehirlerde bulunan anıt, heykel, büst, rölyef ve benzeri sanat eserlerini derleyip toplamak ve bir bütün olarak sunmak gerçekten zor, meşakkatli ve belki de yapılması tam olarak mümkün olmayan bir durumdur.

zorunluluğun değil, Atatürk'e karşı içten gelen bir sevgi ve saygının sonucudur.

Atatürk'ün heykel, anıt ve adının verildiği yerler kadar ilgi çekici bir durumla daha karşılaşmaktadır. O da kullandığı bazı deyimlerin, uluslararası alanda

benimsenmiş ve kullanılmakta olmasındır.

Her ülkenin geleneğinde, eskiden kalma ve toplumun belleğinde yer etmiş "atasözleri" vardır. Bu sözler bir takım benzerlikler gösterse de birbirinden farklı söylem ve anlam taşırlar. Ancak bir söz vardır ki neredeyse bütün ülkeler arasında ortak bir "atasözü" hüviyetini kazanmıştır. Bu söz Atatürk'ün "**Yurtta barış, dünyada barış**" sözüdür. Her ülkenin kendi dilinde ve kendi yazış biçimi ve

bazen Türkçesi ile birlikte, Atatürk heykel ve anıtlarında ve hatta başka alanlarında yer almaktadır.

Bu söz Atatürk anıtlarında, İngilizce konuşulan ülkelerde **Peace at Home, Peace in the World** şeklinde, Fransa'daki anıtlarda **La paix à la maison, La paix dans le monde**, Küba, Havana, Peru'daki Atatürk anıt, heykel ve rölyeflerinin altında **Paz En Casa, Paz En El Mundo** Almanya'da **Frieden zu Hause, Frieden in der Welt**, Hollanda'daki heykelinde Felemenk yazılışı ile **Vrede thuis, vrede in de**

**Atatürk'ün
"Yurtta barış,
dünyada barış"
sözü neredeyse
bütün ülkeler
arasında ortak
bir "atasözü"
hüviyetini
kazanmıştır.**

Gerçekten merak ediyorum ve araştırılması gereken bir husus olarak düşünüyorum. Acaba yer-yüzünde, kendi ülkesinin dışında başka ülkelerde, Atatürk kadar bir başka devlet adamının heykeli, anıtları var mıdır?

Üstelik bu anıtların, bundan yüz sene önce yaşayan bir devlet adamına ait olmasının yanında heykellerinin veya anıtların, zorlayıcı herhangi bir siyasi veya ticari ilişki olmamasına rağmen yer alması için daha da şaşırtıcı yönüdür. Bu, bir

wereld şeklinde söylenmekte ve yer almaktadır. Bu deyim adeta uluslararası bir atasözü halini almıştır.

Atatürk'ün İtalya'da Roma'daki heykelinin altında **büyük** anlamına gelen **largo** kelimesi kullanılarak **Largo Mustafa Kemal** yazılmıştır.

Küba'da, Atatürk'ten başka hiçbir yabancı devlet adamının heykelinin bulunmadığı söylenmektedir. Bu sözün tam olarak geçtiği bilinmemekle beraber, gerçek olan şudur ki; bir çok sanat adamının heykel ve büstünün bulunduğu Küba'da yabancı devlet adamı heykeli yok denecek kadar azdır. Bu istisna'nın en önemli örneği Atatürk'tür. Küba'daki ilk Atatürk Heykeli'nin altında Türkçe ve İspanyolca olarak **Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu- Yurtta Barış, Dünyada Barış** yazmaktadır.

Bir başka heykeli de başkent Havana'nın en gözde mekanlarından Puerta Caddesi'nde bulunmaktadır.

Dünyanın bir başka köşesinde **Japonya'nın Higashimuro - Wakayama**'daki anıtın hemen

Başka bir devlet adamının heykelinin bulunmadığı Küba'daki Atatürk heykeli ve panodaki Türkçe İspanyolca "Yurtta barış, dünyada barış" yazısı

Largo (Büyük) Mustafa Kemal Atatürk
Roma / İtalya

altında Atatürk'ün orijinal imzası ile **Yurtta Sulh, Cihanda Sulh** ibaresi yer almaktadır.

Avustralya'nın; **Sidney, Canber-**
Ara kentlerinde bulunan heykellerin dışında **Albany**'deki heykeli deniz kıyısında yüksek bir tepede, bir küre üzerinde bulunmakta ve ön tarafında **Peace at Home Peace in the World** sözü yer almaktadır.

Şili'nin başkenti Santiago'da bulunan heykel ve rölyefinin altında **Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, vatanının fedakâr ve sadık hizmetkârı, benzeri olmayan kahraman, insanlık idealinin canlı emsali. Bütün hayatını Türk Milleti'ne vakfetmiş, milletine kendi ruhunu, ateşini vermiştir. Hatırası milletinin ruhunu ateşli**

Avustralya Albany'deki Atatürk heykeli. Kaidesinde yazılı "Peace at Home Peace in the World" sözleri

tutan sönmez bir meş'ale olarak yaşamaktadır." ibaresi,

Venezuela'nın başkenti Caracas'da bulunan heykelinin altında **Modern Türk Devletinin kurucusu Kemal Atatürk yazısı** bulunmaktadır.

İsrail'in Yehud ve Be'er Sheva kentlerindeki anıtlarda benzer ifadelerle **Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Büyük Atatürk. Türk Milleti ve Türkiye'yi seven İsrail halkı, Sana sonsuza kadar minnetkar kalacaktır.** sözleri yazılıdır.

Japonya, Kuşimato'daki heykeli çok görkemlidir. Atatürk, Şili'nin başkenti Santiago'da Atatürk Anıtı

Japonya Kushimata, Atatürk heykeli at üzerinde, sırtında pelerini, eli ufku göstermektedir.

Kazakistan Astana'da, kalpaklı, sivil giysili, **Kırgızistan**'ın **Bişkek** ve **Çolpan Ata** kentlerinde de gene kalpaklı, sivil giysili ve eli ile göğsünde bir kitap tutmaktadır.

Mexico City'deki heykeli çok ilginçtir. Yerde, giderek büyüyen ve yükselen bir ay yıldız içinde, elinde şapkası ile gülümsemektedir.

Azerbaycan Bakü, Gence, Nahçıvan kentlerinde, **Türkmenistan Aşkabad**'da, **Moğolistan**'da **Ulan Bator**, **Makedonya Üsküp**, **Pakistan İslamabad**, **Larkane**'de, **Macaristan Budapeşte**'de Atatürk adının verildiği sokakta, **Romanya Bükreş** ve **Tulceo**'da, **Hollanda Amsterdam**, **Oostzaan**, **Rotterdam**'da, **Yeni Zelanda Wellington**,

Mexico City'deki (üstte) ve ABD-Washington'daki Atatürk heykelleri

Hindistan Yeni Delhi, Amerika Birleşik Devletleri Washington'da elini kaldırmış konuşur şekilde, **New Jersey, New York, Connecticut** ve diğer ülke ve kentlerde, hiç bilmediğiniz ve belki de çok kez önünden geçtiğiniz veya ilk kez gittiğiniz bir yerde Atatürk adı, heykeli, anıtı, büstü, rölyefi ile karşılaşırsanız hiç şaşırmayın.

Her yerde olduğu gibi orada da bir Atatürk yaşıyor ve sonsuza dek yaşayacaktır. Çünkü onun ilke ve idealleri evrenseldir, insancıldır, çağdaş ve özgürlükten yanadır. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Hâkimiyeti Milliye

9 Eylül

15 Mayıs 1919'dan 9 Eylül 1922'ye kadar geçen üç yıl dört ay Türk tarihi için, üç buçuk asırlık heyecan ve olaylarla doludur. Bu zaman içinde Türk vatani, İzmir'in şahsında en üzüntülü günlerini yaşadı ve sonunda Gazi Mustafa Kemal, Türk ulusunun gücünü göstermesini sağladı.

15 Mayıs'ta düşman nasıl İzmir'i işgal etmişti?

9 Eylül 1922'de İzmir'i nasıl terk etti?

Büyük okyanusların med ceziri gibi, 15 Mayıs 1919'da İzmir'deki Türk iradesi, gerilerden, Anadolu'dan aldığı güç ve hızla, 9 Eylül 1922 günü

adeta taşarak, köpürerek, ilerleyerek ve önüne çıkan yabancı unsurları, düşman güçlerini Akdeniz'in ötelelerine kadar sürmüştü.

Bu gücün kaynağını, Büyük Kurtarıcı'nın, üç buçuk yıl gibi bir sürede, yedisinden yetmişine kadar, kadın-erkek bütün Türk ulusunun kanına zerk ettiği bilinçte ve inançta aramalı.

İzmir'in işgal edildiği gün basan karanlık, 9 Eylül 1922 günü ufukların en parlağı ile sonuçlandı.

Üç buçuk yıl süren bu uzun geceyi, üzüntülü bir rüya hatta bir

kâbus gibi kendi kendimize ve de çocuklarımıza anlatıyoruz. Ondan sonra doğan büyük ışığın yansımaları daima başımızı aydınlatıyor.

İzmir, en bilmeyenimize bile, vatanın ne demek olduğunu öğreten bir yerdir. Söylediğimiz gibi, yıllarca gözümüzde ve gönlümüzde tüten vatan sanki ondan ibaretti.

İzmir'in işgal edildiği gün basan karanlık, 9 Eylül 1922 günü ufukların en parlağı ile sonuçlandı.

Onun işgal edildiği gün kan kırmızı bayrağımızı, sanki ilk kez simsiyah gördük. Onun kurtulduğu gün hilali tam gördük. Onun kurtulduğu gün hilal tan yerinde parlardı sanki.

On sene önce bizi temsil eden bir bayrağımız vardı, ondan sonra bayrağımızın yanında iki kutsal güç daha yükseldi: Gazi ve İzmir...

Bunlardan her ikisine çevrilen kötü bir bakış, devlete, halka ve vatana döndürülmüş bir silahtır ki, hepsi aynı şiddetle karşılık görür. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olmasın.

İzmir'in kurtuluşunda Türkiye'nin kurtuluşunu bugün sekizinci kez saygı ve sevinçle selamlıyoruz. •

*Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
9 Eylül 1929*

87

YAYGIN EĞİTİM

Halkevleri ve Halk Odaları

Türk ulusunun aydınlanması ve devrimlerin yeterince ve gerektiği şekilde anlaşılabilmesi konusunda mihenk taşı niteliğindeki kuruluşların başında Halkevleri gelir. Halkevleri Tüzüğü'nün "Umumi Esaslar" bölümünün ilk maddesinde, kuruluşun ruhu:

"Halkevleri, kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisini kutsal ve ileriye yürüten bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Bu itibarla, Halkevlerinin kapıları Fırka (Parti)'ya kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktır." sözleriyle ifade edilir.

Tüzükte ayrıca, *"Her Halkevinin bulunduğu yerde bir kütüphane ile okuma odası bulunması, Halkevinin ilk tesis şartlarından*

sayılır..." denilmekle de halka açık olan bu kuruluşların öncelikle birer kültür yuvası olması öngörülmüştü.

Atatürk Tunceli Pertek Halkevinde (1937)

"Binası uygun olmayan yerlerde ise; bir kitap dolabı veya raf olsun bulundurulması..." koşul kabul edilmişti.

Atatürk'ün "Aydınlanma Devrimi"ni üstlenmek gibi önemli bir görevin sorumluluğunu alan Halkev-

leri, bunu kitaplıklar oluşturarak, sanat ve kültür etkinlikleriyle toplumun önemli bir kesimine taşıyor ve bu münasebetle de Anadolu'nun kültür yelpazesine çağdaş katkılar sunuyordu.

Yüzyıllar boyu göz ardı edilen ve ilgisizlikten adeta gelişmesi engellenmiş olan folklorumuzun ve halk ezgilerimizin çağdaş boyutlarda gelişmesine Halkevleri öncülük etmiştir. Bununla yetinilmemiş,

Halkevleri ve Halkodalarının, Demokrat Parti iktidarının feodal güçlerce desteklenen yapısı tarafından ortadan kaldırılmaya çalışılması, cumhuriyet tarihimize düşen adeta kara bir lekedir.

ulusun müziği ve ezgileriyle kendisini anlatabilmesini de sağlamıştır.

Halkevleri, kendisini sadece kültürel çabalarla sınırlamamıştır. Tüzüğünde de yer aldığı üzere; *"Yardıma muhtaç, kimsesiz kadınlar, çocuklar, maluller, dermandan düşmüş ihtiyarlar hakkında toplumsal şefkat ve yardım hisleri uyandıracak..."* çabalara da yönelmiştir.

Böylesi gayret ve çalışmalar toplumun büyük ilgisiyle daha büyük coşkularla kendini geliştirmiştir. Kentlerdeki Halkevleri sayısı artırılmış, kırsal bölgelerde ve özellikle köylerde çok sayıda Halkodaları açılmıştır. Böylelikle kentsel-kırsal

alandaki kültür ve sanat etkinliklerinin ve toplumsal yardımlaşma bilincinin gelişimi bir arada yürütülmüştür.

Atatürk Aydınlanması ve Türk Devrimleri'nin Türk Ulusuna aktarılması konusunda böylesi önemli bir görevi üstlenen Halkevleri ve Halkodalarının, Demokrat Parti iktidarının feodal güçlerce desteklenen yapısı tarafından ortadan kaldırılmaya çalışılması, ne acıdır ki, Cumhuriyet tarihimize düşen adeta kara bir lekedir.

DP iktidarının, bu davranışıyla bir anlamda da karıştırmacı bir örgütlenmeyi yeniden yerleştirmeye gayret ettiği o günlere sıkça tartışılan konulardandı. Aslında işin gerçeği de buydu...

Çünkü Demokrat Parti, zamanla yapılan açıklamalarla, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın temel ilkelerini

benimseyip, kabullendiğini belirtmekteydi. Kurucuları ve üyelerinin tutucu, ırkçı ve gerici niteliği, partinin iktidar olmasıyla birlikte, neredeyse, resmi ideolojiye dönüşmüştü...

Adnan Menderes ve ekibinin, Demokrat Parti adı altında iktidarı ele geçirmelerinin üzerinden henüz bir yıl bile geçmemişken; Halkevleri konusu Meclis'e taşındı ve aslı-astarı olmayan gerekçelerle suçlamalarda bulunularak, faaliyetlerine son verilmesi istendi. Dolayısıyla, Atatürk Aydınlanması ve Türk Devrimleri'nin Türk ulusuna anlatılması ve aktarılması gayretle-

rinin önü kesilmeye çalışılıyordu.

Bunun üzerine, anılan tasarının Meclis gündemine getirildiği 6 Ağustos 1951 tarihinde İsmet İnönü tasarıya karşı;

“Kanun teklifiyle, Halkevlerinin fiilen kapatılmak istenmesi, memleketi 20 seneden beri ona hizmet eden büyük bir toplumsal kültür müesseselerinden mahrum bırakacaktır. Halkevleri, bu memleketin büyük bir ihtiyacına cevap veriyordu.

Vatandaşları, ayırıcı değil birleştirici bir kültür birliği içinde yetiştiriyordu. Toplanma yeri, mütevazı bir kütüphanesi ile ve her türlü içtimai hizmetleriyle güzel sanatlar terbiyesi için bir merkez oluyordu. Yetişen sanatkârların, Halkevlerinde okuyup yazma öğrenenlerin ve türlü kollarda kültürlerini arttıranların sayısı hesapsızdır.

Toplu hayata, yüzyıllardır, alışmamış toplumumuz için, kadın-erkek konferans, konser ve aile toplantılarına imkân vermiştir. Özellikle Devrimlerin esaslarını anlatmak ve korumak işini Halkevleri başlıca görev edinmişti.

Halkevlerinin ortadan kaldırılması yersiz ve haksız bir yıkımdır. Halkevlerinin partiler üstü bir tesis yerine, Bakanlar Kurulu'nun yararlanma hakkına dayandırılması

ve kullanılmasına bırakılması haksız tasarruf olduktan başka, bu binaları münhasıran iktidar partisine arzusu doğrultusunda kullanması yolunu açacaktır...

Halk Partisine bağış ve satma şeklinde yapılan muameleler haksız ise, mevcut mevzuatın buna göre düzenlenmesi gerekir: Isnat olunan yolsuzlukların tabii merci olan adalet yoluyla gidilmemesi ise, kanun teklifinin adaletle münasebeti olmadığını delilidir.” ifadesini içeren bir konuşma yaptı.

Aslında demokrasi iddiasıyla siyasete başlayan Demokrat Parti, kendi içinde yaptığı gizli görüşmelerle Halkevlerinin kapatılmasını zaten kararlaştırmıştı. Bunun dışında yapılanların bir “şov” olduğu açıktı.

Ankara Halkevi Kütüphanesi (1932)

Halkevlerinin kapatılması ve tüm kitaplarının, kültürel etkinliğe olanak sağlayan araç ve gereçlerin tahrip edilmesi, aslında, aydınlanma sürecine karşı bir ayaklanma

ve karşı devrim gösterileri olarak kabul edilebilir.

Bunu izleyen dönemde Köy Enstitüleri'nin kapatılmasına ve CHP'nin mallarına el konulmasına ilişkin yasaların ivedilikle Meclis'ten geçirilmesi Demokrat Partinin, bu karşı devrim sürecine öncülük ettiğinin kanıtıydı.

Halkevlerini yok eden zihniyet, yaptıklarının gerekçesini, “Halktan gasp edilenin halka geri verilmesi...” iddiasıyla halka açıkladılar. Ama bu asla inandırıcı olmadığı gibi gerçekleşmedi de...

Kısa bir süre içinde olay açıklığa kavuştu. Halkevlerinden gasp edilen malların tamamının Türk Ocakları'na verilmesi ve Ocakların eski etkinliğine kavuşturulmak istenmesi tarihin sunduğu bir başka kanıttır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin çağdaş, laik, halkçı ve cumhuriyetçi devlet anlayışı, nasıl Türk Ocakları'nın yerine Halkevlerinin geçmesini öngörmüş ise, Demokrat Parti iktidarıyla resmi ideoloji niteliği görüntüsünü ortaya koyan karşı devrimci güç de; doğası gereği, Hal-

kevlerini ortadan kaldırarak, Türk Ocakları'nı ırkçı yapısıyla yeniden dirilterek, gündeme getiriyordu.

Üzerinde çalışılan temel hususun bu olduğu yaygın kanaatti. Zaman içinde tarih bunu kanıtlamış ama zihniyetlerinin doğal yansıması olarak, Cumhuriyet rejiminin, bir şekilde altını oymak isteyenlerin sonlarının nerelere varabileceğini de ayrıca göstermiştir...

Tarih, özellikle kökü dışarıda olan ve emperyalist zihniyetin güç odaklarının kurgulamasıyla ve içeriden buldukları işbirlikçi zihniyetin yoğun çabaları sonucu, sanki bugünlere ulaşan karşı devrimci unsurları ve Laik Cumhuriyet Rejimi'ne

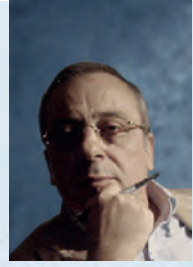
karşı düzenledikleri tezgâhların sinyalini o yıllardan vermişti sanki...

Özetle söylemek gerekirse; bugünlerde Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve ona ait değerler ile laik cumhuriyet rejimine ve bugüne değin elde edilmiş kazanımlarına karşı, örgütlü, planlı ve kasıtlı bir şekilde yürütülen organize faaliyetlerin, nereden kaynaklandığı ve nasıl oluştuğu yönünde fazla kafa yormaya gerek olmadığını düşünüyorum. Dinci zihniyetin DP iktidarıyla başlayan karşı devrimci faaliyetlerine bakıldığında; bugünlerin neden ve nasılları kendiliğinden ortaya çıkmaktadır...•

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: **İsmet İnönü ve Uluslararası Siyaset**)

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Unutturulan Kardeşlik

Birinci Dünya Savaşı'nın galip devletleri, daha savaş sürerken gizli anlaşmalar yaparak Osmanlı İmparatorluğu topraklarını aralarında paylaşmışlardı. 8 Mayıs 1916'da İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Sykes-Picot Antlaşmasına göre, Doğu Anadolu'da bir *Büyük Ermenistan* kurulacaktı; fakat *Kürdistan* yoktu.

Nisan 1917'de ABD, İngiltere-Fransa-İtalya-Rusya'nın yanında savaşa girdi. Barış ilkelelerini Ocak 1918'de 14 madde olarak

açıklayan ABD Başkanı Woodrow Wilson, Aralık 1919'da Dışişlerine gönderdiği telgrafta, Doğu Anadolu'da bir Büyük Ermenistan

1916 Sykes Picot paylaşım haritası.

kurulması için gereken her şeyin yapılmasını buyurmuştu. İngiltere, kendi güdümünde kurmayı tasarladığı Büyük Ermenistan'ı ABD'ye kaptırmak durumuyla karşılaşınca, o toprakların hiç değilse yarısını Kürdistan yaparak ele geçirmeye yöneldi. Doğu Anadolu'da İngiltere güdümünde özerk ya da bağımsız bir Kürdistan, ilk kez 1919'da işte böyle gündeme gelmişti.

İngiliz Askeri İstihbarat Subayı Noel, yanına Bedirhan aşiretinden Kamuran ve Celadet'i de alarak, Nisan 1919'da Doğu Anadolu'yu dolaşmaya başlamış; Kürt yurttaşlarımızı Türklerden ayrı bir ırk olduklarını, bu nedenle ayrı devlet kurma haklarının bulunduğunu, Türklere karşı bağımsızlık savaşına girişmeleri durumunda, İngiltere'nin kendilerine her türlü yardımcı

yapacağını söylüyordu. Noel'in Nisan 1919'da yani Atatürk Samsun'a ayak basmadan bir ay önce İngiltere Dışişlerine verdiği raporlara

1918'de Anadolu'da kurulması tasarlanan Büyük Kürdistan haritası.

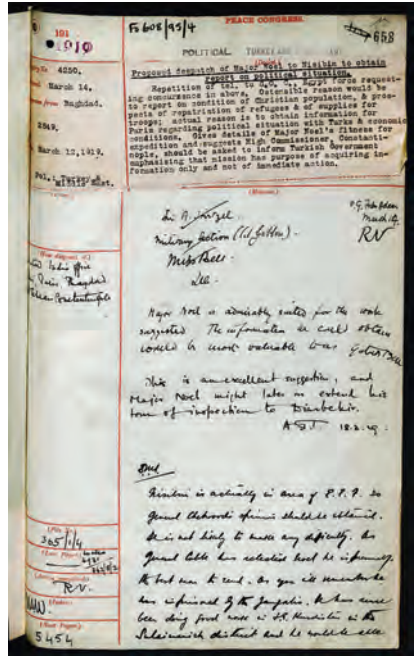

göre; görüştüğü Kürt aşiretleri, Mr. Noel'in isteklerini "Türkler ve Kürtler kardeşdir, biz Türklerden ayrılmayız" diyerek reddediyordu. İngiltere'nin beklentilerini boşa çıkartan Türk-Kürt kardeşliği, Atatürk'ün Samsun'a çıkışından sonra çektiği telgraflarda şöyle yer alıyordu:

• **28 Mayıs 1919:** "Diyarbakır'deki Kürt Kulübü ile Türkler arasında bazı çeşitli muhalefet varmış. Bunun her iki kardeş ırk için ne elim neticelere sebebiyet vereceğini siz çok iyi takdir edersiniz." (Atatürk'ün Bütün Eserleri, c.2, sf. 336)

• **16 Haziran 1919:** "Kürtleri de bir öz kardeş olarak ağışumuza katıp bütün milleti tek bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu dünyaya Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim." (a.g.e-c.2, sf. 391)

• **16 Haziran 1919:** "Cemil Paşazade Kasım Bey'e: Kürtlerin devletten ayrılarak İngilizlerin himayesinde bağımsız Kürdistan kurmaları teorisini doğru bulmam, tasvib etmem. Çünkü bu teori, muhakkak Ermenistan lehine İngilizler tarafından tertip edilmiş bir plandır... Tabii ki bunu reddettim ve edeceğim. **Kürtlerle Türkler birbirinden koparılmayı, ayrılmayı kabul etmez özkardeşler;** bugün için vicdani borcumuz, Kürtler, Türkler, bütün İslami unsurlar **tek vücut ve tek yürek** olarak bağımsızlığımızı savunmak ve vatanın parçalanması-

E.C.W.Noel'in Doğu Anadolu'da bölücü çalışmalarla ilgili İngiltere Dışişlerine verdiği raporların ilk sayfası.

nı önlemektir." (a.g.e-c.2, sf. 388)

• **18 Haziran 1919:** "İngiliz himayesinde bağımsız bir Kürdistan kurulması hakkındaki İngiliz propagandası ve bunun taraftarları bertaraf edildi. **Kürtler de Türklerle birleşti.**" (a.g.e-c.2, sf. 394)

• **24 Haziran 1919:** "Kürtler, kayıtsız şartsız; devletten ve Türk kardeşlerinden ayrılmayacaklarını, bu uğurda en son nefeslerine varıncaya dek canlarını vermeye hazır olduklarını söylemişlerdir." (a.g.e-c.3, sf.117)

• **28 Temmuz 1919:** "Türk ve Kürt kardeşler, milletin talih ve mukadderatına, birbirinden ayrıl-

masına, tarih ve varlığımız engel olduğundan, amacımızın gerçekleşmesi için, en büyük bir yetkiyle çalışmak, özellikle bizlere düşen görevlerdir.” (a.g.e-c.3, sf. 247)

• **24 Eylül 1919:** “**Kürtler ve Türkler** arasında bir **kardeş** savaşına neden olmak için, Kürtleri İngiliz himayesi altında bağımsız bir Kürdistan tasarısına katmak üzere kışkırttılar”. (a.g.e-c.4, sf. 109)

• **15 Eylül 1919:** “**Türk ve Kürtün birbirinden ayrılmaz iki öz kardeş** olarak yaşamakta devam eyleyeceği (...) sarsılmaz **bir vücut halinde** iç ve dış düşmanlarımıza karşı demirden bir kale halinde kalacağı kuşkusuzdur.” (a.g.e-c.4, sf. 39)

• **15 Eylül 1919:** “Siirt’te Garzanlı Aşiret Reisi Cemil Çeto Bey’e (...) **Bütün Kürt kardeşlerimizin** ... bağlılıklarını ilan eden dostça tezahüratlarınız ... şükran duygusu uyandırdı.” (a.g.e-c.4, sf. 40)

• **6 Kasım 1919:** “Doğu Anadolu’nun soylu bir unsuru olan **Kürt kardeşlerimizin**... milli hareket ve örgütün en bağlı ve güçlü bir uzvu buldukları apaçıktır.” (c.5 sf.108)

• **3 Aralık 1919:** “**Kürt asil kavminin Türk kardeşleriyle ayrılmaz** bir yığıtlık kitlesi oluşturduğu bütün dünyaca bilinmektedir.” (a.g.e-c.5, sf.329)

• **15 Ocak 1920:** “Garzan’da Kürdistan Meşayihî İzamından Hazreti Ziyaeddin Efendi Hazariyle Arkadaşlarına: **Kürt ile Türk, bu iki öz kardeş**, dindaş, elele vererek

kutsal birliğini savunmaya kararlıdır.” (a.g.e-c.6, sf 149)

• **15 Ocak 1920:** “Eruh, Garzan Aşiretleri Reisi Musa ve Zinya Aşireti reisi Resul Beylere ve Arkadaşlarına: .. **Bütün Kürtlerin Türk kardeşleriyle** beraber canlarını vermeye hazır bulduklarına dair hükümete, yabancı temsilciliklere çektiğiniz telgrafı büyük bir kıvançla öğrendik. Fedakâr **Kürt kardeşlerimizin** bu hamiyetli ve dini eserlerine şükran sunarız.” (a.g.e-c.6, sf 148)

Elyazılarından aktardığımız bu sözler Atatürk’ün Kürt yurttaşlarımızı yalnızca “manevi anlamda” değil, gerçek anlamda soydaş, ırkdaş, kandaş, öz, gerçek kardeş olarak nitelediğini gösteriyor; ve dahası bu, tek yanlı, karşılıksız bir yargı da değildir. Doğu illerimizden TBMM’ye ve Paris Barış Konferansı’na çektikleri telgraflarda Kürt yurttaşlarımız da Türkler’i kendi soydaşları, özkardeşleri, ırkdaşları olarak nitelemişlerdi:

• **1 Aralık 1919:** Siirt sancağından ileri gelen birçok kişi, İçişleri Bakanlığı’na gönderdikleri telgraflarda, **Kürtlerle Türklerin etle tırnak gibi birbirinden ayrılmaz bir bütün** oluşturduklarını bildiriyorlar. (B.N.Şimşir, Kürtçülük-I, c1, sf. 365)

• **23 Aralık 1919:** Yeniğün gazetesinin başlığı: “Erzurum’dan dikkat çekici bir telgraf: **Kürtlerle Türkler birbirinden ayrılmaz**” diyor. (a.g.e., sf. 365)

• **17 Mart 1921:** Doğu ve Gü-

neydoğ'u'dan T.B.M.M.'ye gönderilen çok sayıda telgrafta **Türklerle Kürtlerin kardeş oldukları**, Londra Konferansı'nda Ankara Hükümeti delegelerinin aynı zamanda Kürtleri de temsil ettiği bildiriliyor. Meclis'te okunan İzoli, Aluçlu, Barıçkan, Zeyve, Deyükan aşiretleri reislerinin gönderdiği 17 imzalı bir telgrafta: "T.B.M.M Hükümeti dahilinde **Kürtlüğü Türkükten ayrı bir unsur (ayrı bir etnik topluluk, ayrı bir soy) olarak görülmesini hiç bir zaman iştirmek istemediğimizi** bildirir, başarı dileklerimizle

İ : 8 17.3.1337	
Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaseti Cillisine	
Kürtler küçük lokmanın pek kolay yutulacağını vaktinden çok evvel anlaşırlardır. Türk birliğinden ayrılmak zihniyetinde bulunanları Kürtler kendi milletlerinden addetmezler. Kürtlerin mukadderatı Türkün mukadderatıyla tevendir. Biz Kürtler Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinden başka halisâkar beklediğimiz gibi Düveli İtilâfîyelerin merhamet dilenmeye tenezül etmiyoruz. Misakı Milli dâhilinde sülh akdedilmesini teminen bütün varlığımızla Hükümetimize müzaheret edeceğimizi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti dâhilinde kürtlüğü ayrı bir unsur olarak telâkikisini hiç bir zaman iştirmek istemediğimizi arz ile muvaffakiyetler temenni ve takdîmi tazimat ederiz.	
<u>İzoli Aşireti Reisi</u>	<u>Aluçlu Aşireti Reisi</u>
Hacı Fıca Sebati	Mehmet
<u>Barıçkan Aşireti Reisi</u>	<u>Ülçemay Ekrattan</u>
Halil	Bekir Sıtkı
<u>Bükler Aşiret Reisi</u>	<u>Ülçemay Ekrattan</u>
Hüseyin	Rüştü
<u>Ülçemay Ekrattan</u>	<u>Egraftı Ekrattan</u>
Avni	İzlelîlî Fehim
<u>Ülçemay Ekrattan</u>	<u>Cürdi Aşireti Reisi</u>
Halil	Mehmet
<u>Zeyve Aşiret Reisi</u>	<u>Deyükan Aşireti Reisi</u>
Halil	Hüseyin
<u>Ülçemay Ekrattan</u>	<u>Hüseyin</u>
Hafız Mehmet	Egraftan
<u>Egraftı Ekrattan</u>	Nail
Hüseyin	Egraftan
<u>Egraftan Bulutlu</u>	<u>Egraftan</u>
İbrahim	Sadık
<u>Egraftı Ekrattan</u>	
Zebuhlu Halil	

Doğu Anadolu'da Kürt aşiret reisleri ve eşrafın imzalarıyla TBMM'ne gönderilen ve meclisin 17.03.1921 günlü oturumunda okunan telgraf.

saygılarımızı sunarız." deniyor. (a.g.e., sf. 482)

• **3 Ekim 1921:** Dersim Mebusu Hasan Hayri Bey, TBMM gizli oturumunda yaptığı konuşmada, **kendilerini Kürt olarak tanımlayan aşiretlerin gerçekte Türk olduklarını** açıklıyor. (TBMM Zabıt Cerideleri)

• Dersim Mebusu Diyab Ağa, Lozan'da İngilizlerin Kürtler'e ayrı yönetim kurduracakları söylentisine nasıl öfkeli olduğunu şöyle anlatıyor: "Bir kere de Lozan Konferansı sırasında kürsüye çıktım. Aha bizim memleket ahali Kürtmüş, orada bir Kürt Hükümeti kuracaklarmış, bunu duyunca kızdım kürsüye çıkıverdim. Gene sustular: "Lâילהیellâh Muhammedürressullâllah" dedim. "Gerek Şafiî, gerek Habelî, gerek Hanefî hepimizin kiblesi birdir. Meclisimiz, kulübümüz, dinimiz, milletimiz birdir. **Biz Kürt değil, biz Türk'üz.** Hepiniz Lâילהیellâh demişsiniz. Şimden sonra mı, ayrı bir din, ayrı bir millet olacağız." dedim. Gene el çırpıtlar, İsmet Paşa ayakta kürsünün yanına gelmiş, sakalının dibine yaklaşmıştı. O da çoştı, o da el vurdu. (Enver Behnan, "İlk Millet Meclisinin Yüz Yaşındaki Mebusu Anlatıyor", Yeni Gün, 27 Temmuz 1931)

Bundan başka, Erzincan'dan on ayrı Kürt aşiret lideri de Fransız Yüksek Komiserliğine yolladıkları telgrafta "**Türklerin ve Kürtlerin soy ve din itibarıyla kardeş olduklarını**" vurgulamış; Türklerden ayrı özerk bir Kürdistan istemedik-

Kurtuluş Savaşı yıllarında Türk-Kürt soydaşlığını Büyük Millet Meclisi'nden dünyaya ilan eden Dersim Mebusu Diyak Ağa, Kurtuluş Savaşı yıllarında Atatürk'le birlikte

lerini bildirmişlerdi.

Lozan Barış Konferansı'nda İngilizler, *Kürtler'in ayrı bir ırk olduklarını, ırklarının ayrı olması nedeniyle ayrı bir devlet kurma hakları bulunduğu*nu öne sürmüşlerdi. İsmet İnönü, Lord Curzon'un ırk ayrımcılığına karşı çıkararak şöyle dedi:

"Kürt halkının İran kökenli olduğu öne sürülmüştür; oysa, bu iddiayı, Kürtlerin Turan kökenli olduğunu kabul eden Encyclopedia Britannica yalanlamaktadır. Zaten Anadolu'yu tanyanlar bilirler ki, gerek töre,

gerek gelenek ve görenek bakımından, Kürtler hiç bir yönden Türklerden farklı değildirler; ayrı dilleri konuşmakla birlikte, bu iki halk, soy, inanç ve görenek bakımlarından tek bir bütün meydana getirmektedir."

* * *

Türkiye Cumhuriyeti, Kurtuluş Savaşı yıllarında toplumumuzu bölmeye yönelik ırk ayrımcılığını boşa çıkaran **Türk-Kürt Özkardeşliği** ve **Üniter Laik Demokratik Ulus Devlet** temeli üzerinde kurulmuştur.

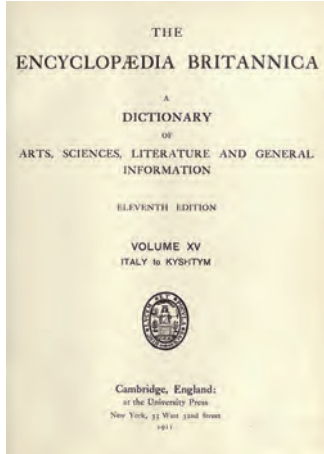
Cumhuriyetimizi yıkmayı amaçlayanlar, yıllardır kardeşliğimizi ırk ayrımcılığıyla ve araya kan davası sokarak unutturup, ulusumuzu, ülkemizi, devletimizi parçalamaya çalışmaktadır.

Aradan geçen yaklaşık yüz yılda toplumumuzu bölünmenin eşğine sürükleyen şey; ırk ayrımı propagandalarının etkisiyle unutturulan kardeşliğimizdir.

İşte bu yüzden Karl Jasper'ın ünlü sözünün hiç usumuzdan çıkarmayalım:

"Unutmak ihanettir." •

cengizozakincibd@gmail.com

Kürtlerin Turani bir Türk boyu olduğu saptamasının yer aldığı Encyclopedia Britannica'nın 1899 basımının kapağı.

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Cumhuriyetin Başında Kadınlarımız

Birkaç gün önce tesadüfen açtığım bir TV kanalında, küçük kız çocuklarına başları örtülü Kuran okutuluyordu, daha fazla bakmadan içim yanarak kanalı değiştirdim ve düşündüm:

1918-21 yıllarında Bilecik'in kazası Pazarcık'ta babam öğretmen. Yaşım küçük olduğu için günün yarısında babamın erkek okuluna, öğleden sonra kız okuluna keyfi olarak gidiyordum. Kız okulunda kızların başı açıktı; ben de açık başla gidiyordum okula.

Sakarya savaşı başlamadan önce pek büyük zorluklarla batıdan doğuya evini barkını bırakıp kaçan insanlarla birlikte kaçarak Çorum'a halamın yanına gittik. Henüz oralarda pek savaş ateşi yoktu, fakat elinden silahı alınmış, silah depoları ve askere giyim yapan fabrika düşman eline geçmiş olduğundan, halk askeri giydirmek, silahlan-

dırmak ve doyurmak için devlete elinden gelen yardımı yapıyordu. Eniştem o günlerde kapıya at arabasını dayamış, evinden ne bulursa arabaya doldurmaya başlamıştı. Durumu henüz anlamayan halam "Yahu evi niye boşaltıyorsun" diye sızlanmış, eniştem de "Hanım düş-

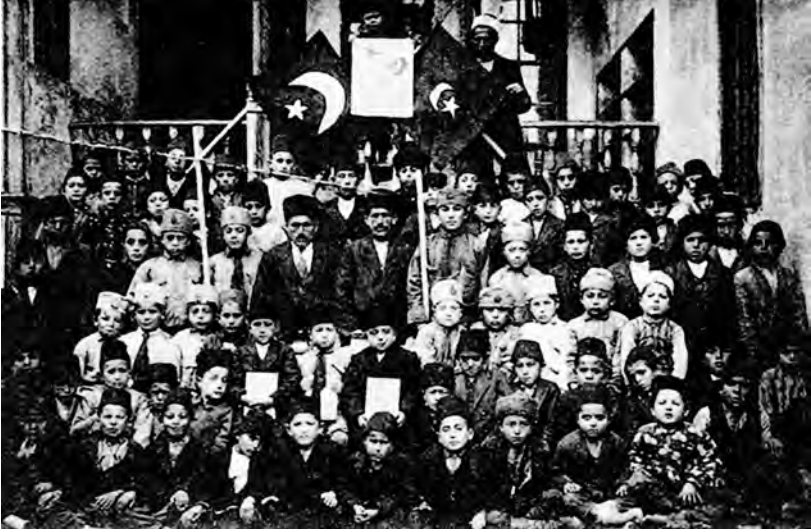
Kız okulunda kızların başı açıktı; ben de açık başla gidiyordum okula.

man gelip evimizi alınca bunların ne önemi olacak" demişti. Sonunda bizim eşekler üzerinde yok yok-sul düşmandan kaçtığımızı gören

halam eniştemin ne kadar haklı olduğunu anlamıştı.

Babam Çorum'da hemen öğretmenlik aldı, ev kiralandık. Henüz Cumhuriyet ilan edilmemiş ama erkekler şalvarları atıp pantolon giymeye başlamışlardı.

Babam beni okuma yazma bil-

Çorum'da Ravza-i Nisvan okulu, 1921-22 öğretim yılı. En üstte Muazzez İtil

diğim için ikinci sınıfa verdi. Fakat sınıfın öğretmeni, “Birinci sınıfta daha öğrenecekleri var.” diyerek beni birinci sınıfa almak istemişti; gitmeyeceğimi söyleyerek direnmem sonucunda beni birinci sınıfa götürmemişlerdi. Böylece okulumu ikinci sınıftan devam ettim.

Yıl 1922. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıfları Çorum'da okudum. Bu süre içinde kızlardan oluşan tüm sınıfta ne ben, ne de diğer öğrenciler başımızı örtmedik. Bunun fotoğrafı da var. Kuran dersimizde dahi bizlere başımızı örttürmediler.

1924 yılının yaz aylarında babam Bursa'da Hoca Alizade okuluna atandı ve Bursa'ya göç ettik. Okul dönemi başladığında babam beni Nilüfer Hatun okuluna verdi. Beşinci sınıftaydım, yine başımızda

örtü yoktu. Babam keman ve Fransızca dersleri nedeniyle beni o okuldan alarak Bizim Mektep adlı özel bir okula verdi. Orada hem kızlar hem erkekler beraber okuduk. Başlarımızı da örtmedik. O zamanlar bunu çok doğal karşılıyordum.

Fakat son zamanlarda küçük kız çocuklarının başları örttürülmeye

Kızların ilkokul eğitimine ilk kez, II. Meşrutiyet'te 1908'den sonra başlanmıştı. O zaman bu okula başlayan kızların başı kapatılmadı.

başlanmıştı, “Henüz Cumhuriyet kurulmamış, nasıl olabilir?” diye düşününce aklıma geldi. Kızların ilkokul eğitimine ilk kez, II. Meşrutiyet’te 1908’den sonra başlamıştı. O zaman bu okula başlayan kızların başı kapatılmadı. Bu gelenek Atatürk devrinde de devam etti. 1926 yılında Bursa kız Öğretmen okuluna sınavla girdim, hiçbir kızın başı kapalı değildi.

Öğretmen oldum, Üniversiteye gittim, yıllarca çalıştım başörtüsü bilmedim. Ta ki 1980’deki Kurucu Meclis’te Mehmet Yamak adlı birinin “İmam Hatip kızlarının başı örtülsün”, diye verdiği önergeye kadar. Bundan sonra üniversite ve liselerde yoksul fakat çalışkan kızlar Erbakan örgütü tarafından ayda 50 lira maaşa bağlanarak başları kapatıldı. Böylece rahibeler tarzındaki örtünme ve topuklara kadar giysi ile siyasi bir simge olarak her alana sokuldu başörtüsü.

1925 yılında çıkan kıyafet kanunu ile çeşitli yörelere, tarikatlara

göre giyinen erkekler, yalnız pantolon ceket giyecek başlarına da şapka veya kasket takacaktı. Kadın giyimi hakkında bir kanun yoktu.

Bursa, Özel Bizim Mektep, 1926. Muazzez İtil ortada

Valiler, emniyet amirleri kadınlara çarşaflarını çıkarmalarını söylüyorlardı. Kadınlara bir kısmı 1914-18 Cihan savaşı sırasında gelen yaralı askerlere bakmak için çarşaflarını atıvermişlerdi. Bu durum Cumhuriyet döneminde de sürdü. Böylece kadınlar çarşaf ve peçeden kurtuldu; Cumhuriyetin onuncu yılında ise çarşaflı kadın kalmadı.

Kadınlarımız dizlerinin biraz altında manto veya tayyör giydiler; başlarına hafif bir siyah örtü koydular. İsteyenler de üzerlerinde bir elbise, başlarında şapka ile gezdiler. 1925-26 yıllarında çarşıda erkek şapkaları gibi kadın şapkaları da satılıyordu.

Hiç unutmam, Bursa Öğretmen Okulu’na girmem için yaşımı büyüttürmek zorunda kalan babam, mahkemede büyük görüneyim, diye başıma bir kadın şapkası alıp giydirmişti... Durumuma yargıcın bile bıyık altından güldüğünü anlatırdı babam.

Beden eğitimi dersi öncesi. Bursa (1928)

Köylümüz zaten çarşaf giymezdi. 1960'lı yıllarda Amerikan kadınlarının "Biz de erkekler gibi pantolon giyeceğiz!" diye ayağa kalktıkları zamanlarda bile köylü kadınlarımız erkekleri gibi şalvar giyiyorlardı. Bugün de yine aynı kıyafetler.

Böylece 10 yıl içinde halkımız medeni kıyafet anlayışını benimsemişti.

Cumhuriyetin onuncu yılında Eskişehir'de öğretemdim. Elimde keman arkamda öğrenciler Onuncu Yıl marşını ben çalarak, çocuklar söyleyerek Eskişehir sokaklarında dolaşırken kimse bizi ayıplamadı; hatta alkışlarla karşılandık. Eskişehir'de çeşitli zamanlarda Orduevinde, Vilayette, Belediyede balolar olurdu. Genç-

lerden oluşan bir grubumuz vardı. Ailelerimizle birlikte bu balolara gider, bol bol dans ederdik. İçki yoktu, sululuk asla yoktu. Bazen tiyatro gelir, ona giderdik. Güzel film oldu mu kaçırmazdık. Porsuk Çayı kenarında kır kahveleri açılmıştı. Herkes çoluğu çocuğu ile gider çay, kahve içer, eğlenirdi. 10 yıl içinde kadın erkek eşitliğini yansıtan muazzam bir sosyal yaşam başlamıştı. Öyle bir huzur vardı ki, ne bir kavga haberi duyuyorduk, ne de töre ve aile içi cinayetler vardı.

1931 yılında öğretmen oldum. O yıl benim sınıf arkadaşlarımla birlikte İstanbul, Konya, Edirne gibi vilayetlerin öğretmen okullarından mezun olanlar yurdun her tarafına dağıldılar. Kendi arkadaşlarımdan da gittikleri yerlerde töre ve kadın cinayeti duymadım.

Öğretmen hanımların gittikleri yerlerde hep büyük bir saygı ve sevgi ile karşılandığını duyduk. Hatta bazıları korkarak, ağlayarak gittikleri yerlerde o kadar mutlu oldular ki, atanmalarının çıktığı yerlere gitmediklerini biliyorum.

Bu güzel tılsım ne yazık ki 1950'lerde bir öğretmen hanımın öldürülmesi ile bozulmaya başladı. Eskiden tek tük işitilen kadın cınayetleri, son on-onbeş yılda giderek arttı ve yaşadığımız dönemde dayanılmaz boyutlara ulaştı.

Neden böyle oldu?

Osmanlı devrinde kadınlar erkeğin bir kölesi idi erkek ne derse o olurdu. Erkek isterse 4 kadına kadar eş alabilir, istediğini bir "boş ol" sözü ile boşayabilirdi. Bu yüzden kadınlar susmuş, kaderine razı olmuştu. Tanzimat devrinin sonlarına doğru (1880'lerden sonra) Fransa'ya giden erkekler oradaki kadınları görerek kadınlar hakkında yazılar romanlar yazmaya başladılar. Bazı İstanbul konaklarında özel ders aldırılan kızlar da bunlardan etkilenerek yazılar yazdılar, ama önceleri hep erkek adı kullandılar.

Kadınların bilinçlenmeye başlaması böyle olmuştu. Hatta Cihan Savaşı'nda Osmanlı Devleti yenik sayılarak ülke işgal edilince, ülkenin karşı durması için kadınlar da dernek kurup, mitingler, konferanslar yaptılar.

Kurtuluş Savaşı kazanılıp Cumhuriyet ilan edilince ilk önce bu

kadınlar çarşafaları atarak başlarına şapka geçirdiler.

Aslında kadın-erkek eşitliği biz Türklerin genlerinde var. İslamiyetten önce Türk kadını erkeği gibi at biner ok atar, silah kullanırdı. Antlaşmalarda Hakanın yanında eşinin de imzası gerekirdi.

Aslında kadın-erkek eşitliği biz Türklerin genlerinde var. İslamiyetten önce Türk kadını erkeği gibi ata biner, ok atar silah kullanırdı

İşte bu geleneğin genlerimizde olması nedeniyle halkımız Cumhuriyet'ten sonraki kadın erkek eşitliğine hemen ayak uydurabildi.

Ne yazık ki dinimizi yozlaştıranlar yavaş yavaş kadınları arka plana atmaya çalıştılar, çalışıyorlar... Bundan cesaret alan erkekler de kadına ellerinden geleni yapıyorlar.

Devleti idare edenler aynı anlayışta olduğu sürece kadınlara yapılan bu çağdışı uygulamalar çoğalır, asla azalmaz. Zaten amaçlanan da budur.

Bugün devrimlerimizle ulaştığımız en yüksek çağdayız. Kadınlarımızın her alanda, sanatta, bilimde, medyada başarılı çalışmalarını görüyoruz. Daha doğrusu yaşamımızın her alanında en yüksek düzeylere çıktılar.

Kadınlarımızı çağımızın bu yüksek düzeyinden indirip eve kapatmakla ne elde edecekler acaba? •

Çekoslovakya'daki Casusumuz Kimdi?

Sovyet tanklarının Çekoslovakya'ya girdiği 21 Ağustos 1968 sabahı kapatılan Çekoslovakya sınırları, üç gündür açılmıyor, yeni yeni Sovyet tankları ve Sovyet askerlerinden başka Çekoslovakya'dan içeri, uçan kuş bile bırakılmıyordu.

Milliyet Dış Haberler Şefi Sami Kohen, birçok Batılı meslektaşıyla birlikte Avusturya Çekoslovakya sınırında bekliyor, bir türlü sınırdan içeri giremiyordu.

Dünya kamuoyu, Çekoslovakya ile ilgili haberleri ancak işgalcilerin resmi bültenlerinden izleyebiliyor, fakat Çekoslovakya'da gerçekte ne olup bittiğini öğrenemiyordu.

Çek milliyetçile-

*Bu yazı
Mete Akyol'un
"Yazamadıklarım"
adlı kitabından
alınmıştır.*

rinin, yayın gücü çok düşük olan "korsan" radyolardan yaptıkları açıklamalar etkili olamıyor, yayına başladıktan kısa bir süre sonra "keş-

fedilip" susturulan bu radyoların yerlerine, yenileri yayın yapamıyordu.

Dünya kamuoyu, "Çekoslovakya'nın içinden" haberler bekliyordu.

Dünya kamuoyu Çekoslovakya'dan "inanılır haberler" bekleye dursun, ben

Sami Kohen

de Ankara'da, o dayanılmaz ağustos sıcağından kurtulabileceğim izin günümün gelmesini bekliyordum.

"Of ne sıcak... Nefes almıyorum bu sıcaklarda" diye söylendiğim bir sırada nasırıma basılmış gibi hızla yerimden fırladığımı hatırlıyorum.

"Ben Meteoroloji Genel Müdürlüğü'ne gidiyorum" dedim. **"Bir araba verir misiniz bana?"**

Ankara'nın püfür püfür esen Keçiören sırtlanındaki Meteoroloji Genel Müdürlüğü'ne gider gitmez, hemen, Genel Müdür Ümran Emin Çölaşan'la görüşmek istediğimi söyledim.

Genel Müdür Çölaşan, bir hafta önce gelip röportaj yaptığım genel müdürlükte beni yeniden görünce, şaşırды:

"Hayrola?" diye sordu. **"Bir hafta önce buradaydınız ve sıcakların daha ne kadar süreceğini sorup gerekli bilgileri aldıktan sonra da, bir yazı yayınlamıştınız."**

Genel Müdür Çölaşan, yani kibarca demek istiyordu ki, "Genel Müdürlüğümüzün çalışmalarıyla ilgili ne varsa da yazdın, sıcakların ne kadar süreceği konusunda ne biliyorsak, onu da yazdın... Şimdi ne demeye geldin?"

Meteoroloji Genel Müdürü'ne, bir hafta önce bana verdiği bazı bilgileri hatırlattım:

"Hani, 1520 tane kadar teleksin bulunduğu bir salonu gezdirmişti-niz bana" dedim.

"Evet."

"Bu telekslerin her birinin, bir başka ülkeye bağlı olduğunu"

söylemiştiniz ve (Meteorolojinin sınırları yoktur. Her gün bu ülkeler, belirli saatlerde bizi arayarak, yarım saat süreyle bize ülkelerindeki meteorolojik durumu bildirirler) demiştiniz. Hatırladınız değil mi, Sayın Genel Müdür?"

"Elbette" dedi Ümran Emin Çölaşan.

"Telekslerinizden biri de, Çekoslovakya'ya bağlıydı, hatırladığıma göre."

"Evet. Çekoslovakya Meteoroloji İstasyonu bize her gün saat 15.00'de ülkelerindeki meteorolojik durumu bildirir."

Ümran Emin Çölaşan'dan, ilk bakışta "olmayacakmış gibi görünen" bir istekte bulundum.

"Biraz sonra saat 15.00'de Çekoslovakya Meteoroloji

İstasyonu, Çekoslovakya'daki meteorolojik durumu bildirmek üzere teleksi açtığı zaman, acaba telekste onlara bir soru sorabilir miyim?" dedim.

Genel Müdür Çölaşan, kaşlarını gözlerinin üstüne indirdi:

"Ne gibi bir soru sormak istiyorsunuz?" dedi.

Damdan düşercesine girdim konuya:

"Ülkelerindeki meteorolojik durumdan başka, biraz da siyasal durumdan söz etmelerini rica ede-

Ümran Emin Çölaşan

bilir miyim, onlardan?"

Genel Müdür Ümrân Emin Çölaşan bu isteğime o an nasıl da “Peki” dedi, hâlâ anlayamıyorum.

Saat 15.00’e geldiğinde, telekslerin bulunduğu salona birlikte çıktık.

Bir-iki dakika sonra, üzerinde Prag yazılı teleks, tıkrıdamaya başladı.

Prag’daki Meteoroloji İstasyonu, Çekoslovakya’da o günkü hava durumunu bildirdikten sonra, teleksin başına geçtim ve “Bir dakika, bir dakika” diye yazarak, teleksi hemen kapatmalarını sağladım.

“Yarın saat 15”de bize, ülkenizdeki meteorolojik durumu bildirirken, biraz da siyasal durumdan söz eder misiniz?” diye yazdım telekste. ***“Batı dünyası, Çekoslovakya’da ne olup bittiğini çok merak ediyor ve sağlıklı bilgi alamıyoruz.”***

Mesajımı bildirdim ve karşı tarafın ne diyeceğini merakla bekleme-ye başladım.

Çok kısa bir duraksamadan sonra, beklediğim yanıt, beklediğim biçimde geldi:

“Yarın 15’de yayınımızı bekleyin. Hangi dilde istersiniz?”

“İngilizce,”

Ertesi gün saat 14’de gittim. Meteoroloji Genel Müdürlüğü’ne. 15’e kadar bir saat, sanki bir yıl gibi geçti ve Genel Müdür Çölaşan’la birlikte saat tam 15’de, gözlerimizi “Prag” teleksine diktik.

Prag teleksi, randevusuna tam zamanında geldi. Saat 15’i gösterirken, teleks çalışmaya başladı.

“Bugün hava durumu değil,

tüm istediğiniz bilgileri geçiyoruz” diye başladı teleks yazmaya ve...

“İnanılmaz bir cesaretle, “işgal altındaki Çekoslovakya’dan en sağlıklı bilgileri sıralamaya başladı.

Prag’dan gelen bilgiler, tam iki buçuk metre uzunluğunda teleks kâğıdını doldurdu. Hiçbir gazetecinin Prag’da da olsa, bir gün içinde kolay kolay sağlayamayacağı bilgilerdi, bunlar.

“Sovyet tanklarının işlerine

Prag’dan gelen bilgiler, tam iki buçuk metre uzunluğunda teleks kâğıdını doldurdu.

yaramasın diye köylülerin kentler arası yollardaki trafik işaretlerini söktüklerinden” tutun da, “Çekoslovakya’nın hemen her yerinde halkın (İvan go home) yazdıklarına” kadar, her tür bilgi geldi telekten.

Prag’ın Wenceslas Alanı’ndaki Sovyet tanklarına karşı gençlerin yumruklarını sallayarak protestosu, Sovyet helikopterlerinin halkın üzerine propaganda broşürleri attığı, halkın bu broşürleri toplayıp yırttıktan sonra, Sovyet askerlerinin gözleri önünde yaktıkları haberleri hep, bu bilgiler arasındaydı.

Prag’dan haberler bittikten sonra, bu kez teleksin başına oturdum ve karşı taraftakilere “çok çok teşekkür ettim.”

Bir de özel bir soru sordum

25 Ağustos 1968 tarihli Milliyet Gazetesi

onlara: “Tüm ülkeniz işgal altında” dedim. “Bu bilgileri böylesine rahatlıkla nasıl geçebildiniz?”

Karşıdan gelen yanıt şu idi:

“Meteoroloji istasyonumuz, Prag’dan 20 kilometre uzaklıkta, bir ormanın içindedir. Sovyetler her yeri işgal ettiler ama, henüz burayı akıllarına getirmediler. Şu anda Çekoslovakya’da işgal edilmedik tek kurum, bizim burasıdır. Size, yarın da haberler geçeceğiz...”

Teleks kapandıktan sonra Meteoroloji Genel Müdürü Ümran Emin Çölaşan’la birlikte odasına gittik.

“Aman Meteciğim, bu haberleri

buradan aldığını kimseye söylemeyeceksin, tamam mı?” dedi.

Genel Müdür’e hiç merak etmemesini söyleyip kuş gibi uçarak Milliyet’in Ankara Bürosu’na kondum.

Yazı İşleri Müdürümü Hasan Yılmaz, önce inanamadı ama, bilgileri gördükten sonra da, çocuklar gibi sevinmeye başladı:

“Dünya basınında Çekoslovakya’dan haberleri ilk kez Milliyet vermiş olacak yarın” dedi. “Bu haberimiz yarın tüm ajanslar tarafından dünyaya yayılacaktır.”

Hasan Yılmaz, bu sevincini bildirdikten sonra, bir de kara kara bir düşüncesini bildirdi:

“Peki biz bu haberin başına (kaynak) olarak ne koyacağız?” dedi. “Prag desek olmaz... Ankara desek olmaz... Mahrecimiz ne olacak?”

İşin o yanını ben de düşünmemiştim.

“Bana bir iki dakika izin verirseniz, size bir giriş yazısı yazayım, uygun görürseniz haberin başına

onu koyarsınız” dedim.

Ve geçtim daktilonun başına, aynen şunları yazdım:

“Çekoslovakya ile temas kurduk.”

Ankara’da, açıklayamadığımız bir yerden, Çekoslovakya ile temas halindeyiz. Çekoslovakya’dan en son haberleri Çekoslovakya’daki en son durumu, son derece mükemmel imkânlarla dakikası dakikasına alabiliyoruz.

İşte, hayatları pahasına bize bilgi ulaştıran Çek milliyetçilerinden aldığımız son haberler.

Bu haberler, Çekoslovakya’da çeşitli kaynaklardan yararlanılarak çok gizli bir şekilde derlenmekte ve buraya, bize, Ankara’ya ulaştırılmaktadır.

Çekoslovakya’daki noktamız, işgalciler tarafından “keşfedilinceye kadar”, size Çek milliyetçilerinden haberleri günü gününe vereceğiz.

Şimdi, Çekoslovakya’daki noktamızdan aldığımız haberleri bildiriyoruz.”

Çekoslovakya’nın işgalinden tam dört gün sonra, 25 Ağustos 1968 tarihli Milliyet’in birinci sayfasındaki “Çekoslovakya’daki bir nokta ile temas kurduk” başlığı altında bu “giriş” yayınlıyor, girişimizi ise, meteoroloji teleksinden aldığımız uzun bir haber röportaj izliyordu.

Tüm yabancı haber ajansları o gün Milliyet’teki haberleri bültenlerine alıp, dünyaya bildirirken, Meteoroloji Genel Müdürü Çölaşan ve ben yine saat 15.00’de, Prag teleksinden gelen ikinci günün yeni haberlerini alıyorduk.

O gün aldığımız yeni haberler de

ertesini çünkü Milliyet’te yayınlanınca, Çekoslovak Büyükelçiliği Müsteşar Peter Kadleç, bizim büroya geldi, bu haberleri nereden ve nasıl alabildiğimizi sordu.

“Biz, büyükelçiliğin telsiziyle bile temas kuramıyoruz” dedi.

“Sovyetler, bizim Dışişleri Bakanlığımıza da el koymuşlar.”

Müsteşar Kadleç’e, biriki saat sonra yeniden gelmesini söyledim.

“Memleketinizden yeni yeni haberler getireceğim” dedim. **“Bir iki saat sonra geldiğinizde birlikte okuruz.”**

Üçüncü günün haberlerini almak üzere Meteoroloji Genel Müdürlüğü’ne gittiğimde, Genel Müdür Çölaşan, beni bu kez teleks odasına değil, kendi odasına aldı.

“Bugün kahvemi içeceksin ve yukarı çıkmadan buradan gideceksin” dedi. **“Bu iş buraya kadar... Burada bitti bu iş...”**

Birden yüreğim ağızıma geldi:

“Sovyetler, Prag Meteoroloji İstasyonu’nu da mı işgal ettiler?” dedim. **“Keşfetmişler mi Prag Meteorolojisini?”**

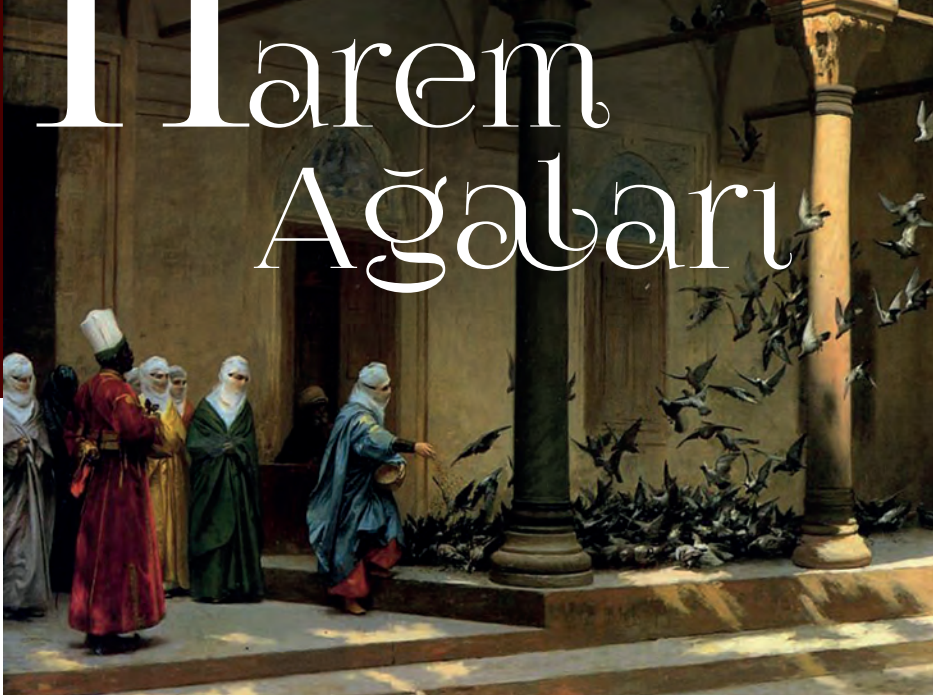
Genel Müdür Ümran Emin Çölaşan, başladı gülmeye.

“Yok, yok henüz keşfetmediler de, işgal de etmediler” dedi... Çok sonradan öğrendim ki... “Keşfedilen” meteoroloji istasyonu Prag’daki meteoroloji istasyonu değilmiş de, Ankara’daki meteoroloji istasyonuymuş, meğer laf aramızda...•

H

OSMANLI'DA

Harem Ağabarı

Yazan: NECEF UĞURLU

Ne zaman bir kadın şiddet ve tecavüze maruz kalır Türkiye'nin gündemine yeniden “idam ve hadım etmek” tartışmaları oturur.

Bu tartışmalar adet oldu. “Hadım et”, ya da, “as gitsin” zihniyetiyle önlenebileceği düşünülüyor!

ABD'nin 16 eyaletinde uygulandığı söylenen, yazılan hadım etme işlemi tarihte olduğu gibi penis ve testisleri kesmek şeklinde uygulanmıyormuş artık.

Çeşitli kimyasallar kullanılarak yapılan hadım etme işleminde mahkûmlara belirli aralıklarla ilaç veriliyor. Haplar ve iğneler sayesinde cinsel saldırı suçunda bulunan suçlunun testosteron hormonu azalatarak, cinsel isteği de ortadan kaldırılıyormuş, bilim ilerledi ama hadım etme işlemine rağmen kadınlara hâlâ tecavüz ve hunharca cinayetler devam ettiğine göre insanlıkta milim ilerleme yok, bir hunharlık diğeri doğuruyor,

kültür, zihniyet açısından bakmak akıllara mı geliyor?

Halen Birleşik Amerika'da sekizi mecburi olmak üzere, 16 eyalette hâlen varolduğunu bu işlemin söylüyorlar. Amerika'da, Yüksek Mahkeme'nin 1985'te verdiği karara göre mahkûmun isteği dışında ve ameliyatla hadım edilmesi yasak. Mahkûm, sadece ilaç vasıtasıyla hadım edilebiliyor. Operasyonun yasal bir uygulama halini alması için İngiltere, Fransa, Almanya, İsveç, Danimarka, İspanya ve Polonya gibi Avrupa ülkelerinde de hukuki çalışmalar yapılıyor.

AMELİYATLA ZORLA HADIM

Hadımın modern dünyada en sert şekilde uygulandığı ülke Çek Cumhuriyeti imiş. Çek Cumhuriyeti'nde ıslah olmayacağı anlaşılan tecavüz suçlusu, ameliyatla ve zorla hadım ediliyormuş. Avrupa Birliği, Çek Cumhuriyeti'nde son on sene içerisinde 90'dan fazla mahkûmun ameliyat masasına yatırıldığını söylüyor, operasyonun mahkûmun arzusu dışında yapılmasından dolayı bunun da "işkence" demek olduğunu iddia ediyor; Çekler ise uygulamanın "tıbbi" olduğunu iddia ediyorlarmış .

Tıp ve işkence... Bir araya gelmesi düşünülemez bu iki kelimeyi bir araya getiren nasıl bir çaresizliktir acaba ?

Avrupa'da bir zamanlar kadınların yer alması yasak olan kilise korolarında uzun zaman yer alan

çocukken hadım edilmiş erkek soprano'ları yani "Kastrato"ları geçen sayımızda ele almıştık .

Çuvaldızı başkasına batırırken bu sayıda da iğneyi kendimize batırma cesaretini mi desek, cesaretini mi göstersek iyi olur düşüncesinde bu satırları yazıyorum.

Malûm, Osmanlı Sarayı Ak ve Siyah Hadım Ağaların asırlar boyu hizmet verdiği bir saraydır.

Sarayda göreve yetiştirilmeden önce hepsi hadım edilmişlerdir.

Osmanlı'da hadım işleminde ise hem penis hem de testisleri kökünden kazıyorlarmış .

Bazı popüler tarihçilerin aktardığı bilgilere göre hadım etme operasyonu, eski devirlerde üç şekilde yapılmış, tek kelime ile, 3 yöntem de korkunç, maksadım sinir bozmak değil kısa geçeceğim, küçük orak benzeri aletlerle nasıl yapıldığını tarife gerek yok ve işlem büyük hayati riskler taşıyor.

Ya penis ve testisler tamamen kesilir, ya da sadece yumurtalıklar alınarak sperm üretimine son verilmiş, bir başka seçenekte yumurtalıklar kesilmez ama ezilmiştir .

Osmanlı Sarayı'na girecek beyaz yahut siyah ağalar için bu metodlardan birincisi tatbik edilir, yani hadım edilirken cinsel organ ile yumurtalıklar tamamen kesilmiştir, yani işi "sağlama" alıyorklar.

"Kariyer Planlama"larında olmazsa olmaz bir şart hadım edilmek.

Öyle ya, sarayda görev yapacaklar saray kadınlarının arasında! Saray'ın ne kadına ne çalıştırdığı adama itimadı var "hadımlık tarihi" böylesi bir itimatsızlık üzerine yazılmış!

Ama yapılanın fena bir şey olduğu biliniyor ki, ameliyatın İstanbul'da yapılmaması, yani ağa adayının imparatorluk başkentine hadım edilmiş şekilde gelmiş olması şartmış, ve operasyonun merkezi genellikle Mısır imiş. Şu Kadim Mısır medeniyetinin başına gelene bakın; vahşi bir ameliyatın merkezi!

Elipsi bulan kadın olarak bilinen matematikçi Hypatia'dan nerelere gelmişler, tarih bu acıyıyor! Ve medeniyet, bilim denince yine bir kadın çıkıyor karşımıza, elipsi bulan ve sonra boynu kırılan!

Biz Osmanlı Saraylarına dönem, kimi tarihçilerimiz "Hadım"ları esir tüccarlarının eline geçip hadım edildikten sonra bir büyük cihan devletinin sarayında, Ağalar Ocağı'nda tam bir görev adamı olarak yetiştirildiklerini anlatıyorlar.

Padişaha en yakın olmanın gururunu doyasıya yaşamışlar, eksik organ olarak testisleri olmadan!

Osmanlı haremünün asırlarca bir sır olarak kalmasını da sağlayanlar onlarmış, korkudan ağzılarını açacak hâl mi kalmış adamlarda.

Genellikle Habeşistan ve Orta Afrika'da daha çocuk yaşta iken çeşitli yollarla esir tüccarları tarafın-

İstanbul Kısıklı'da harem ağalarının kaldığı köşkün sakinlerinden Anber Ağa, arkasında Lala Sadrettin

“Hadım”lar
Saray’ın Ağalar
Ocağı’nda tam bir
görev adamı olarak
yetiştiriliyorlar.

dan elde edilip ardından ve belki de ne olduğunu dahi anlamadıkları bir yaşta hadım ediliyorlar ve “ikbal” kapısı açılıyor. Kilise korosunda kadın sesleri çıkarmaları beklenmiyor, Saray’ı idare ediyorlar!

Soldan sağa: Lala Sadrettin, Etem Ağa, Nadir Ağa

Yalnız Osmanlı sarayında da değil, Mısır, Kuzey Afrika, Endülüs ve Hindistan saraylarında bazıları idarecilik, bazıları illerde valilik bile yapıyorlar. Bazıları kumandan oldu. Seferlere katılarak orduları donanmaları sevk ve idare ettiler.

Osmanlı Sarayı'na gelenler arasında en yüksek mertebe olan Dârüssaâde ağalığına varanların derecesi Sadrazam ve Şeyhülislamdan sonra geliyor, ama testis olursa anlaşılın olmuyor!

Osmanlı devletinin saray Harem, Enderun ve Bîrun denilen üç ayrı teşkilâtının üçünde de varlar.

Ortaçağ'da Müslüman ve Türk devletlerinde mevcut olan tavâşî veya hadım ağalar Çelebi Sultan Mehmed zamanından itibaren Osmanlı sarayında da görevlendirilmişler. İslamiyet, insanları hadım etmeyi yasak ettiğiinden, ilk zamanlarda, hele imparatorluğun genişle-

diği sıralarda. İstanbul'a getirilen bol sayıda Macarlar'dan Almanlardan ve Slavlardan da 'Akhadımilar' sağlanıyor.

Daha sonraları Gürcü, Ermeni ve Çerkezler'den satın almak yoluyla takviye yapılmış...

Bâbüssaâde'yi bekleyen akağaların en önemli görevi, padişahın mabeyin daireleri ile harem dairesini korumak, düşünün esir ve hadım ettiklerine emanet güvenlik bir sistemi, Padişahların kellesi tevekkeli değil ikide bir isteniyor yerine pazarlıklar filan!

Ünlü Hadım Ağaların isimleriyle boğulmayalım ama Kapı ağalarından büyük devlet hizmetinde bulunan kimseler var. Bunlar arasında II. Murat zamanında Rumeli Beylerbeyi olan Hadım Şahabeddin Paşa. II. Bayezid zamanında Vezîr-i Azam olan Hadım Ali Paşa, Yavuz'un Sadrâzamı Hadım Sinan Paşa, Kanuninin Sadrâzamı

Hadım Süleyman Paşa, IV. Murad'ın Sadrazamı Gürcü Mehmet Paşa başlıcaları.

Asıl harem kısmında yani sara yın kadınlara ait bölümünde ise siyah hadımlar (karaağalar) kullanılmıştır. Bunlar başlangıçta Bâbüssaâde ağasının emri altındaydı. 1582'de Habeş Mehmet Ağa'nın kızlar ağalığı döneminde bu yetki zenci hadım ağalarına geçti. Bundan sonra zenci hadım ağaları, harem idaresini saltanatın kaldırılmasına kadar ellerinde tuttular. Ağalar ocağına alınan zenci çocukları, kendilerinden daha büyük zenci hadım ağalarınca yetiştirildi.

Bunlara Türkçe öğretilir daha ziyade çiçek isimli adlar verilirdi. Sarayın ve haremın âdabı hem nazarı ve hem de amelî olarak öğretilirdi. Tıpkı Enderun okulunda olduğu gibi, ağalar ocağında da, hadımların sıkı bir disiplini içinde yetiştirilmelerine çok dikkat ediliyor.

Belli bir yaşa kadar eğitilen hadımlar, bu süreyi dol-

durduktan sonra haremde bulunan şehzadeler, kadınefendiler, sultanlar ve valide sultanların hizmetine veriliyor ve burada bir çeşit staj görüyorlar. Bu ocağın yetiştirilenleri genellikle harem ağaları ismi veri-

lirmiş. Yine dışarıda evli bulunan sultanların ve hanedan üyelerinin saraylarına da hadım ağaları bu ocağın gönderilmiş.

Özetle Dârüssaâde ağaları görevleri gereği padişahlara ve padişah ailelerine olan yakınlıkları sebebiyle önce sarayda, sonra da özellikle XVII. ve XVIII. yüzyıllarda devlet yönetiminde etkili olmuşlar. Yaptıkları işler ise saymakla bitmez, vakıf işlerinden tutun camii inşaatı masraflarını tutmaktan haremın siparişlerine kadar. Bazı törenleri de yönetmek onların işi, Padişah ölürken, şayet eceli ile ise tabii, yolcu etmek dahil.

Hanım sultanların nikâhlarında vekili Dârüssaâde ağası oluyor.

II. Abdülhamit'in haremağalarından Nadir Ağa ve uzun yıllar yaşadığı kendi köşkü

Nikâh Dârüssaâde ağasının odasında kıyılır ve düğün törenleri onun tarafından idare edilmiştir.

Azledilen ağalar genellikle Mısır'a gönderilirlermiş. Bunun yanısıra Hicaz, Gelibolu, Kıbrıs,

Cumhuriyet Gazetesi'nden 1939 tarihli bir fotoğraf: Harem ağaları Teavün Cemiyeti'nin Divanyolu'ndaki merkez binasında toplanan olağanüstü kongresi

Limni ve Şam'a da sürülenler var. Bütün bunların yanı sıra emekli olunca kendi rızası ile sürekli haremden Karaağalar dairesindeki odada ömürlerini sürdürenler de görülmüş. Üsküdar'da Seyyid Ahmed deresi civarında harem ağalarının ait bir kabristan bulunuyor ve vefat edenler burada defnediliyormuş.

Cumhuriyet ilanı ve Saltanat'ın kaldırılmasıyla özgür oluyorlar.

Bütün bu acı dolu yaşam serüvenleri sonunda aralarından bazıları kıt kanaat Üsküdar'da bir köşkte yaşamaya başlıyorlar, yaşamları uzun süre basın ilgilisi oluyor .

Kadınları Harem denen kapandı tutmak için kapılara hadım bekçiler konulan bir dönem, Cumhuriyet kadınlarının kabullenebileceği bir ihtişam tarihi değil. Harem'den tek bir "hypathia"¹ çıkmadığı da malûm.

Kadını esir etmek uğruna kapı-

lara dikilen hadım edilmiş insanların sözlerini onların ağzından dinleyerek yazıyı bitirelim:

"Yıl 1934 yaz başı. Hafta dergisi muhabiri Mekki Sait ve derginin foto muhabiri, Çamlıca ile Beylerbeyi arasındaki vadilerden yürüyorlar. Alemdeki Caddesi'nden bu yana tarlalar, ekinler, bahçeler ve ağaçlıklar arasından geçerek, ellerindeki adresi bulmaya çalışıyorlar. Kısıklı'dan bir hayli uzaklaştıktan sonra, dağ çiçekleri toplayan iki küçük kızın rehberliğinde hedeflerine bir hayli yaklaşmış durumdadılar.

Tomrukağası taraflarında, bahçesinde küçük bir havuzu da olan, şirin bir ahşap köşkün önündeler şimdi. Evin özelliği, en genci 87 yaşında olan 13 sabık haremağasının burada birlikte oturmaları. Röportajın başlığı şimdiden hazır: "Kısıklı'da Haremağaları Evi" "Hafta"

dergisi ekibi, bir vesile yaratmış olmak için, susadıklarını bahane ederek bahçeye giriyorlar. İkrâm edilen su içildikten sonra, Mekki Sait, lalaların en genci olan Anber Ağa ile konuşmaya başlıyor:

“Suyunuz çok güzel...”

“Afiyet şeker olsun efendim, bir daha doldurayım mı?”

“Teşekkür ederiz... Demin aranızda nece konuşurdunuz?”

“Bu da bir dil işte efendim... Ne Fransızcaya benzer. Ne Arapçaya, ne Çinceye...”

“Nasıl unutmadınız?”

“Gerçi memleketten küçük çıkmışsınız ama efendim, aramızda hep konuştuğumuz için biliriz.”

“Doğduğunuz yeri hatırlar mısınız?”

“Hatırlarım efendim... Ben Adisababa’lıyım. Orası dünyanın en mükemmel, en rahat yeridir. Yarı vahşi derlerse de inanmayın. Çok medeni bir memleketdir. Şimdi herhalde daha terakki etmiştir. O zaman bile sokakları Beyoğlu Cad-desi’ni andırırdı.”

Anber Ağa bu köşke gelişinin öyküsünü, trajik bölümleri atlayarak şöyle anlatıyor:

“Şu gördüğünüz arkadaşlar buraya nasıl geldiyse, ben de öyle geldim efendim. Bizi nasıl getirirler bilirsiniz... Ben evvela, bir valinin konağına verilmişim. Adamcağzı beni okutup adam etmeye de çalıştı. Onun yetiştirmeleri içinde şimdi iyi mevkilerde olanlar, hayatlarını mükemmelen kazananlar vardır. Sonra Divanyolu’ndaki bir mektebe devam

ettim. Evlerinde bakıldığı için Hamdullah Suphi Bey’le birlikte mektebe gider gelirdik. Az zaman sonra bu mektebin arka kapısından da şahadetname aldım. Sarayda ağalığımız 335’e kadar (1917) sürdü. Saray içindeki yaşamlarını, tahminen 130 yaşlarını sürdürdüğünü söyleyen Lala Sadrettin anlatıyor:

“Sarayda mahpustuk. Güneş bile görmezdik. İşimiz gücümüz, tablakârlar geldikleri zaman kadınlar kaçışsın diye "destur, destur" diye bağtırmaktan ibaretti. Sarayda malum, kadınlar sürüsüne bereket. Kimi çamaşır yıkar, kimi ütü ütüler, bilmem ne iş yapar. Velhasıl her biri bir iş görürdü. Gözdeler de kalabalıktı ama onlar ayrı bir dairede idi.

Sultan, Gözde, İkbâl, Kadınefendi ne ad, ünvan verilmiş olursa olsun neticede Saray esiri kadınlara beklelik yapmaları için hadım edilmiş ünvan sahibi “hadım esirlerin” öyküsünü anlatmaya çalıştım, kadınlar ve hadım edilmiş erkekler, ortak bir trajedinin adı.

Ben unvansız bir Cumhuriyet Kadını olmanın özgürlüğünü hiç bir şeye değişmem, bu devrimi gerçekleştiren Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşlarına şükür duasına doyamam. Her gün durup dururken ‘Yaşasın Cumhuriyet’ derim, duyan varsın deli derse desin, Cumhuriyet benim özgürlüğüm, deli de olsam...•
necefugurlubd@gmail.com

1-Hyapatia: İskenderiye Kütüphanesi’nde felsefe, mantık ve astronomi üzerine dersler veren Yunan kadın filozof

Fırçalayarak
Serdar Günbilen

Promete
Necdet Pamir

Petrol Rezervleri 50 Yıl Sonra Tükenecek mi?

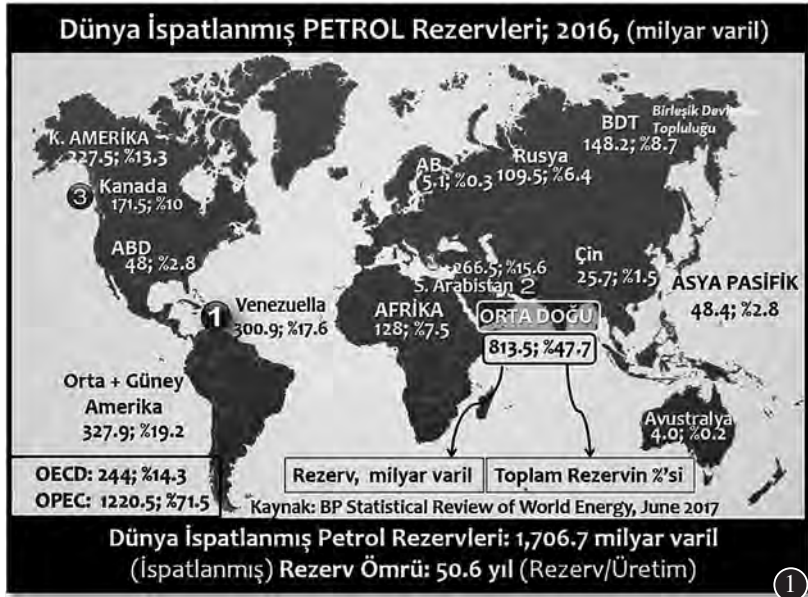

Son yıllarda sıklıkla duymaya başladığımız bir sav: “Petrol rezervleri 50 yıl sonra tükenecek!”

Bu sav genel olarak (ve haklı olarak), dünya enerji tüketiminin daha temiz, karbon salmayan,

yenilenebilir kaynaklardan sağlanması gerektiğini savunanlar tarafından kullanılıyor. Yenilenebilir ağırlıklı bir enerji karışımı; daha temiz, sürdürülebilir, dışa daha az bağımlı bir dünya demek olduğundan, bizim de yıllardır savunduğumuz bir politika bu...

Ama doğru bir politikayı, doğru

olmayan bir sava dayandırmak; politikamızın doğruluğunu da inandırıcılığını da gereksiz yere zaafa uğratacağıdır. Elimizde, yenilenebilir kaynakları savunmak için onca bilimsel veri varken, bu gereksiz ve doğru olmayan sava, bel bağlamak için, bu ayki yazının konu başlığını yukarıdaki gibi belirledim.

Soru şu: Petrol Rezervleri 50 Yıl Sonra Tükenecek... mi?

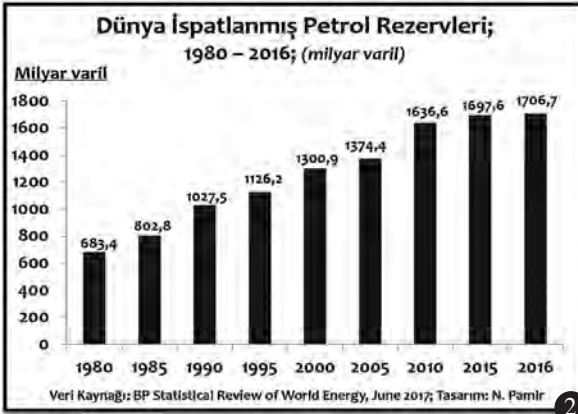
Yanıt: Hayır!

Bu net ve tek kelime yanıtımızı, daha somut olarak açıklayalım. Önce dünya ispatlanmış petrol rezervlerinin dağılımını işaretlediğimiz haritaya bir göz atalım. Haritada, ülkelerin ya da AB gibi birliklerin altına yerleştirdiğim ilk sayı, "milyar varil" cinsinden ispatlanmış petrol rezervini, onu izleyen rakam ise dünya toplam rezervi

içindeki payını vermektedir. Bu haritaya belli bir süre bakmak, petrole yönelik güç mücadelesi hakkında bir fikir verebilir. En azından Orta Doğu'nun önemi, ABD ve AB'nin petrol rezervleri konusundaki kırsılığı görülür.

Dünya ispatlanmış petrol rezervlerinin coğrafi dağılımını "resimlediğimiz" 1 numaralı haritanın alt kısmında yer alan "Rezerv Ömrü" sözcüğüne ve onun karşısında yazılı olan 50,6 yıl rakamına bakınca; doğal olarak "Demek ki petrol rezervleri 50,6 yıl sonra tükenecek" diye düşünülebilir. Verilerin alındığı BP Statistical Review of World Energy 2017 raporunda, rezerv ömrü şöyle tanımlanmaktadır:

Rezerv'in üretim değerine

yararlanabiliriz. 1980 yılında 683 milyar varil olan ispatlanmış rezervlerin; nüfus artışına, ekonomik büyümeye ve tüketim artışına karşın, 2017 sonunda 1.706,7 milyar varile yükselmiş olması (% 150 artış), genel bir fikir verecektir.

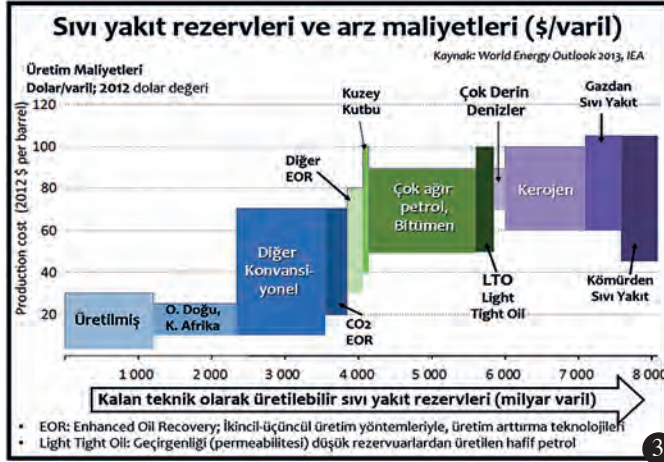
bölünmesiyle elde edilen oran. Söz konusu yıl için, mevcut ispatlanmış rezerv, yıllık üretime bölününce (eğer üretim miktarı değişmezse ve yeni rezerv eklenmezse), elimizdeki rezervin kaç yıl sonra tükeneceğine dair bir veri ortaya çıkmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, bu “ömür”, yeni keşifler yapıldıkça ve gelişen teknoloji sayesinde mevcut sahalardan daha fazla üretim (kurtarım) sağlandıkça, uzayacaktır.

Ayrıca, petrol ürünlerini kullanan araçların verimliliği arttıkça, mevcut rezervlerin ömrü gene uzayacaktır. Bu eğilimin tersine işleyecek etken ise artan dünya nüfusunun yaratacağı ek petrol talebi olacaktır. Ayrıca, petrole alternatif kaynakların (özellikle yenilenebilirler) maliyetleri azaldıkça ve enerji karışımı içindeki payları arttıkça, petrol ömrü gene uzayacaktır. Petrol tüketimin artmasına karşın, yeni rezervlerin eklenmesi karşılığını basit bir örnekle somutlayacak olursak da gene BP raporlarından

Bunun dışında, yukarıda bahsettiğimiz “teknolojik gelişmeler” konusunu biraz daha açmak gerekirse, 2 numaralı şekilde sıralanan “hidrokarbon kökenli” kaynakların, üretim maliyetleri azaldıkça, petrol/sıvı yakıt rezervlerine ve ömrüne, önemli katkılar yapacağı da dikkate alınmalıdır.

3 numaralı grafikte dikey (y) ekseninde, sıvı yakıt elde edilebilecek farklı kaynakların (raporun yayınlandığı 2013 yılındaki yaklaşık) üretim maliyetleri, yatay (x) ekseninde ise petrol (sıvı yakıt) rezervlerinin kümülâtif (toplam) miktarı yer almaktadır.

Şekilde görüleceği gibi, bugüne kadar 1000 milyar (1 trilyon) varilden biraz fazla sıvı yakıt rezervi, varil maliyeti birkaç dolar ile 30 dolar arasında bir maliyetle üretilmiştir. Halen gene 1000 milyar varil civarındaki petrolün, Orta Doğu ve Afrika bölgelerinden ve 10 ile 25 dolar arası bir varil başı maliyetle üretilebilmesi mümkün-

dür. Grafik üzerinde sağ tarafa doğru gidildikçe; farklı ama petrol içerikli kaynaklar, toplam rezervi büyümekte; ancak bu arada üretim maliyetleri de artmaktadır.

Grafikğin en sağ tarafında, gazdan ve kömürden sıvı yakıt elde edilmesi halinde, sıvı yakıt rezervlerinin ömrünün artacağı görülmektedir. Bunların her ikisi de halen bilinen ve uygulanan teknolojilerle, sıvı yakıt üretimine katkı sağlayan kaynaklardır. Bu teknolojilerle sıvı yakıt elde etme maliyetleri henüz halâ yüksek (varil başına 100 dolar ve üzerine kadar çıkabilen) seviyededir. Ancak gelişen teknolojiyle, maliyetler azalmaktadır. Petrol fiyatları arttıkça, bu tür kaynaklardan elde edilen katkı da artacaktır.

Dolayısıyla, “petrol kaynakları 50,6 yıl sonra tükenecek” argümanı, tam doğru bir argüman olmamaktadır. Doğal olarak, yenilene-meyen bir kaynak olan petrolün (ve diğer yenilenemeyen kaynakların)

olacağından, bu önemli tartışma konusuna bir pencere açmakta yarar gördük. Başta yenilenebilir kaynaklar olmak üzere, yeni kaynaklar ve teknolojiler gelişip yaygınlaştıkça, petrolün mevcut “egemenliği”, yerini yeni egemenlere bırakacaktır. Bir dönemin Suudi Arabistan Petrol Bakanı ve OPEC kurucularından Zeki Yamani'nin sözleri, bu konudaki en akılda kalıcı değerlendirmelerden birisidir:

“Taş Devri, taşlar bittiği için son bulmadı ve Petrol Çağı da petrol bittiği için son bulmuyacak.”

Bu görüşü, kimi çok akıllı insanların, diğerlerini yanıltmak için kullandığını öne sürenler de vardır. Bu görüşe¹ göre; “... Petrolle taşı karşılaştırmak, aptalcadır. Zira insanlar taşı hiçbir zaman yakıt olarak kullanmamışlardır.” Ancak Zeki Yamani'nin benzetmesinde, kanımca zaten böyle bir benzetme

ömürleri sınırlıdır. Ancak, nedeni ne olursa olsun, 50 – 55 yıla kadar petrol tükeniyor. Onun için” diye başlayan “tezlerin” çürütülmesi kolay

gayesi de yoktur. Ancak bu eleştiriyi yapanların kullandıkları bir diğer argüman, ufuk açıcıdır. İnsanlık tarihi boyunca, bir yakıttan diğerine geçişte, yeni yakıt bir öncekinden çok daha yoğun enerji içerdiği için tercih edilmiştir. Odundan kömüre, kömürden petrol ve gaza geçiş, yeni yakıtın bir öncekinden daha üstün olması nedeniyle gerçekleşmiştir. Bugüne kadar bilinen kaynaklar arasında petrol; fiyat, depolama, taşınabilme, güvenlik ve enerji yoğunluğunun en iyi bileşimini sunmaktadır.

Sonuç olarak; petrolün enerji karışımındaki yaygın kullanımı, özellikle ulaştırma sektöründeki gereksinim ve yerleşmiş alt yapı üstünlüğü nedeniyle, önümüzdeki yıllarda da sürecektir. Ancak elektrik kullanımındaki payı hızla “sıfır”lanırken, ulaştırma sektöründeki payı da biyoyakıtların yaygınlaşması ile azalacaktır. Önümüzdeki yıllarda, petrol talep artış hızı da önceki yıllardakine kıyasla azalacaktır. Uluslararası Enerji Ajansı'na göre, 2015-2040 döneminde, yıllık ortalama petrol talep artış oranı % 0,5 gibi düşük sayılabilecek bir oranda artacaktır. En yüksek petrol talep artış oranları; Hindistan (% 3,8, Çin ve Orta Doğu (her ikisi de % 1,3) bölgesinde olacağı öngörülmüyor. OECD ülkelerinin petrol taleplerinde ise artış değil, % 1,3 oranında azalma olacağı tahmin ediliyor.

İyi haber: Bugün yenilenebilirler, dünyadaki güç (elektrik) sistemlerini genişletmek, kapasite-

sini arttırmak ve modernleştirmek amacıyla tercih edilen ilk seçenek konumundadır. Rüzgâr ve güneş, 2015 yılında gerçekleştirilen yenilenebilir enerji yatırımlarının % 90'ını oluştururken; hızla düşen maliyetleri sayesinde, bugün konvansiyonel kaynaklarla rekabet edebilir konuma gelmişlerdir. Rüzgâr türbinlerinin maliyetleri, 2009'dan bugüne yaklaşık üçte bire düşerken, güneş fotovoltaik (FV) modülleri % 80 ucuzlamıştır. Halen karasal rüzgâr, biokütle, jeotermal ve hidroelektrik gibi kaynakların tamamı, herhangi bir mali destek olmaksızın ve düşük petrol fiyatlarına karşın; kömür, petrol ve gaz santralleriyle rekabet edebilir konumdadırlar.

Zeki Yamani'nin dediği gibi, **“Taş Devri, taşlar bittiği için son bulmadı ve Petrol Çağı da petrol bittiği için son bulmayacak.”**

O nedenle de biz “50 yıl sonra petrol bitecek” türünden doğru olmayan ve gereksiz savlara bel bağlamak yerine; yenilenebilir enerji, enerji verimliliği gibi alanlardaki gelişmelere odaklanmalıyız. Ülkemizde de bu alanlara yönelik teknolojinin geliştirilmesi ve bu alana yönelik ekipmanların yerli imalatı için neler yapabileceğimiz konusuna daha fazla kafa yormalıyız. •

necdetpamirbd@gmail.com

1- The "Stone Age" Analogy is the Dumbest Analogy Overused by Smart Energy People, D. Ray Long, October 17, 2013; <http://raylong.co/blog/2013/10/17/the-stone-age-analogy-is-the-dumbest-analogy-overused-by-smart-energy-people>

AYDIN

“Aydınlanma nedir?” sorusu
var oluşun anlamını arayan insanlar tarafından
tarih boyunca sorulmuştur.

Yazan: BERK YÜKSEL

Bu insanlar karşılaştıkları zorluğa ve toplum tarafından dışlanmalarına karşın, kendilerini yalnızca bir yanıt bulmaya adanmışlar ve birçoğu yaşamlarını bu yolda insanlık için feda etmişlerdir. Onların zahmetli arayışları

“Kendini bilmeye, evreni bilmeye ve bilgiye duydukları açlık tarafından yönlendirilmiştir. Ben kimim? Neden buradayım? Nereye gidiyorum? Yaşamın anlamı nedir?” temel sorulardır...

Aydınlanma felsefesi genel olarak insanın kendi yaşamını düzenlenmesini yeniden gündeme almış, hem düşüncenin hem de toplumsal yaşamın köklü değişimlere uğrayacağı bir sürecin fikrinsel ve felsefi başlatıcısı olmuştur. 18. yüzyılın sonlarına doğru meydana gelen Fransız devrimi ve ardında gerçekleşen modernleşme süreçleri, düşünsel anlamda etkilerini ve kaynaklarını aydınlanma felsefesinde bulmaktadır.

Aydınlanma ile din merkezli toplumsal yapının ve düzenlemelerin yerini akıl merkezli toplumsal düzenlemeler arayışı alır.

LANIMA

*“Bilge, kendi
mutluluğunun
efendisidir.”*

Plautus

Laiklik, aydınlanma felsefesinin ve genel anlamda aydınlanmacılığın her tür girişiminin de temelidir. Kant, aydınlanmacılığı, "aklı kullanma cesareti" olarak tanımlar. Aydınlanma Çağı, akli kurucu ilke olarak benimseyerek, tüm toplumsal yaşamın ve düşünüşünün buna göre şekillendirilmesine yönlenilen dönemdir. Rönesans ve reformlarla başlayan bu gelişmeler, aydınlanmacılıkla doruğuna varmış ve buradan itibaren Modernleşme denilen

"Sapare Aude!" der Kant. "Akınlı kullanma cesaretini göster!" sözü aydınlanmanın parolasıdır!

"Aydınlanma, akli her yönüyle ve her bakımdan çekinmeden kitlenin önünde apaçık olarak kullanmak özgürlüğüdür." denir. Goethe şöyle der: "İnsanlara oldukları gibi davranırsak, oldukları gibi kala kalırlar. Ama onlara olmaları gerektiği gibi davranırsak, olabileceklerinin en iyisi olurlar." "Akıl", "birey" ve "bilgi" gibi üç ana öğeye dayanan aydınlanma düşüncesi, bireyi bilgi ile donatmayı ve yaşamın kurallarını, ilkelerini akıl ile bulmayı, ona göre davranmayı amaçlamaktadır. Yüzyıllar

Goethe: *"İnsanlara oldukları*

gibi davranırsak, oldukları gibi kala

kalırlar. Ama onlara olmaları gerektiği

gibi davranırsak, olabileceklerinin

en iyisi olurlar."

sürecin oluşumunu hazırlamıştır. Bu süreç aydınlanmacılıkta ifadesini bulan köklü bir zihin değişikliği anlamına gelmektedir.

"Aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergin olmayış durumu ise, insanın kendi akınlı bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışıdır. İşte bu ergin olmayışa insan kendi suçu ile düşmüştür; bunun nedenini de akınlı kendisinde değil, fakat akınlı başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aramalıdır

boyu zincirlere vurulup, dogmanın zindanlarında tutsak olan özgür insan düşüncesi artık örümcek zihniyetli karanlık insanların hegemonyasından kurtulmuştur ve tekrar o eski günlere dönmeyecektir.

A yak sürüyenler, geriye döndürmek isteyenler olacaktır. Ezoterik öğretilerde "Şövalye" sembolünde hayat bulan aydınlık yolda yürüyen hem fikir hem de eylem adamlarına düşen cesaretle aydınlanmanın kurucusu, yayıcısı ve bekçisi olma konumunu savun-

maktır. Bağınazlıkla, boş görüşlerle mücadele etmek karanlığa karşı taraf olup görevimizi bir an bile düşünmeden yerine getirmektir.

Aydınlanma bir nevi uyanıştır. Yeni bir “ben”e “merhaba” deyiştir. Yaşarken yenilenme, değişme ve gelişmedir. Aydınlanmak aynı zamanda özgürleşmek demektir. Akıl zincirlerini koparıp özgürlüğüne kavuşmasıdır. Bu da insanlığın tekâmülü, ilerlemesi ve gelişmesi demektir. Aydınlanma, bir birikim sonucu oluşur ve yola koyulduktan sonra da bir ömür boyu devam eder.

Hegel’in dediği gibi tarih hep ileriye ve gelişmeye doğrudur. Ülkemizde de aydınlanmanın ışığı Atatürk Devrimlerinin gerçekleştirilmesi ile mümkün olabilmıştır. Aydınlanmanın ışıklı yolunun vazgeçilmez tamamlayıcısı ise laiklik ilkesidir. Aydınlanma, insanın insan olma bilincidir. O, sorumluluk ve görev bilinci ile yaşanan bir hayat demektir. Sadece kendi için yaşama lüksünden sıyrılıp insanlık için de çalışmaktır.

Aydınlanmak, okumak, bilmek, bilgi peşinde olmak ve zor olan yolu seçmektir. Emek harcamaktır. Bireysel aydınlanma bilim, akıl ve aklın önderliğinde sezgiyi kullanarak hikmet ile ilk önce kendinden başlayarak insanlığa uzanan aydınlanma ışığını yaşamaya ve yaymaya gayret etmektir. Yaşadığımız “Bilgi Çağı”nın gereğinin yapılmasıdır. Yolda olan insanların sahip olduğu ışık akıl, esas enstrümanı ise bilgidir.

Karanlığa giden bir yolda olduğumuz hissiyatı ile yaşanan aydın bireyler sayısının gitgide arttığı günümüzde şu evrensel yasa hiçbir zaman unutulmamalıdır:

“Her keder, er ya da geç kurtuluşla sona erecektir!” •

Bilinç Düzeyimiz Kendi Cennetimizdir

Yazan: DENİZ BENER

Ölümünün ardından, öte dünyada yargılanmayı bekleyen adam, kendi sırasını bekliyordu. Sıra kendisine gelip mahkeme salonuna girdiğinde bir de ne görsün? Yargıç kürsüsünde bir insan oturuyor, tanık sandalyesinde ise Tanrı bekliyordu. Adam şaşkın bir biçimde, “Beni senin yargılayacağını sanmıştım. Oysa orada hakim olarak bir insan oturuyor. Aman Tanrım, bu nasıl oluyor?” diye sordu.

Tanrı gülümsedi ve yanıt verdi:
“Ben hiçbir zaman sizi yargılamadım. Sonsuz sevgimle, ne yapmayı seçtiyseniz, sizi seçiminizde özgür bıraktım. Ben yargılayan değil, sevenim. Çünkü ben saf sevgiyim.

Ayrıca benim yargulamama ne gerek var ki? Her şeyi bilen ben, burada yalnızca tanıklık ediyorum. Dünyada olduğu gibi burada da insanlar tarafından yargılanıyorsunuz.

Birazdan salonu, hayattayken senin zarar verdiğin, hoşgörülü davranmadığın, yargıladığın, kalplerini

“Ben yargılayan değil, sevenim. Çünkü ben saf sevgiyim”

kırdığın insanlar dolduracak. Onlara kendini affettirmeye çalış. Onlar seni affederse ne ala! Çünkü cennetin yolu onların affından geçiyor.”

Tanrı'nın bu sözlerinin ardından, adam merakla ikinci sorusunu yöneltti:

“Peki ya affetmezlerse ne olacak?”

Tanrı yine sevgiyle gülümsedi ve bilgelikle yanıt verdi:

“Ben cenneti de, cehennemi de yeryüzünde yarattım. Seni tekrar yeryüzüne göndereceğim. Orada öyle bir yaşam süreceksin ki tüm yaptığın kötülükler, verdiğin zararlar sana aynen yaşatılacak. Yani ettiğini bulacaksın. Ama bunun amacı sana ceza vermek değil. Sadece o insanların hissettiklerini bizzat yaşayıp anlamaman, yaptığın kötülüklerin bilincine varman. İşte o zaman sen kendini affetmiş olacaksın.”

Bu yanıt üzerin-

de bir süre düşünen adam, *“Peki cennet nasıl bir yer?”* sorusunu yöneltti Tanrı’ya.

Tanrı, kendisini meraklı gözlerle izleyen adama doğru baktı ve yanıtladı: *“Cennet, bir yer değil, bir bilinç düzeyidir evladım. Dünyada mutlu, huzur ve sevgi dolu, insanlara destek olmaktan haz duyan, yarattığım canlı ve cansız her varlığa saygı göstermeyi bilen insanlar var ya, işte onlar dünyada cenneti yeniden yaratmaları için geri gönderdiğim cennetliklerdir. Cennet de dünyadan başka yerde değil.”*

Adam, *“Ama kutsal kitap bana öyle öğretmedi!”* diye karşı çıktı. Adamın bu itirazına karşılık Tanrı ise, *“Kutsal olan tek şey yaşamdır. Ben o kitapları kutsal kılmadım. Siz kıldınız. Her şeye sevgiyle bakma-*

sını bilerek yaşayan insan en büyük ibadeti yapandır!” dedi.

Başını hafifçe öne eğerek Tanrı’yı dinleyen adam, *“Peki dünyaya döndüğümde, doğru yolu görmemde yardımcı olacak mısın?”* diye sordu bu kez de. Tanrı, adamın bu sorusuna karşılık, *“Ben bunun için siz insanların içine vicdan denen bir pusula koydum. Eğer bu pusulanın etrafına ördüğünüz kalın bencillik*

duvarlarını yıkarırsanız vicdanınızın yani benim sesimi kolaylıkla işitebilirsiniz.” diye yanıt verdi.

“Peki” dedi adam devam etti:

“Biz insanlara ne kadar yakınsın?”

Tanrı, yanıtladı: *“Hem size şah damarınızdan daha yakınım hem de düşman olduklarınız kadar sizden uzağım. Çünkü düşmanlarınız da benim, siz de bensiniz.”*

“Yani mahkeme salonunda insanlara hiç mi hesap sormuyorsun Tanrım?” dedi adam.

Tanrı, bilgelikle şöyle dedi: *“Sadece iki sorum oluyor tüm insanlara: Dünya okulunda ne kadar sevmeyi öğrendiniz? Ne kadar bilgi kazandınız?” •*

Erwin
Rommel'in
ölümü:

Çöl Tilkisi'nin Son Saatleri

Çeviri: SABRİYE AŞIR

Hitler'in gözde generallerinden biri olan Erwin Rommel, 1940 yılında panzer bölüğünün komutanı olarak gösterdiği başarıların ardından, Almanya'nın Afrika'da çarpışan birliklerinin komutasına getirildi. Rommel'in bu yeni görevi sırasında, taktiksel dehasının düşman güçler içinde nam salması, kaynakları kısıtlı olmasına karşın emrindekilerle cömertçe paylaşması ve as-

kerlerini motive etmede son derece yetenekli olması, Hitler'in onu bu

kez de feldmareşal sınıfına yükseltmesini sağladı.

Hitler 1943 yılında bu kez de Rommel'i, Batı Avrupa kıyısı boyunca Müttefik Devletler'in istila hareketine karşı savunma amaçlı inşa edilen Atlantik Duvarı'nın tahkimatında görevlendirdi. Nitekim, öngörülen bu saldırılar 1944 yılı Haziranı'nda gerçekleş-

Adolf Hitler

şecek ve Atlantik Duvarı çökecekti.

İkinci Dünya Savaşı'nın ilk günlerinde Rommel, Almanya'nın gücünden son derece emindi. Ancak 1943 yılının başında, hem Almanya'nın bu savaşı kazanabileceği konusundaki inancını gün geçtikçe yitiriyor hem de Hitler'e olan güveni sarsıyordu.

Müttefik Devletler'in hava saldırıları sonucunda oluşan tahribatı öfkeyle izleyen Rommel, Alman halkının geneline yayılmış moral-sizliğin de iyiye işaret etmediğini düşünüyordu.

Daha sonraları, hizmetinde olduğu yönetimin sorumlusu olduğu, toplama kampları, zorla çalıştırma, Yahudilerin sistemli bir biçimde yok edilmesi ve diğer zulümlere tanık olan Rommel için, ortada bir "Alman zaferi" olmadığı ve uzayıp giden savaşın Almanya'ya gün geçtikçe daha da zarar verdiğini görmek çok zor olmadı. Rommel, Hitler'i devirerek Müttefikler'le barış görüşmeleri yapmayı planlayan bir grupla temas kurdu. Fakat Hitler'e bir suikast düzenlenmesi

Rommel, subay arkadaşlarıyla (1944)

Rommel'a göre, Hitler'i tutuklamak ve onun yargılanmasını sağlamak en akılcı çözüm idi.

fikrine karşıydı. Çünkü böyle bir hareketin Hitler'i, kurban konumuna getireceğine inanıyordu. Rommel'e göre, Hitler'i tutuklamak ve onun yargılanmasını sağlamak en akılcı çözüm idi.

17 Haziran 1944 günü, içinde bulunduğu aracın bir İngiliz uçağının saldırısına uğraması sonucu ağır yaralanan Rommel, tedavi altına alındı. Bu kazadan kısa bir süre sonra ise, Hitler'e yönelik ünlü suikast girişimi yaşandı. Suikast başarısız oldu. Ardından başlatılan soruşturmalar ve misilleme hareketleri sırasında bir kişinin adını vermesi sonucu, Rommel de kendisini bu

komplo hareketinin içinde buluverdi.

Rommel'in bu komplodan haberdar olmasının dahi imkânı yoktu ama... Almanya'nın yenilgisini kabullenen tavır bile Führer'in öfkesinden nasibini alması için yeterliydi.

Hitler içinse Rommel'in ortadan kaldırılması gerektiği açıktı. Fakat halktan gizli bir biçimde, Alman ordusunun en sevilen ve takdir edilen mareşalinin ölüm emrini nasıl verebilirdi?

Çözüm aslında basitti: Rommel intihara zorlandı ve Mareşal Rommel'in bir süre önce geçirdiği kazadaki yaralanmalarına bağlı olarak yaşamını yitirdiği duyuruldu.

OĞLUNUN AĞZINDAN MAREŞAL ROMMEL'İN ÖLÜMÜ

Rommel'in oğlu Manfred, babasını yitirdiği 1944 yılında henüz 15 yaşındaydı ve yaşadıkları evin yakınlarındaki bir uçaksavar ekibindeydi. Manfred 14 Ekim günü,

yaşadığı kaza dolayısıyla iyileşme sürecinde olan ve ev hapsinde tutulan babasının yanına, evine gitmek için izin aldı. Manfred, babasıyla geçirdiği son anları şöyle anlatıyordu:

“Sabah 7’de Herrlingen’e vardığımızda, babam kahvaltı ediyordu. Birlikte kahvaltı ettikten sonra bahçede yürümeye başladık. Babam “Saat 12’de iki general benim akıbetimin ne olacağını konuşmak için gelecek.” dedi ve devam etti:

“Yani bugün, hakkımdaki kararın ne olduğunu öğreneceğim. Ya halk mahkemesine çıkacağım ya da Doğu’da yeni bir komuta görevine.”

Ona, “Böyle bir görev verilse kabul eder misin?” diye sordum. Elini omzuma koydu ve “Oğlum” dedi, “Doğu’daki düşmanımız, diğer her şeyi ikinci plana almamızı gerektirecek denli dehşet verici. Eğer düşman Avrupa’yı ele geçirirse, bu, uğruna yaşadığımız her şeyin sonu olur. Elbette görevi kabul ederim.”

Saat 12’ye doğru babam odasına çıktı ve üzerindeki sivil kıyafetlerini çıkarıp üniformasını giydi. Kısa bir süre sonra, kapımızın önünde koyu yeşil renkli bir araba belirdi. Evde, babam ve ben dışındaki tek erkek, bir savaş gazisi

Rommel ve oğlu Manfred Rommel (solda)

olan Yüzbaşı Aldinger idi. General Burgdorf ve General Maisel eve geldiler. Oldukça saygılı ve nazik davranıyorlardı. Babamla özel konuşmak için müsaade istediler. Yüzbaşı Aldinger ile birlikte odadan çıktık. Bir kitap almak için üst kata doğru merdivenlerden çıkarken, “Görünüşe bakılırsa onu tutuklamayacaklar” diye kendi kendimi rahatlatmaya çalışıyordum.

Birkaç dakika sonra, babamın üst kata çıktığını ve annemin odasına girdiğini duydum. Ne olup bittiğini anlamak için arkasından gittim. Yüzü sapsarı olmuştu ve odanın ortasında öylece duruyordu. Gergin bir biçimde, “Benimle gel.” dedi ve benim odama geçtik. “Annene 15 dakika içinde ölmüş olacağımı söylemek zorundaydım.” dedi ve tüm soğukkanlılığıyla devam etti:

“Aynı cephede olduğun insanlar tarafından öldürülecek olmak çok çok kötü. Fakat evin etrafı sarılmış durumda ve Hitler beni ihanetle suçluyor. Afrika’daki hizmetlerimi göz önünde bulundurarak, bana zehirle ölüm lütfunda buluncaklar. Generallerin getirdiği zehir, üç saniyede öldürüyor. Eğer kabul edersem, aileme herhangi bir zarar verilmeyecek ve emrimdeki askeri

personele de dokunulmayacak.”

Daha fazla dayanamayarak böldüm ve “Bu söylenenlere inanıyor musun?” diye sordum. “Evet, tabii ki.” dedi, “Çünkü tüm bu olucakların ortaya çıkmasını istemiyorlar. Senin de tek bir kelime dahi etmemen ve sessizliğini koruman konusunda emir verildi. Eğer bu olayla ilgili tek bir cümle dahi duyulursa, yapılan bu anlaşmaya bağlı kalmayacaklar.”

Babama, kendimizi savunmamız gerektiğini söyledim. “Hiçbir anlamı yok.” dedi, “Bir adamın kurban edilmesi, onlarçasının öldürülmesinden daha iyidir. Ayrıca, zaten

Erwin Rommel Alman birliklerini denetliyor (1944)

cephanemiz de yok.”

Orada öylece vedalaştık ve Aldinger’i çağırmanı istedi. Babam, bu kez de bana anlattıklarını hızlı hızlı Aldinger’e anlattı ve kendimizi savunmamızın anlamsız olduğunu söyledi. Yüzbaşı Aldinger, şoka uğramıştı.

“Aşağıda her şey en küçük detayına kadar planlandı. Benim için askeri bir cenaze töreni düzenleyecekler. Aldinger, 15 dakikaya kadar

na alarak önce bize doğru el salladı, daha sonra da arabaya bindi. İki general de hızla yerlerine oturdular ve kapılar kapandı. Babam, araba

Erwin Rommel'in devlet töreni uygulanan cenazesi

Ulm'daki Wagnerschule Hastanesi'nden bir telefon alacaksın. Ve sana bir konferansa gitmekteyken yolda nöbet geçirdiğimi söyleyecekler.”

Babam saatine baktı ve “Gitmem gerekiyor.” dedi, “10 dakika müsaade etmişlerdi.” Bizimle tekrar vedalaştı ve birlikte aşağıya indik. Deri ceketini giydi ve cüzdanını arka cebine koydu. Birlikte evden çıktık. İki general, bahçe kapısında bekliyordu. Onlara doğru yürüdük. Onlara iyiden iyiye yaklaştığımızda General Burgdorf, sağ elini yukarıya doğru kaldırdı ve “Mareşalim” diyerek babamı selamladı.

Bir grup köylü, yolun karşı tarafında bize doğru bakıyorlardı. Araba hazırды. SS sürücüsü kapıyı açtı ve babam mareşal esasını kolunun altı-

gözden kaybolana dek hiç arkasına bakmadı.

Yüzbaşı Aldinger'le birlikte eve döndük. 20 dakika sonra telefon çaldı. Aldinger telefonu açtı ve babamın ölüm haberi ona verildi.

Bizden ayrıldıktan sonra babamın başına ne geldiği belli değildi. Daha sonra öğrendim ki, araba, evimizin birkaç

yüz metre uzağındaki bir ormanlık alanın kenarında durmuştu. Gestapo görevlilerine, babamın direnmesi halinde onu vurmaları ve evimizi de taramaları emri verilmişti. General Maisel ve SS sürücüsü arabayı terk etmişler ve babamla General Burgdorf'u baş başa bırakmışlardı. Sürücüye 10 dakika sonra arabaya dönmesi talimatı verilmişti ve o da babamı yığılmış halde bulmuştu.”

Resmi açıklamalara göre Erwin Rommel, daha önce geçirdiği kazaya bağlı yaralanmaları nedeniyle öldü. Mareşalin trajik ölümünün inandırıcılığını pekiştirmek için Hitler, hem olağanüstü bir askeri cenaze töreni düzenledi hem de bir günlük yas ilan etti. •

Kaynak: *The Death Of Erwin Rommel* (warhistoryonline.com)

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özerem

Eğitim ve Kültür

Yazının başlığını belirlerken düşündüm: “Kültür ve Eğitim” mi desem yoksa “Eğitim ve Kültür” mü diye... Nedeni: Eğitim ve kültür kavramlarının çağlar boyunca iç içe gelişmiş olması.

Sümerlerden başlayarak birçok düşünür tarafından eğitimin ne olduğu ve nasıl yapılması gerektiği konusunda çeşitli fikirler ileriye sürülmüş. MÖ 4. ve 3. yüzyıldan MS 3-4. yüzyılları kapsayan süreç içinde de eğitim konusu /iş/, Antik Yunan toplumunun önde gelen düşünürlerinin üzerinde fikir yürütüp tartıştıkları bir konu olmuş

Bu düşünürlerin başında da pedagojik problemlere ahlâk felsefesi üzerinden çözüm arayan, Sokrates'in öğrencisi ve dünyanın ilk akademisi "Akademia"nın kurucusu Platon^[1] gelmekte.

Gelin, biz de eğitim ve kültür olgusunu Platon'un "Dialoglar"ına öykünüp onun sorgulama yöntemi ile irdeleyerek ele alalım. Khitonlara^[2] bürünüp yüzyıllar öncesine uzanan bir yolculuğa çıkalım. Sonbahar güneşinin tadını çıkararak meraklı, sorgulayan, yaşama ve insana dair her konuda birbirine sorular yöneltmekten çekinmeyen; aralarında yaş farkı gözetmeyen dostlar olarak, Akademia'nın bahçesindeki asmalardan birinin gölgesine yerleşelim ve söyleşimiz başlasın. Yanıt arayacağımız ilk soru da "Eğitim nedir?" sorusu olsun. Haydi bakalım yolculuk başlıyor...

* * *

“Siz, görmüş geçirmiş değerli bilge dostlar söyler misiniz? Şu eğitim işi üzerine hanidir düşünüyorum; ama bir türlü işin içinden çıkamıyorum; acaba neden?”

“Eğitim mi? Genç dostum, önce eğitim denince ne anlıyorsun onu bilelim?”

“İzin verirseniz yanıtlayayım: Bence, eğitim; insanları belli bir konuda bilgilendirme, beceri edindirme, yetiştirme, geliştirme ve topluma kazandırma sanatıdır.”

“Doğru söylüyor. Bence de öyle...”

“Doğru. Doğru, ama insanlık

tarihi boyunca toplumların, ulusların kültürel gelişimlerine koşut olarak eğitim anlayışlarının, uyguladıkları eğitimlerin içeriklerinin giderek zenginleşip farklılaştığını da göz ardı etmemek gerek.”

“Özellikle okullaşma ve örgün eğitim aşamasına ulaşıldığında, öğretimin de eğitimin bir parçası olduğunu unutmayalım.”

“Dostumuzun bu katkısından eğitim ile öğretimin birbirinden farklı şeyler olduğu sonucunu çıkar-mamız gerekiyor sanırım.”

“Bence de!”

“Öğretim eğitimin bir parçasıdır; ama amacı değildir. Eğitimin amacı, öğretilen bilginin gerektirdiği davranış değişikliğini sağlamak olmalıdır.”

“Yani?”

“Yani... İzin verin konuyu biraz açayım: Çatal, bıçak kullanma alışkanlığı olmayan birine çatal, bıçak kullanarak yemek yemesinin gerekliliğini öğrettiğimizi varsayacak olursak o kişi, sadece yemek yerken çatal bıçak kullanılması gerektiğini, çatal ve bıçağı nasıl kullanacağını öğrenmiş olur. Öyle değil mi?”

“Evet, öyle...”

“Ama o kişinin eğitilmiş sayılması için bu yetmez. Öğrendiğini uygulayarak gerekli davranış değişikliğini göstermesi, yemek yerken çatal, bıçak kullanma alışkanlığını edinmiş olması gerekir.”

“Bilgili olmak başka eğitimli olmak başka mı demek istiyorsunuz?”

“Evet, genç dostumuz, bilgi sahibi olmak sadece cehaleti alır,

eşeklik baki kalır.”

“İşte buna gülünür!”

“Platon’a söyleyelim de bu veciz cümleyi Akademia’nın alınlığına yazdırın!”

“Yazdırır mı, yazdırır...”

“O zaman size göre hayvanları eğitilebilmek için onları da önce bilgilendirmemiz mi gerekiyor.”

“Beni tuzağa düşürmek istiyorsunuz genç adam? Ama düşüremeyeceksin!.. Hayvanların eğitiminde bilgilendirme

değil acı verme, korku, ceza ve ödüle dayalı şartlandırma söz konusu olan...”

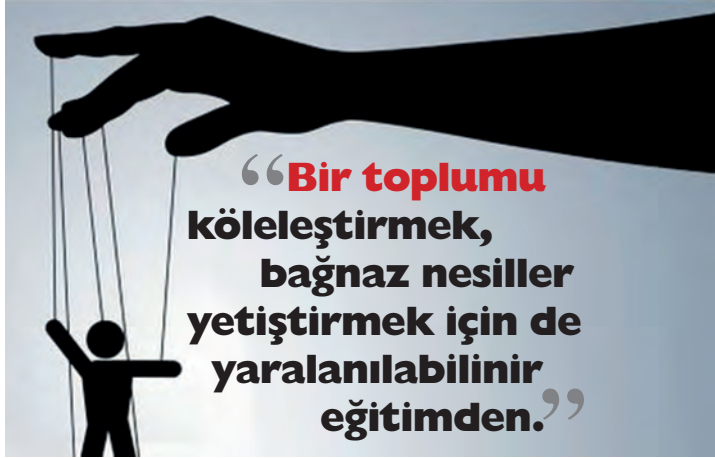
“Tuzağa düşmeyeceğim dediniz, ama düştünüz bile! Acı, korku, içgüdüsel korunma ve ödül biz insanların eğitiminde de söz konusu değil mi? Örneğin tanrılara

karşı gelip günah işlememeyi, hapse girme, şu veya bu şekilde cezalandırılma korkusunu; istenildiği gibi davranıldığında ödüllendirilme beklentimizi nasıl açıklayacağız?”

“Genç dostumuz yaman mı yaman! Sokratik sorgulamayı^[3] iyi bellemiş.”

“Haklısın. Bak genç dostum: İnsanlar, insanlık tarihi boyunca içlerine doğdukları toplumlar tarafından, toplumların birliğini, dirliğini ve sürekliliğini sağlayacak

şekilde yetiştirilirler. Örf, adet ve dini kurallar böyle çıkmış ortaya. Kurallara uymayanlar cezalandırıp dışlanırlar. İlkel eğitimin dayanağını; şu veya bu şekilde cezalandırılma, dışlanma, günah gibi suç ve cezayı içeren yaptırımların oluşturduğu elbette yadsınamaz bir gerçek. Ama bizim sözünü ettiğimiz eğitim farklı bir şey. Biz insanın yaratık olmaktan kurtulup insan olabilmesinden söz ediyoruz.”

“**Bir toplumu köleleştirmek, bağınaz nesiller yetiştirmek için de yaralanılabiliyor eğitimden.**”

“Yine de bu tür geneller aklıma pek yatmıyor. Eğitimi sadece olumlayarak bir yere varamayız.”

“Ne demek şimdi bu?”

“Şu demek: Eğitim bence bir araçtır. Kötü amaçlar için kullanılması da pekâlâ mümkün olan bir araç. Her eğitimden söz edene güvenemeyiz. Bir toplumu köleleştirmek, bağınaz nesiller yetiştirmek için de yaralanılabiliyor eğitimden. Eğitim yolu ile var olan değerler alt üst edilebilir, yozlaştırılabilir;

rüşvete, yolsuzluğa aldırılmayıp hoş gören, sadece küçük günlük çıkarlarını düşünen kişilerden oluşan bir toplum da yaratılabilir.”

“Biraz abartmadın mı genç dostum! Senin dediğine toplum değil, sürü denilebilir ancak.”

“Ne dersenez deyin! İster sürü deyin ister güruh. Ama benden yaşlı aksakallar olarak önce şu sorunun cevabını verin: Doğru söylediği, yönetenleri eleştirdiği,

gençlere düşünmeyi öğütlediği için Sokrates'i ölüme kim mahkûm etti?

“Yargıçlar, kim olacak?”

“Yargıçlar deyip işin içinden çıkamazsınız! Yargıçlar değil sadece, o yargıya karşı ses çıkaramayan Atinalılarla birlikte cezalandırıldılar ölüme mahkûm ederek Sokrates'i. Hem de bize, biz Atinalılara halkın egemenliğine dayanan gerçek demokrasiyi armağan eden, yönetimi soyluların ve varsılların tekelinden

çekip alan Perikles'in ölümünden sadece, evet, değerli bilge dostlar sadece otuz yıl sonra... Neden? Söyleyin, neden?”

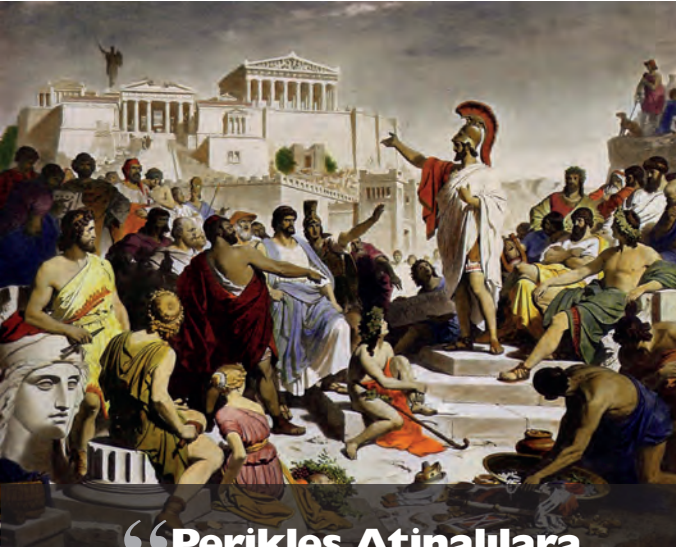
“O zaman hepimizin adına ben sana sorayım genç dostum? Neden?”

“Demokrasi dediğimiz; iyi, doğru, olumlu bir eğitimin, olgunlaşmış bir kültürün meyvesidir de ondan!”

“Bu kez ben sorayım: Peki, nedir bu dilimizden dışırdığımız kültür denilen şey?”

“Sözcük anlamını mı, yoksa kavram olarak neyi ifade ettiğini mi bilmek istiyorsunuz?”

“Genç dostum, sence bilmemiz

“Perikles Atinalılara, demokrasiyi korumak için dalkavukluk edip nabza göre şerbet veren halk dalkavuşu politikacılardan kendinizi sakının demedi mi?”

gereken ne ise sen onu söyle?”

“Anlıyorum, çok iyi bildiğiniz bir şeyi bilmezden gelip beni sigaya çekmek istiyorsunuz.

“Genç dostumuzu sık boğaz etmeyelim de bu soruyu ben yanıtlayayım: Sözcüğün köken anlamı ekip biçmek. Kavram olarak ifade ettiği şey de yaşam biçimi; yaşam şekli. Tek tek insanlar için de toplumlar için de geçerli bu tanım. Öyle değil mi genç dostum?”

“Evet, aynen böyle.”

“Demokrasimizin gün be gün elimizden kayıp gidiyor olmasına gelince: Ne yapsaydı Atinalılar? Yönetime katılma, kendi kendini yönetme, özgür düşünme ve düşüncelerini özgürce söyleyebilme alışkanlığını yaşamlarında yeşertmemiş Atinalılar ne yapsalardı?”

“Nasıl bilselerdi kendilerini Spartalıların işgalinden; soyluların, varislerin boyunduruğundan kurtaran, Atina’ya Altın Çağı’nı armağan eden Perikles’in onlara sunduğu demokrasinin anlamını ve değerini? Armağanların değeri, ancak armağanı hak edenler tarafından bilinebilir.”

“Pelopenes Savaşı’nda canlarını veren askerlerimizin gömü töreninde verdiği söylevde Perikles, anlatmadı mı bir bir o askerlerin hangi değerlerimizi sakınmak için öldüklerini; Atina demokrasisinin içerdiği değerleri? Atinalılara, demokrasiyi korumak için dalkavukluk edip nabza göre şerbet veren halk dalkavuşu politikacıardan kendinizi sakının demedi mi?”

“Dedi, ama ne fayda; sonuç ortada.”

“Dostlar demokrasi bir eğitim ve kültür meselesi...”

“Bence o söylevini halka değil de öğretmenlere, eğitimcilerle vermeliydi Perikles. ‘Öğretmenler, eğitimciler! Demokrasi sizden fikri hür vicdanı hür, irfanı hür nesiller bekler.’ deyip, öğretmenleri fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür insanlara dönüştürmeyi öncelemeliydi. Genç yaşta Atina’yı saran vebadan ölmeseydi belki başarabilirdi ülkemizde demokrasiyi kökleştirmeyi.”

“Güneş batmak üzere dostlar, vakit kerâhet vaktidir.”^[4]

* * *

Değerli okuyucu, yarım yüzyıldır yaz boz tahtasına dönen ulusal eğitimimizin "yeniden düzenlenme" çabalarının sürdüğü bugünlerde eğitime dair yazılıp çizilecek elbette daha çok şey var. Bu konu üzerinde ne kadar çok düşünelsek, ne kadar çok konuşup tartışsak yeridir. Cumhuriyete kanat geren aydın devlet adamlarımıza, eğitimci ve öğretmenlerimize inanın çok şey borçluyuz. •

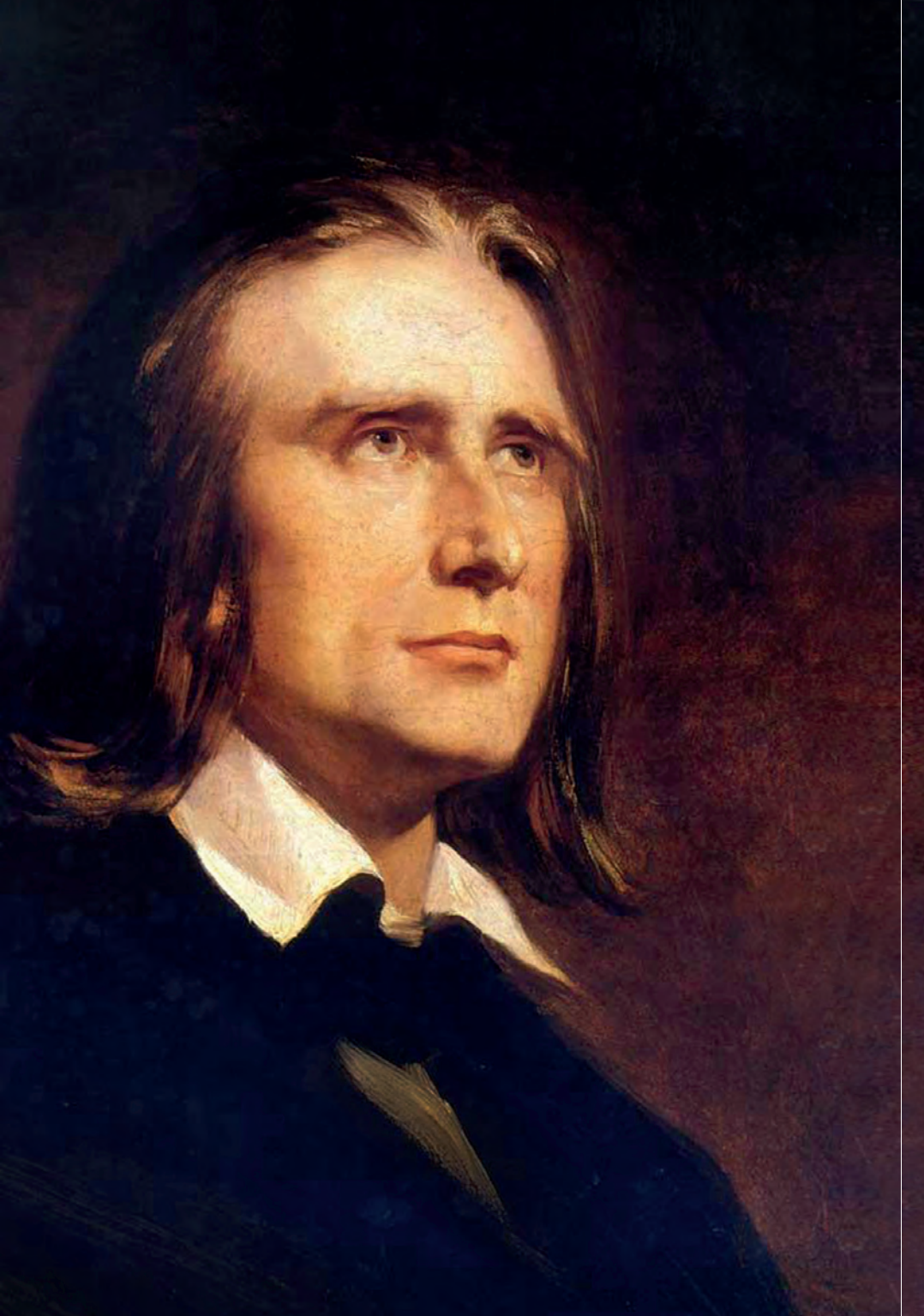
tekinozertembd@gmail.com

1- Platon, (MÖ 427 - MÖ 347) İslam dünyasında Eflatun olarak bilinen Antik klâsik Yunan filozofu, matematikçi ve Batı dünyasındaki ilk yüksek öğretim kurumu olan Atina Akademisi'nin kurucusudur.

2- Khiton: Antik çağların erken dönemlerinden beri bilinen bir giysi.

3- Sokratik yöntem, antik dönem Yunan filozofu Sokrates'in felsefi düşüncüsü ve bilgiyi soru sorarak öğretme yöntemidir. Sokrates'in öğrencilerine bilgileri sorular sorarak öğretmesi Sokratik dialog adıyla bilinir.

4- Kerâhet Vakti, güneşin doğuş, batış ve tam tepede bulunduğu vakte denir.

Prensın tavlalarından sorumlu amatör bir müzisyenin çocuğu olan Liszt beş yaşıında arkadaşları oyun oynarken o piyano tuşlarıyla parçaları seslendiriyordu. Oysa babası hastalıklı ve cılız bünyesi olan bu oğlunun öleceğini düşünerek tabut ismarlamıştı.

FRANZ LISZT 170 YIL ÖNCE İSTANBUL'DAYDI

Liszt hastalığı atlattı ama küçük kardeşi kurtulamadı. Babasının sabahtan akşama kadar çalıştırıp kendi yapamadıklarını gerçekleştirmeye çalıştığı oğlu da müzik aşkıyla yanan bir küçük dâhiydi. Her gece uyumadan önce parmaklarının, ellerinin büyümesi için dua edip duruyordu. Parmakları uzasın diye parmak aralarındaki deriyi ustura ile kesti. Dilekleri gerçekleşti. Son derece iri elleri oldu.

Macarlar gururlandıkları bu çocuğa destek oldu. On yaşıında o zamanın müzik merkezi olan Viyana'ya gitti. Beethoven'in öğrencisi Karl Czerny ile Mozart'ı kıskanan ve onun genç yaşta ölümüne neden

olduğu söylenen beste öğretmeni Antonio Salieri'nin öğrencisi oldu. Paraları ancak ders alacağı öğretmeninin evine bir saat uzaktaki bir evi tutmaya yetebildi. Haftada üç gün yürüyerek gidip geldi. Yatağını piyanonun altına seren Liszt için oyun, yaşam, çalışma ve hatta ibadet yeriydi.

Liszt gün ışıldayınca başına geçtiği piyonunun başından ancak hava kararınca kalkıyordu. İlk bestesini

Antonio Salieri

yaptı ve ilk konserini verdi. Önyarılar, küçümsemelere karşı konser son derece çarpıcı oldu. “Mozart kadar güzel çalıyor” alkışları yükseldi. Beethoven’le, Schubert’le tanıştı. Beethoven davetiyeyi aldığıında “Bu dahi çocuklardan bıktım” diyerek gitmek istemedi ama kimi kaynaklar gittiğini, hatta sağır Beethoven’in gözleriyle hareketleri izledikten sonra konser bitiminde Liszt’i kucaklayıp halkın karşısında anlına bir kutsama öpücüğü konurduğunu yazıyor. Kesin olan ise Liszt’in Beethoven’i evinde ziyaret ettiği.

yetenekli olmasını kökeni ile bağdaştırmak istemeyenler onun kafatasını ölçerek bir sonuca varmak istediler. Yabancı diye konservatuvara almadıkları Liszt’in ünü bütün Avrupa’ya yayıldı ve turnelere çıktı. En büyük dayanağı babasıydı. Turne dönüşü tifoyla yakalanan babasını yitirdi. Paris’e döndü ancak yıldızı söndü. Pişano öğretmenliğini denedi. Din adamı olup yaşamını sürdürmeyi bile düşündü. Besteciliği denedi. Paganini’yi dinleyince yeniden pişanoya döndü. Berlioz’un pişanoya uyarlanması güç olan senfonisini uyarladı ve Paganini’nin

bir eseri üzerine fantazi yazdı.

Yeniden yıldızı ışıdamaya başladı. Alfred de Musset’le, George Sand ve ileride çocuklarının annesi olacak olan Kontes Marie de Flavigny ile tanıştı. Kontes eşini terk edince Liszt ile İsviçre’ye yerleşti.

Yayıncı Giovanni Ricordi’nin iş yerine giden Liszt bir pişanoyu denedi. Ricordi duyduklarına inanamadı: “Bu çalan ya Liszt ya da şeytan” diye bağırdı. Liszt olduğunu anlayınca bütün servetini ona adadı. Milano’nun kapılarını ona açtı. Liszt eleştirilerini dile getirdi:

“Bu Mutlu ülkede ciddi bir

Liszt pişanosuyla

Paris’e konservatuvara katılmaya gitti. “Yabancıları almıyoruz” diye geri çevriline babası Paris’in ünlü öğretmenlerinden ders aldırdı hem de konserler ayarladı. Bir yıl geçmeden Parislilerin karşısındaydı. Herkes şaşkıındı. İrkçi ve kafatasçılar onun böylesine

operanın sahneye konulması hiç de ciddi yapılmıyor. 15 günde bitiriveriyorlar. Orkestra ile şarkıcılar birbirinden habersiz. Seyirci ya uyuyor ya da gevezelik ediyor, sahnede neler yapıldığıyla ilgilenmiyorlar bile! Beşinci sınıf localarında yemek yiyor, kumar oynuyorlar. Çalgıcılar dalgın, uyuşuk hatta kaçık, aldıkları paradan başka bir şey düşünmüyorlar... Scala ne zamana kadar süreceği belli olmayan bir çöküş dönemine girdi.”

Bu sözler tepki topladı. “Sayın klavsençi Liszt üç ay önce paralarını almak için şapka çıkardığı Milanoluların zevkleri ve bilgileriyle alay ediyor” yazısı üzerine kentten ayrıldı. Dilini bile unuttuğu Macaristan deprem afetine uğrayınca hemen yardımına koştu. 8 konserde topladığı para çocukluğunda ona sahip çıkan Macarların derdine derman oldu. Çingene müziği damgasıyla ötelenen Macar müziğine de destek verdi:

“Çingene müziğinin bir tür ulusal destanını yapmak istedim. Rapsodi sözcüğüyle burada bulduğuma inandığım olağanüstü epik unsuru kastettim. Bu parçaların her biri, bana hep şiirsel bir destanın bir kısmı gibi görünmüştür. Bunlar bir olayı anlatmıyor doğru. Fakat anlamayı bilen kulaklar burada bir ulus fikrinin özetlediği ruh durumlarından bazılarının ifade edildiğini duyarak şaşıracaklardır. Macarlar çingeneleri kendi ulusal müzisyenleri gibi içlerine almışlardır. Macaristan’ın en mahrem anılarında yer

etmiş olduğu gibi onun ekmeğinden ve şarabından beslenmiş, güneşinde ve gölgesinde olgunlaşmış ve yurdun en şanlı geçmişine bağlanacak kadar alışkanlıklarına nüfuz etmiş bu sanatı, kendisinin saymaya elbette hakkı vardır.”

Macarlar çarpıcı ulusal kostümler içinde gelen Liszt’i bağrılarına bastıkları gibi ona onur diploması ve onur kılıcı sundular. Yardımseverliği sadece Macarlara değildi. Beethoven’in ölümünden sonra yapılması planlanan ancak para toplanamayan anıt kampanyasına sahip çıktı. Kimsenin para harcamaya gönüllü yoktu. Liszt bütün harcamaları karşılayacağını söyleyince mimar bulundu, dört haftada zemin düzeltildi. Üç bin kişilik ve kursesiz bir akustiği olan çadır kuruldu. Viyana’da sağlığını riske atarak verdiği konser ile Beethoven’e vefa borcunu ödedi.

Ünü dünyaya yayılan ve her yerde konserler veren Liszt’in gözü İstanbul’daydı. Batı rüzgarlarının etkisini duyumsattığı yer Saray’dı. Batı müziğini öğrenip piyano çalan ilk padişah olan Abdülmecid sanatçıları konuk ediyordu. Resim, tiyatro ve operaya da ilgi gösteren Abdülmecid İtalyan sanatçıların sahnelendiği bir operayı yanarı ve

Sultan
Abdülmecid

desteği ile yeniden yapılan Naum tiyatrosunda izledi. Sarayda kızlardan oluşan fanfar, orkestra ve bale kuruldu. Ünlü “Çocuk Kalbi” kitabının yazarı olan Edmondo De Amicis o yılların havasını koklayanlardan biriydi:

“Eski Türkiye ile yeni Türkiye arasındaki mücadeleden bütün safhaları kıyafetlerin gösterdiği çeşitlilik ile olduğu gibi meydana çıkıyor. Alışkanlıklarından dönme-yen eski Türk hâlâ sarık sarıyor, kaftan giyiyor ve ayağına sarı sahtiyandan yapılmış ananevi çediklerini geçiriyor, daha da sert olanların kallavi sarıkları var... Her gün eski bir Türk ölmekte ve Tanzimatçı bir Türk doğmaktadır. Gazete teşbihin, sigara çubuğun, şarap iyi suyun, yaylı araba arabanın, piyano davulun, Fransız grameri Arap sarf ve nahivinin, kâğıt ev ahşap evin yerini almaktadır. Her şey bozuluyor, her şey değişiyor. Belki de bir asra kalmadan, eski Türkiye’yi aramak için Anadolu’nun en uzak vilayetlerine gitmek gerekecek.”

1846’da gazeteler ve dedikodular çok yakında İstanbul’a ünlü bir virtüözün geleceğinden söz ediyordu. Avusturya’ya karşı Macar bağımsızlığı için ayaklananlar Osmanlıya sığınmış, bütün baskılara karşın Abdülmecid onları geri vermediği için Liszt için içten içe teşekkür borcu hissediyordu. Liszt İstanbul, İzmir ve Atina’yı merak ediyordu. Osmanlı ülkesine hümanist müziği taşımak istiyordu. Arkadaşı Şair La Martine’nin yazışmaları sonuç

verdi. Abdülmecid ve Sadrazam Mustafa Reşid Paşa’nın davetiyle 170 yıl önce İstanbul’a geldi.

Sarayda iki kez, Rus Elçiliği ve Franchini köşkünde de konserler verdi. Müzik kadar Liszt’in parmaklarının hızı dikkat çekti. İstanbul’da gördüğü ilgi Abdülmecid’den aldığı para, madalya ve armağanlardan ve hoşnut kalan Liszt bir daha gelmek istedi ancak bunu gerçekleştirmediği gibi içine kapanıp konser gezilerine bir nokta koydu.

Liszt’ten İstanbul’da geriye kalan sadece anılar izler değildi. İstanbul manzarasını gören ve çok heyecanlanan; Doğu-yu ve Batıyı aynı anda görmenin coşkusunu hisseden, Liszt’den de Osmanlı etkilendi. Saraydan satılarak çıkan piyanosunun yerine bugün Dolmabahçe Sarayı’nda meraklı gezginleri selamlayan yenileri geldi. Liszt Piyano Okulu Türkiye’ye kök saldı. Geza Hegyei öğretmeni Liszt’ten 40 yıl sonra konser için geldiği İstanbul’da 40 yıl piyano öğretmenliği yaptı Hegyei’nin öğrencilerinden biri de Abdülmecid’in adını taşıyan torunu son Halife Abdülmecid Efendi’ydi.

Liszt’in bayrağını Türk piyanistler aldı. “Genç Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kadın konser piyanisti” Ferhunde Erkin, Mithat Fenmen gibi Türk öğretmenlerin öğretmenlerine geçti. Bu zincirin en yeni halkalarından biri de Fazıl Say’dı. •

yasarozturkibd@gmail.com

Tarihteki
En Kötü
İşlerden Biri:

Günah Yiyicilik

18.ve **19. yüzyılda**, İngiltere, İskoçya ya da Galler'in herhangi bir bölgesinde, sevilen biri yaşamını yitirdiğinde, acılı aile ölmüş kişinin göğsünün üzerine bir ekmeğin parçası yerleştirir ve cesedin başına bir "günah yiyici" çağırırdı. Ölen kişinin ailesi, çağırdıkları bu günah yiyicinin, mevtanın günahlarını kendi ruhuna almasını, cenaze töreninin ayrılmaz bir parçası olduğuna inanarak izlerdi.

Günah yiyiciyi tutan aile, ölen

kişinin üzerine konulan ekmeğin parçasının, kaybettikleri sevdiklerinin günahlarını emeyeceğine ve bu günahların, o ekmeği yiyen kişiye geçeceğine inanıyordu. Bu uygulamaya inananlara göre, günah yiyicinin kendi ruhu ise, yaşadığı köy ya da kasabadaki sayısız kişinin günahları nedeniyle son derece ağırlaşmıştı. Günah yiyiciler, dünyevi kazancı çok düşük olan bir iş için, ağır bir ruhsal bedel ödüyordu. Aldıkları ücret ancak

İngiltere’de, 1733 yılındaki bir cenaze töreninden bir sahne.

4 peni, yani günümüzle kıyaslanırsa, birkaç Amerikan dolarına eşdeğer idi. Böylesine dinci bir dönemde, ruhlarını riske atmaya kalkışan ve günah yiyicilik işini yapanlar genellikle, yiyecek-içecek gereksinimleri bu tür endişelerden daha ağır basan yoksul insanlar ve dilencilerdi.

Hastalıklı bir düşüncenin

eseri olan “günah yiyicilik” için, 1680’lerde bile “cenazelerde eski bir gelenek” diye yazılıyordu. Ne var ki bu gelenek, 20. yüzyılın başlarına kadar devam etti. 1813’te basılan Brand’s Popular Antiquities of Great Britain isimli inanç ve folklor incelemeleri kitabına göre, cenaze töreninde yüzü kapıya dönük bir biçimde oturan günah yiyiciye, 4

peni ve bir parça kuru ekme ile bir kâse İngiliz birası verilir. Günah yiyici, kendine verilen ekmeği yer ve birayı da bir dikişte bitirirdi. Daha sonra, oturduğu tabureden kalkan günah yiyici, sükûnet içinde “Ölenin ruhunun huzur ve rahatlığı için.”

1813’te basılan Brand’s Popular Antiquities of Great Britain isimli kitap

derdi.

Yazar Catherine Sinclair de, 1838'de yazdığı Hill And Valley isimli seyahatnamesinde, Galler-Monmouthshire'deki pek çok

cenazede günah yiyicilerin yer aldığını yazıyordu. Sinclair, günah yiyiciler için oldukça ağır bir ifade de bulunuyordu:

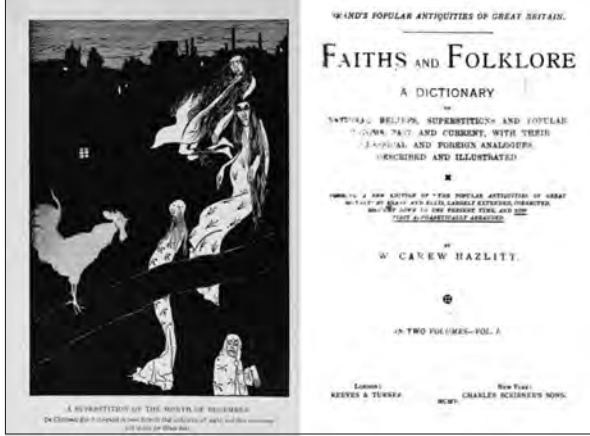
“Böyle bir düzenbazlığa girişenlerin tümü, doğuştan gelen haklarını bir tabak yiyecek için satmaya gönüllü olan inançsızlardı.”

Bu dinsel törenin etkisine inanan kişilere göre, günah yiyiciler çok gerekli fakat nahoş bir işi yapıyor ve bu işi yaptıkça da daha günahkâr hale geliyorlardı.

Bilinen son günah yiyici Richard Munslow, bu geleneği 1900'lü yılların başına dek sürdürdü. Yazar Marie Kreft, Munslow'un bu işi yoksulluk nedeniyle yapmadığını, dört çocuğunu kaybetmesinin yol açtığı derin kederini bir nebze hafifletebilmek ve öte dünyada çocuklarının bağışlanmasını sağlayabileceğine duyduğu inanç nedeniyle yaptığını belirtiyordu.

Ölen aile bireylerinin, günahlarının ceremesini çekmemeleri için özellikle “mesleğinin zirvesinde olan” günah yiyicileri seçen

köylüler, sevdiklerinin günahlarının günah yiyicinin üzerine geçeceği-ne duydukları inançla, manevi bir rahatlama da yaşıyorlardı. Çünkü dönemin dinsel yaşam biçimi nede-

Milli inanışları ve folklor öğelerini inceleyen Brand's Faiths and Folklore isimli kitap, günah yiyicilerin cenaze törenlerinde üstlendikleri rolle ilgili de ayrıntılı bilgiler veriyor.

niyle insanlar günahlardan arınma fikrini son derece ciddiye alıyor ve ahlâka uygun olmayan davranışlarının bedellerini günah yiyicilerin üstlenmesiyle, cennete huzur içinde varabilecekleri fikrine sıkı sıkıya tutunuyorlardı.

Günah yiyiciler, genel olarak toplumdan dışlanmış ve evsiz barksız kişilerdi. Toplum hem cenaze törenlerinde onlara gereksinim duyuyor ve onların, ölen sevdikleri için önemli bir işi yerine getirdiklerine inanıyor; hem de ruhlarının “günah yedikçe” daha da kirlendiğine inanarak, sosyal yaşamdaki varoluşlarını yadırgıyordu. Günah

1809 yılına ait bir cenaze davetiyesi. yiyciler ayrıca, yas tutan ailelerin ölen kişilerle ilgili itiraflarını da dinliyorlardı.

Günah yiycilik işinin tarihsel kökeni bilinmiyor. Fakat eski dinsel geleneklere dayandığı belirtiliyor. Din bilginleri, Pagan geleneklerinden geldiğini ifade etseler de, Ruth Richardson Death, Dissection and the Destitute kitabında, Ortaçağ'da soylu kişilerin ölen yakınları namına yoksul insanlara yiyecek dağıtmasının, "günah yiyciliğinin" kökeni olabileceğini yazdı. Richardson, ölen kişinin bir günah yiyci vasıtasıyla günahlarından arınarak cennete

1906 yılında ölen Richard Munslow'un Ratlinghope'taki mezarı

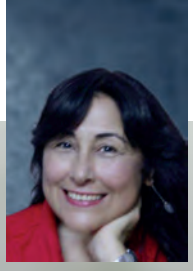
larında da bu "mesleğin" tamamıyla ölmesi, papazların da öteden beri yaptıkları görevlerine yeniden dönmelerini sağladı. "Günah yiycilik" hiçbir zaman resmi olarak kabul edilmese ve hatta kilise tarafından hoş görülme de, bilinen son günah yiyci olan ve 1906 yılında ölen Richard Munslow'un Ratlinghope'taki mezarı birkaç yıl önce köy sakinleri tarafından restore edildi. Ratlinghope Rahibi Norman

gidebileceğine inanmanın, tam bir sapkınlık olduğunu da ifade etti.

Cenaze törenine bir günah yiycinin çağırılması, kilisede çalışan ve görevi cenaze töreninin yerine getirilmesini sağlamak, ölen kişinin bağışlanmasının dilenmesi olan papazların da göz ardı edilmesi anlamına geliyordu. Zaman geçtikçe günah yiycilerin azalması, 20. yüzyılın baş-

Morris, Munslow'un mezarının onarımından geçtiğini, fakat geride kalmış günah yiycilik geleneğini yeniden canlandırmak gibi bir niyetleri olmadığını belirtirken, yine de dinsel tarihlerdeki bir ögenin önemini vurgulamayı istedikleri söyledi. •

sabriyeasirbd@gmail.com

İYİ Kİ VARSIN!

Bir telaş, bir koşturmaca içinde başlayıp yeni güne, bir telaş, bir yorgunlukla bitiriyoruz günü. Zaman yok birbirimizin gözlerinin içine bakmaya, dokunmaya, sarılmaya ve sevgimizi dile getirmeye. Belki de “Nasıl olsa sevdiklerimiz, sevildiklerini biliyorlar.” diye düşünüyoruz.

Ailede herkes kendi sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmek için çabalarken en büyük sorumluluğumuzun sevgimize sahip çıkmak, sevdiklerimize sarılmak ve sevgimizi içtenlikle duyumsatmak olduğunu unutuyoruz. Kalabalıklar arasında yaşanan yalnızlıkların sessiz çığlıklarını duyabilseydik kulaklarımız sağır olurdu diye

düşünüyorum bazen.

Trabzon’da teröristlerle çıkan çatışmada 15 yaşında şehit düşen Eren Bülbül ölümünden önce sosyal medya hesabında “Biri de çıkıp demiyor ki Eren iyi ki varsın” yazarken yirmi gün sonra paylaşımının altına hiç tanımadığı binlerce insanın “İyi ki varsın Eren.” yazacağını bilemezdi elbette. Ama gerçek şu ki, Eren artık yok... “İyi

ki varsın” demek için geç kaldık. Artık ancak “Huzurla uyu güzel çocuk, iyi ki vardın” diyebiliriz ardından hüzünle.

İnsanlara umut ve yaşama sevinci veren filmlerin oyuncusu Robin Williams intihar ettiğinde herkes şaşırdı. “Paraysa para, ünse ün, sevdikleri yanında, daha ne istedi bu adam?” diye düşündü insanlar. Oysa Robin Williams’ın her okuduğumda içimi dağılayan bir sözü var ki gerçeği tüm yalınlığı ve acımasızlığıyla insanların suratına çarpıyor :

“Eskiden dünyadaki en kötü şeyin yalnız başına ölmek olduğunu düşünürdüm. Değilmiş. Dünyadaki en kötü şey sana yalnız olduğun hissettiren kişilerin yanında ölmek.”

Dünyaca tanınmış pek çok yazar, şair, sanatçı yalnızlık ve en yakınları tarafından bile anlaşılmadıkları duygusuyla intiharı seçmiş. Çünkü sanatın hangi türüyle uğraşırsa uğraşsın sanatçılar son derece duyarlı insanlar. Bu duyarlılıkla başkalarını incitmeye özen gösterirken kendi içlerinde bin parçaya bölünüyorlar ve sonunda en yakınları tarafından bile anlaşıl-mamaktan yorulup usulca çekip gitmeyi seçiyorlar. Eserlerine bakarsak çoğu yaşama sevinci ve sevgiyi vur-guluyor sanatlarında. Ve ne acıdır ki aslında ancak bu şekilde hayata tutunabildikleri, tüm mesajların ön-celikle kendilerine yönelik olduğu, son ana dek bu şekilde güçlü olmayı

başardıkları ölümlerinden sonra bile anlayamıyor.

Ölüm sinsisi... Kuytu bir köşede bekliyor gizlice ve ne zaman, neredede, hangimizin karşısına çıkacağını bilmiyoruz. Bir hain kurşun, isyankar bir yürek, freni patlamış bir araba, amansız bir hastalık, bir doğal afet, her şekilde çalabilir kapıyı. Tanıdığımız insanların ölümünü duyduğumuzda sarsılıyor, inanmakta zorlanıyoruz ama yine de hiç beklemediğimiz bir anda bizim en

*H*ayattaki en büyük pişmanlık artık sesimizi duyuramayacağımız sev-diklerimize söy-lenmemiş sözler, dile getirilmemiş sevgilerdir.

yakınlarımızın kapısını çalabileceğini düşünmek bile istemiyoruz. Sanki sevdiklerimiz hep sonsuza dek yanımızda olacakmışçasına hiç yoktan nedenlerle kırıyor,

yeterince sarılmıyor, sevgimizi dile getirmiyoruz. Oysa hayattaki en büyük pişmanlık artık sesimizi duyuramayacağımız sev-diklerimize söylenmemiş sözler, dile getirilmemiş sevgilerdir.

Demem o ki dostlar, sadece bugün değil, her güne sevgiyle başla-yalım, sevgiyle bitirelim. Hâlâ vakit varken, sevdiğimiz yanımızdayken, kocaman, yürekten sarılalım onlara, mesafeler engel olmasın, arayalım uzaktaki sevdiğimizi ve “İyi ki varsın!” diyelim. “İyi ki varsın, seni seviyorum.”

Yüreğimizden sevgimiz, yaşantımızdan sevdiğimiz eksilmesin. •
nuraybartoschekbd@gmail.com

BİR ŞİİRDİR *yaşamak*

Yazan: SABRİ KEMAL

Geride kalan gençlik yıllarımızda, şiir ayrılmaz bir parçasıydı İzmir'de yaşamımızın. Cahit Külebi, eksik tanımlamıştır İzmir'i. İzmir'in denizi kız, kızı deniz; sokakları hem kız hem deniz kokmazdı sadece. Hem kız, hem deniz hem de şiir kokardı İzmir'in sokakları. Hemşehrimiz Homeros'un mirasıydı bize şiir.

Sevdalanmayanlar, sevdalanamayanlar bilemezler şiirin tadını; ama biz, bilirdik. İzmirliydik. İzmirli olmak da biraz sevdalı olmak demektir.

Her gün, her saat, her an yeni aşklar tomurcuklanır, şiire dönüşür; sevgililerin pencerelerinin, kapılarının önünden ıslık ıslık geçilir, geceleri elektrik direklerinin gölgesine sığınılır, aralanan perdelerden sevgililerin kaçamak bakışları süzülürdü... Benim sevdalı kentimdi İzmir. Semat, Esterim, Nermim, Bekim, Seçkinim, Meleğim, Bedriye'm...

Hemen hemen her hafta, cumartesi günleri lise düzeyindeki

Atilla İlhan, 1925 yılında İzmir'de dünyaya geldi. Henüz 16 yaşındayken Nazım Hikmet'in şiirleriyle yakalanması nedeniyle hapse girdi. Lise öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu.

1948 yılında Paris'e giden İlhan'ın burada yaptığı gözlemler eserlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Türkiye'ye dönen İlhan, Vatan gazetesinde yazmaya başladı. Sırasıyla Demokrat İzmir, Milliyet, Güneş, Meydan ve Cumhuriyet gazetelerinde çalıştı. Bu sırada senaryo yazarlığı da yapmıştır. Atilla İlhan, 2005 yılında hayatını kaybetti.

Atilla İlhan, Garip Akımı ve İkinci Yeni şiirine karşı çıkmış ve Maviciler adıyla tanınan toplumcu gerçekçi bir şiir akımını başlatmıştır. Şiirlerinde zengin bir hayal gücüne, lirik bir söyleyişe ve destansı bir anlatıma sahiptir.

bir okulda, Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin gözetiminde Temsil / Edebiyat Kolları tarafından Şiir / Edebiyat Matineleri düzenlenir; biz şiire sevdalı gençlerin yanı sıra İzmir'de yaşayan ya da İzmir'e yolu düşen ünlü şairler de kimi zaman bu etkinliklere katılır; salonlar dolup taşardı.

Gençlerin davetini geri çevirmeyip bu günlerde bizimle şiirlerini paylaşan şairlerimizden biri de o yıllarda¹ Demokrat İzmir Gazetesi'nin Yazı İşleri Müdürü olan Atilla İlhan'dı. 1961 yılında, şiir okuyanlar arasında olduğum, İzmir Devlet Konservatuarı'nda düzenlenen şiir matinesinde tanıştım Atilla İlhan'ı. Samim Kocagöz² ile birlikte konuk olmuştuk o günkü etkinliğe. İnce fitilli kadifeden kahverengimsi takım elbisesi, sol eli ceketinin sol dış cebinde ve rüzgarlı saçları ile Olimpos'tan inip de aramıza katılmış bir yarı tanrı gibiydi. Bugün, sevenleri onu başından eksik etmediği kasketli hali ile birler. Ama ben sizinle paylaştığım görünüşü ile tanıştım yıllar önce onu...

Samim Kocagöz, Koca Öküzün Ölümü adlı öyküsünü okumuştum o gün. Atilla İlhan da kendi şiirlerini. Üçüncü Şahsın Şiiri, ustanın o yıllarımda en sevilen şiirlerinden biriydi. Böyle Bir Sevmek de öyle... “dağ başını efkâr almış / gümüş dere durmaz ağlar...” diyerek ömrünün sonuna kadar yürekten sevdiği ve

ilkelerine bağı kaldığı Atatürk'e,
Mustafa Kemal diye seslenişi de
10 Kasımlarda okunurdu yürekten
paylaşılarak içimizi kemiren acı ve
endişe ile...

Hoşça ve hep şiirle kalın. •

sabrikemalbd@gmail.com

1- 1960-1970 2- Samim Kocagöz (1916 - 1993), Edebiyat
öğretmeni, romancı, öykücü

ÜÇÜNCÜ ŞAHSIN ŞİİRİ

*gözlerin gözlerime değince
felâketim olurdu ağlardım
beni sevmiyordun bilirdim
bir sevdiğin vardı duyardım
çöp gibi bir oğlan ipince
hayırsızın biriydi fikrimce
ne vakit karşımda görsem
öldüreceğimden korkardım
felâketim olurdu ağlardım*

*ne vakit maçka'dan geçsem
limanda hep gemiler olurdu
ağaçlar kuş gibi gülerdi
bir rüzgâr aklımı alırdı
sessizce bir cıgara yakardın
parmaklarımın ucunu yakardın
kirpiklerini eğerdin bakardın
üşürdüm içim ürperirdi
felâketim olurdu ağlardım*

*akşamlar bir roman gibi biterdi
jezabel kan içinde yatarıdı
limandan bir gemi giderdi
sen kalkıp ona giderdin
benzin mum gibi giderdin
sabaha kadar kalırdın
hayırsızın biriydi fikrimce
güldü mü cenazeye benzerdi
hele seni kollarına aldı mı
felâketim olurdu ağlardım*

Attila İlhan

BD EYLÜL 2017

BÖYLE BİR SEVMEK

*ne kadınlar sevdim zaten
yoktular
yağmur giyerlerdi sonbaharla
bir
azıcık okşasam sanki çocuktular
bıraksam korkudan gözleri
sislenir
ne kadınlar sevdim zaten
yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir
hayır sanmayın ki beni
unuttular
hâlâ arasında mektupları gelir
gerçek değildiler birer
umuttular
eski bir şarkı belki bir şiir
ne kadınlar sevdim zaten
yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir*

*yalnızlıklarımda elimden
tuttular
uzak fıstıltıları içimi ürpertir
sanki gökyüzünde bir buluttular
nereye kayboldular şimdi
kimbilir
ne kadınlar sevdim zaten
yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir*

Attila İlhan

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Itria
vadisindeki
yuvarlak
loca:

LOCO

rotondo

Yuvarlak adı verilen bir yer... ve içinde San Giorgio Kilisesi...

İtalya'nın güneydoğusunda Puglia bölgesindeki Locorotondo kasabasının adının geçtiği Mayıs 1195 tarihli ilk yazılı belgede bu ifadeler yer alıyor. O dönemde zeytinlikler ve üzüm bağları ile dolu olduğu belirtilen kasaba Itria Vadisi'ndeki 400 metre yükseklikteki bir tepenin üzerinde, daire şeklindeki bir alanda kurulmuş. Birbirine bitişik, üçgen çatılı, beyaza boyalı evleriyle vadiye bakan dev, yuvarlak bir locayı andırıyor.

İtalya'nın en güzel köyleri (Borghi piu belli d'Italia) listesinde yer alan Locorotondo'nun adı Latince Locus (yer) ve Rotundus (yuvarlak) kelimele-rinin birleşmesiyle oluşmuş. Kasabanın tarihi merkezi çok büyük olmadığı için yürüyerek rahatça gezilebiliyor.

Locorotondo kasabası 400 metre yükseklikteki bir tepenin üzerinde, daire şeklindeki bir alanda kurulmuş.

Ben de yürüyüşüme bu bölgedeki Vittorio Emanuele meydanına açılan Porta Napoli kapısından girerek başlıyorum. Bu küçük ve sevimli meydandaki turizm danışma ofisinden bir harita alıyorum. Ofisin yanındaki kafenin önünden ilerleyince karşıma çıkan tarihi duvarın ardında buraya özgü bir mimariye sahip ikiz evleri görüyorum. Daha sonra başka benzerlerini de göreceğim “Cummerse” denilen beyaz renkli evlerin üçgen şeklindeki eğimli çatıları gri taş kiremitlerle kap-

Vittorio Emanuele meydanına açılan Porta Napoli kapısı

lanmış.

Daire şeklindeki bu tarihi bölge, birbirine geçmiş sokaklar, geçitler, küçük meydanlar ve yapılarla oluşturulmuş bir labirent gibi... Taş parkeli dar

sokakların bir kısmı çok sade, bir kısmı da büyük görkemli kemerler ve farklı mimari detaylara sahip binalarla çevrili. Yapıları birleştiren

kemerlerin, evlerin önündeki hasır sandalyelerin, dantellerle süslü pencerelerin yanından geçiyorum. Sakin ve sessiz sokaklarda, balkonların arasına gerilmiş iplere asılı, doldurulmuş bez bebek gibi yapılmış cadı kuklalarının altından yürüyorum. Bulunduğu dar sokakta zarif Barok tarzı cephesi ve balkonları ile dikkatimi çeken Morelli Sarayı'nın fotoğrafını çekmeye çalışıyorum. Giriş kapısındaki taşların arasından çıkan yabani çiçekleri fark ediyorum. Evlerin balkonları ve dışarıdaki taş merdivenleri de çiçeklerle süslü; sokaklardaki saksılardaki sardunya, ortanca, fesleğen gibi çiçek ve bitki kümeleri sanki yalnızca arkalarındaki evlerde yaşayanlara değil, sokaktan geçenler de dahil olmak üzere herkese ait gibi... Bazı binaların üzerindeki Latince yazıtları okuyorum: “**Küçük ama bana uygun.**”, “**Hasetlik kıskanana zarar verir.**”, “**Kapıyı çalın, açılacaktır.**”

Tarihi bölümde evlere ek olarak az sayıda lokanta, kafe ve dükkan var. Merkezde yer alan ve farklı mimari tarzları birleştiren S.Giorgio Kilisesi'nin yanısıra S.Nicola, Madonna della Greca, Madonna del Soccorso, S. Rocco ve Annunziata gibi kiliseler de ziyaret ediliyor.

Eskiden belediye şimdi ise halk kütüphanesi olan saat kuleli yapının önünden geçerek diğer sokakları dolaşıyorum. Tarihi merkezin öbür tarafında kalan Porta Lecce (Porta Nuova) kapısından çıkıp Nardelli caddesinden Porta Napoli'ye doğru yürüyorum. Bir yay şeklinde tarihi bölümü kucaklayan bu cadde Itria vadisinden eşsiz manzaralar

ve aşağıdaki vadi manzarasının fotoğraflarını çekenlerin etrafında uçuyor.

Biraz ilerideki merdivenlerden aşağıda görünen bahçelere doğru iniyor, kısa bir yürüyüşle kendimi tarlaların arasında buluyorum. Tavuk kümesleri, meyve ağaçları, güller, baklalar, gelincikler, kır çiçekleri, leylaklar...

Büyük ihtimalle, geçmiş 1930'lara dayanan ve farklı şarapları tadarak satın alabileceğiniz şarap kooperatifi Cantina Sociale del Locorotondo'da tattığım şaraplarda da bulunan üzümün bağları arasında dolaşıyorum.

Ağaçların ardından yukarıya doğru bakınca, vadiye tepeden bakan Locorotondo yeşil vadiyi taçlandıran görkemli, inci bir taç gibi duruyor... •

izlensentokerbd@gmail.com

sunuyor. Aşağıdaki huni çatılı "trulli" evleri, çiftlikler, üzüm bağları, meyve ve zeytin ağaçlarının olduğu, bakla gibi sebzelerin ekildiği tarlalar büyük bir mozaik gibi seriliyor önüme. Bu caddenin sonunda yer alan kasaba parkındaki bir banka oturup dinleniyorum. Sarı-siyah renkli çizgili bir kelebek, parkta kitap okuyan, uyuklayan

Nereye Koşuyoruz?

951 yılında Oscar Garo adındaki Arjantinli futbolcu, o dönemin güçlü takımlarından Adaletspor'a transfer olduğunda, doğrusu bu ya; nereye koşacağımızı bilmiyorduk. Zaten Garo'nun ne denli bir futbolcu olduğunu da bilmiyorduk. Zeytinyağ işi yapan Adalet takımını başkanının, İtalyan tüccardan alacağı yüklü bir paranın karşılığı olarak Oscar Garo ülkemize gelmişti. Ve oynamadan da gitti. Kulüp çevrelerinden sızan haberlere göre; çok iyi futbolcuymuş. Ülkemiz kota sıkıntısı nedeniyle o yıllarda yabancı oyuncuya pek itibar etmemişti.

Ancak; Birinci Futbol Ligi'nin 1959'da kurulması ve Fenerbahçe'nin şampiyon olmasıyla noktalanan ilk yıl daha sonra daha düzenli bir hale getirildi. Özellikle üç büyükler de gözlerini yurt dışına kaydırdı.

1959-60 da Beşiktaş'ın şampiyonluğa ulaşmasıyla sonuçlanan olgu, Türk futbolunun milat yılı oldu ve profesyonel yaşamın sihirli melodisi ülke sathına kısa sürede yayıldı. Şimdi koşmak zamanıydı. Ama; nereye, nasıl, ne şekilde?..

Bir kargaşa ortamında, panik ataklarla yolunu şaşırın Türk

futbolu, koşuyu hep duvarlara çarpmakla sonuçlandırdı. Milli Takımlarından, futbolun tüm derinliklerine dek yapılan, tasarlanan uygulama ne yazık ki gerçekleşemedi.

Elli yedi yıllık bir geçmişin yalnızca şampiyonluklara bağlı öyküsü, masalların tekerlemesi gibiydi; “Az gittik uz gittik... Dere tepe düz gittik... Bir de baktık ki; bir arpa boyu yol gitmişiz..”

Adaletspor'un, Arjantinli Oscar Garo marifetiyle aşıladığı yabancılaşma, yabancıdan medet umma, yabancıların marifetlerine muhtaç olma tipindeki aşılar, bir süre Türk futbolunu ateşli hasta konumuna soktu. Hiçbir yararı olmadı.

Balkanların en ünlü kalecisi Simoviç Galatasaray'a geldi. Almanların Schumacher' i otuzdört yaşında

Belçikalı Kaleci Jean Marie Pfaff Trabzonspor bayrağıyla

Brezilyalı antrenör Didi ve dönemin Fenerbahçeli futbolcusu Cemil Turan

Didi'nin marifetinden mi? Hayır.

Sarı lacivertli takımda başta Cemil Turan olmak üzere nice yerli malı klas oyuncular vardı. Onlar oynadı, Didi viskisini yudumladı. Kaleci Alman Müller, Metin Mert adını alarak Türk vatandaşı olunca yeni bir kapı daha aralandı. Milli Takımımızda Brezilyalılar oynamaya başladı. 1993 yılında Gazi-antepspor'a transfer olan Afrikalı Kompela, futboldan kazandığının çok daha fazlasını ekranlarda şovmenlik yaparak cebe attı. Ve Fransız Pascal Nouma artist oldu, dizilerde filmlerde hâlâ oynuyor. Beşiktaş'ın eski oyuncusu yaptığı bir açıklamada şöyle demişti;

Fenerbahçe'ye geçti, Belçikalı Jean Marie Pfaff gibi şöhretli eldiven Trabzonspor kalesinde görev aldı ve torba dolusu paralarla ülkelerine döndüler.

Brezilya'nın en büyük futbolcularından Didi Fenerbahçe'ye antrenör olarak geldi, eşofman giymeden takımı şampiyon oldu.

“Türkiye çok büyük bir pazar. Lütfen yanlış anlamayın. Ben futboldan söz etmedim.”

Nereye koşuyoruz? Bir bilen varsa beri gelsin.

Rumen Lucescu Milli Takım teknik Direktörü oldu. İlk işi Milli Takım’da oynamayacağını açıklayan Barcelona takımında bir türlü oynama şansı bulamayan Arda Turan’ı yeniden Türk Milli Takımı’nda oynatabilme yalvarıtları sunarak... Oldu mu ya!

İlhan Cavcav Süper Ligi’nin ilk haftası başladı. Türk Futbolu, tarihinin hiçbir döneminde sayısal açıdan böylesine kabarık bir yabancı listesi okumamıştık. Türk takımlarında en fazla üç yerli futbolcunun olması içimize sinmedi. Golü atan da, kurtaran da yabancıydı.

Nereye koşuyoruz?

Sezonun ilk haftası üç takım seyircisiz oynuyor. Bu nasıl bir yöntem?

İtalyanların ünlü La Gazetta Dello Sport gazetesi konuyu sütunlarına şöyle taşıdı: “Türk yöneticiler kime ceza veriyor? Kulübe mi, taraftarı mı yoksa koltuktan kalkmak için kendisine mi?”

Nereye Koşuyoruz?

Yıllar tükendi, biz hâlâ rotamızı belirleyemedik. Atletizm sporunda Türk vatandaşlığına geçen Ramil Guliyev’in Dünya Şampiyonluğuna sevindik. En azından kendisinin bile adapte olmakta güçlük çektiği bayrağımızı sırtında taşımasından.

Ama, ama ve ama... Ben o bayrağı bir Türk çocuğunun taşımasını

istirdim.

Basketbol Süper Ligi kaynıyor. Amerika ağırlıklı oyuncular, NBA

Pascal Nouma: “Türkiye çok büyük bir pazar. Lütfen yanlış anlamayın. Ben futboldan söz etmedim.”

kalitesinde oyun sunuyorlar. Fenerbahçe’nin Avrupa Şampiyonluğu çok güzel. Dünyanın en ünlü koçu Obradović’in ülkemizde bulunması mükemmel. Peki; bizim oyuncularımı nerede? TBL’de, yani Türkiye Basketbol Ligi’nde. Süper’in altında bir lig ve hedefi Süper Lig’e yükselmek.

Geçen yıl 91 Türk oyuncusu, henüz başlamayan yeni sezonda tam 103 Türk basketbolcunu yukarıdan aşağıya indiler. Voleybol bayan-erkek yabancıların egemenliğinde. Hentbol, güreş, bisiklet, boks ve aklınıza gelebilecek birçok sporun kadrosunda biz yokuz; onlar var. Oysa, bizde de yabancıların işlerini rahatlıkla yapabilecek yetenekler mevcut.

Alt yapının belini kırmışlar, hazır konarak ülkenin sporunu koşturuyorlar.

Nereye? Belli değil..

metingorenbd@gmail.com

Plastik yiyen tırtıllar, kirliliğe çözüm olabilir mi?

En çok kullanılan ve çözünmeyen bir plastik atık olması nedeniyle tüm dünyanın önünde ciddi bir kirlilik sorunu olarak duran polietilen, petek güvesi tırtılı (balmumu kurdu) tarafından biyolojik olarak parçalanabiliyor.

Çeviri: DENİZ BENER

Tıpkı birçok harika keşif ve icatta söz konusu olduğu gibi, tırtılların plastiği yedikleri de kazara bulgulandı. İspanya'daki Cantabria Biyomedikal ve Biyoteknoloji Enstitüsü'nde görev yapan Biyolog Federica Bertocchini, hobi olarak ilgilendiği arı kovanlarına bakarken, balmumu kurdu (ağ kurdu)

olarak da bilinen zararlı böcekleri toplamak için polietilen bir poşet kullandı. Bu böcekler bizim "süper kahraman" tırtıllarımız, yani petek güvesi larvalarıydı (*Galleria mellonella*).

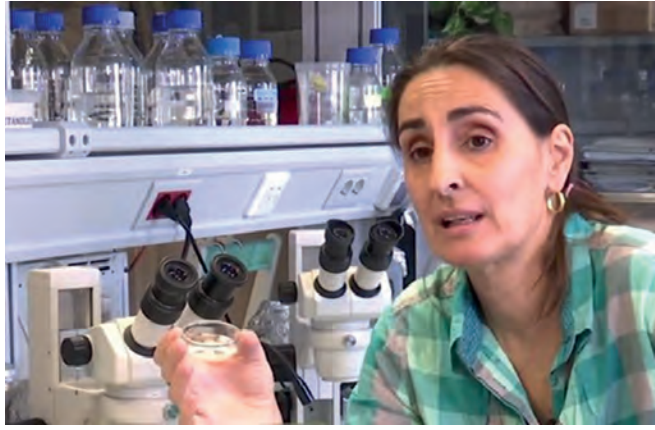
Kovanları sararak bal ve balmumu yedikleri bilinen petek güvesi tırtıllarının kısa bir süre

sonra plastik poşette delikler açtıklarını gören Bertocchini, büyük şaşkınlık yaşadı. Bertocchini, hemen Cambridge Üniversitesi'nden Paolo Bombelli ve Christopher Howe ile iletişime geçti: "Poşetteki delikleri görür görmez 'İşte bu! Bunu hemen araştırmalıyız.' dedik." Her ne kadar plastiği biyolojik olarak parçalayan başka canlılar olsa da -ki kısa zaman önce bir bakterinin ve un kurtlarının plastiğe karşı iştahlı oldukları görüldü, hiçbiri petek güvesi tırtılı kadar açgözlü değildi.

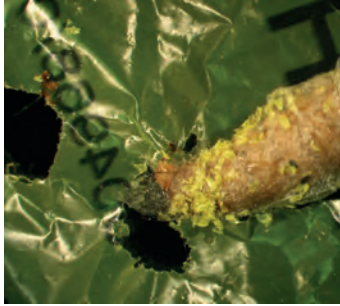
Ürettiğimiz, bir kez kullandığımız ve fırlatıp attığımız plastik

poşetlerin olağanüstü miktarda olduğu göz önüne alındığında, bu poşetleri mideye indiren bir şeyin olması fikri, araştırmacılara son derece ilgi çekici geldi. Yalnızca Amerika'da her yıl 102 milyar adet plastik poşet kullanılıyor. Dünya genelinde ise bu rakamın yıllık bir trilyon olduğu tahmin ediliyor. Bin yıldan fazla süre boyunca toprağa karışmayacak olan bu plastik atıkların en az yüzde 38'lik kısmı, çöp sahalarına atılıyor.

Bu düşünceden yola çıkan araş-

Biyolog Federica Bertocchini

Petek güvesi tırtılarının plastik poşette delikler açmaları biyolog Bertocchini'yi, harekete geçirdi.

tırmacılar, bu tırtılların plastik yeme eğilimlerini incelemeye başladılar. Bir İngiliz süpermarketinden aldıkları plastik poşeti 100 tırtılın önüne koyan araştırmacılar, 40 dakika sonra poşette delikler açılmaya

başladığını, 12 saat sonra ise poşetin 92 miligramlık bir miktarının eksildiğini gözlemlediler. Daha önceki araştırmalarda incelenen plastik yiyen bakterinin ise, günde 0.13 miligramla sınırlı kaldığı görülmüştü. Araştırma ekibinden Paolo Bombelli, bu çalışmaları için "Bu bulgu, çöp depolama sahalarında ve okyanuslarımızda biriken polietilen plastik atıklardan kurtulmak için önemli bir araç olabilir. Eğer bu kimyasal süreçten bir enzim sorumluya, bu enzimin biyoteknik

yöntemlerle büyük miktarlarda üretilmesi de mümkün.” diyor.

Bilim insanları, tırtılların plastiğe olan iştahının peteklerin yapısından kaynaklanabileceğini söylüyorlar.

Güvelere ve rengârenk kelebeklere dönüşen **tırtılların**, **dünyadaki plastik kirliliği çıkmazına çözüm olabileceği düşünülüyor.**

Biyolog Bertocchini bu durumu şu sözlerle açıklıyor:

“Balmumu da bir çeşit doğal plastiktir, polimerdir ve kimyasal yapısı polietilenden farklı değildir.”

Araştırmacılar başta plastiğin çiğneme eylemiyle parçalandığını düşünmüş olsalar da, yaptıkları çalışmalar bunun aksini gösterdi. Paolo Bombelli bu konuda, “Tırtıllar plastiği onun kimyasal yapısını değiştirmeden yemiyorlar. Polietilen plastikteki polimer bağların bizzat mum kurdu tarafından

parçalandığını ortaya çıkardık.” diyor. Kurtçukların polietileni, etilen glikole dönüştürdüğünü belirten Bombelli, devam ediyor:

“Bu tırtıllar ya tükürük bezlerinde ürettikleri bir şeyle ya da bağırsaklarındaki bir simbiyotik bakteriyle kimyasal bağı parçalıyorlar. Bir sonraki adımımız, bu reaksiyonun moleküler sürecini tanımlamak ve bu işlemden sorumlu enzimi ayırtırmak olacak.”

Araştırmacılar, tırtılların plastiği nasıl biyolojik olarak parçalayabildiğini öğrenmemizin, polietilen kirliliğiyle mücadele

edebilmemiz için yol gösterici olabileceğini düşünüyorlar. Çözüm elbette sürülere tırtılı çöp sahalarımızı eritmeleri için bu bölgelere bırakmak değil. Fakat araştırmacıların tüm bu çabası şunu gösteriyor ki, mum kurdundan ilham alarak ve daha geniş bir perspektifle yapılacak biyoteknolojik çalışmalarla, polietilen kirliliğiyle başa çıkmanız mümkün olabilir. •

Kaynak: “Caterpillars that eat plastic bags discovered, could lead to pollution solution”, treehugger, Melissa Breyer

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Hak Ettiği İlgii Göremeyen

KNIDOS

ve **Bilinmeyenleri**

Bütün Dünya' dergisinde, Datça Yarımadası'nın ucunda, Türkiye'nin bittiği yerde kurulmuş Knidos antik kentini de konu eden bir yazım yayımlanmıştı. Bu kez 3 bin yıllık tarihi olan Knidos'un bilinmeyen yönlerini anlatmaya gayret edeceğim.

Knidos'un antik yerleşim planı

Kimi kaynaklara göre 100 bine kulaşan nüfusuyla önemli bir ticaret merkezi olan Knidos, eski Mısır, Rodos, Girit, Atina ve Anadolu içlerine gönderdiği şarap, zeytinyağı ve ilaçlar sayesinde dönemin en zengin 3 kentinden biridir.

Knidos, depremlerle yıkılıncaya kadar, sadece ticaret değil, aynı zamanda kültür, sanat, sağlık ve turizm merkeziydi.

Paris Üniversitesi'nde, Siyaset Sosyolojisi eğitimimin ardından devam ettiğim 'Kentçilik ve Bölgesel Kalkınma' bölümünde, en çok 'Antik Kentler' adlı dersi severdim. Biri Yunan diğeri Fransız 2 Profesör tarafından dönüşümlü verilen derslerde, ilk anlatılan örnek Knidos olmuştu. Tahtaya Knidos yazılınca, yüzlerce öğrencinin bulunduğu amfide ayağa kalkıp, 'Bizim memleket' diye bağırıştım.

Dünyanın ünlü üniversitelerinde ders veren Prof. Guy Burgel, "Madem memleketin, hadi Knidos'u anlat" deyince, bilgisizliğim yüzün-

den konuşamamış, arkadaşlarıma mahcup olmuşum.

Knidos, tarihteki ilk belediyeçilik ve kent planlamacılığı uygulamalarının olduğu kenttir. Uygulamacı ise Tiryas Hippodamos'dur.

Farklı düşünce ve önerileriyle öne çıkan Hippodamos, 2 bin 500 yıl önce Knidos'u, teras evleri, düzgün cadde, sokak ve merdivenleriyle bir şehircilik harikasına dönüştürünce, yörenin tanınmış zenginlerinden Siruax tarafından 5 ticaret gemisi ve üzüm bağları verilerek ödüllendirilmiştir. Hippodamos, belediyeçilik uygulaması olarak değerlendirilebilecek hizmetleri de devreye sokmuştur. Buna en iyi örnekler ise kölelerden oluşan çöpçü grupları ve bugün bile çok bilinmeyen kanalizasyon sistemidir. Hippodamos'un asıl projesi ise devrim niteliğindeki ikinci bir kanalizasyon sistemiyle ilgiliydi. Bu proje, uygun bir bölgeden denize inen kanalizasyon tünelinin, su altında 220 metre sonra akıntıya ulaştırılmasını içeriyordu.

Hippodamos'un ömrü bu projeyi tamamlamaya yetmedi. Ancak kanalizasyon sistemi, kentçiliği ve belediyecilik uygulamaları önemli örnekler olarak kayıtlara geçti.

Knidos, kanalizasyon sistemini kurmuşken, Eski Mısırlılar en ileri foseptik yöntemini uygulamakla övünüyordu. Knidosluların kanalizasyonu su altından akıntıya ulaştırma çalışmaları sürerken, eski Mısırlılar, foseptikleri hızlı kurutmak için çukurlara, hayvanların hangi iç organlarının atacaklarını tartışıyorlardı.

Milattan önce 3. Yüzyılda, Paris'in atıklarından kaynaklanan kirlilik nedeniyle Seine Nehri'nde balık azaldığından, yağmur suyunun nehre süpürülmesi yasaklanmıştı. Aynı dönemden birkaç yüzyıl önce, gemiler Knidos'un atıklarını Ege'deki boş adalara taşıyordu. Konuyu ciddiye alan Knidos yönetimi, yükünü denize döken bir kaptanı idam ettirmiş, cesedini, Knidos

Aslanı'nın bulunduğu alandaki direğe, diğer kaptanlara örnek olsun diye asmıştı.

Knidos denilince, Afrodit heykelinden bahsetmemek olmaz. Bir döneme kadar sadece tanrıların heykelleri çıplak, tanrıçaların heykelleri ise omuzları ve göğüslerinden biri açıkta kalacak şekilde yapılırdı.

İstanköy dediğimiz Kos adası ile Knidos arasında, başta sağlık olmak üzere birçok konuda ciddi rekabet yaşanıyordu. Bu rekabette, zengin olan Knidos hep öne geçiyordu.

Kos yönetimi, dönemin ünlü heykeltıraşı Praxiteles'e bir Afrodit heykeli ısmarlamıştı. Bunu duyan Knidos yönetimi Praxiteles'e başvurur, ancak farklı bir heykel yapmasını ister. Farklı heykel talebi ise Knidos'un önde gelen tüccarlarından Selomunius'un önerisinden kaynaklanmıştır. Selomunius,

çıplak Tanrıça heykelinin çok dikkat çekeceğini, bu yenilik duyulduğunda insanların Knidos'a akın edeceğini, böylelikle de yeni bir kazanç kapısı açılacağını söylemiştir.

Praxiteles, çıplak heykel önerisine sıcak bakınca ve

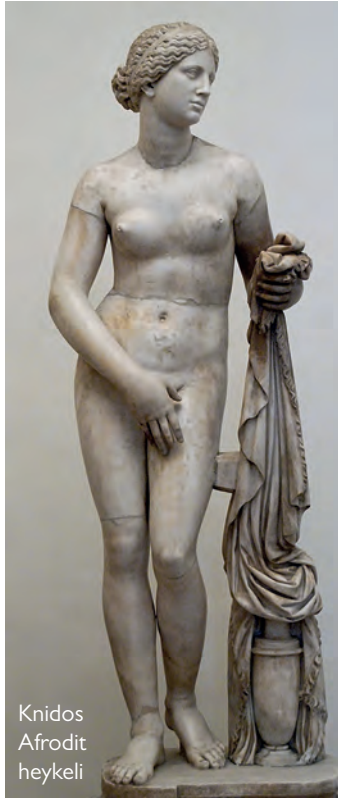

Aslan heykeli, Knidos

Knidoslular da yük-
lü bir miktar ödeme
yapınca, tarihin ilk
çıplak tanrıça hey-
keli Milattan önce
4. Yüzyılda ortaya
çıkacaktır.

Knidos'un önde
gelen tüccarlarından
Turaines, çıplak
Afrodit heykelinin
kaidesine yerleş-
tirileceği günü bir
fırsat olarak görür.
Açılışın reklamını
yapmak için aylar
öncesinden her yere
haberciler gönderir.
Konu büyük merak
uyandırır ve Kni-
dos'a öyle bir akın
olur ki, gemilerin
çokluğu nedeniyle
limanda demirleye-
cek yer kalmaz. Ge-
lenleri de yatıracak
yer bulmakta zorluk çekilir. Çıplak
Tanrıçayı iyi kullanan Knidos,
Mısır'dan Roma'ya kadar hemen
yerden gelen turistlerden büyük
paralar kazanmaya başlar.

Afrodit'in heykeli iyi korun-
maktadır. Hava karardığında
kapatılan tapınağın çevresinde
bekçiler vardır. Kentin saygın isim-
lerinden, şifalı bitkilerden ürettiği
ilaçlarla tanınan Berkeus'un biricik
oğlu, Seofeis ise aklını Afrodit'le
bozmuştur. Sabah içeri giren
Seofeis, bir köşeye çekilip, tapınak

Knidos
Afrodit
heykeli

kapanıncaya kadar
Tanrıça heykelini
bakmaktadır.

Bir sabah
tapınağı açan bekçi,
Afrodit heykelinin
sol bacağına siyah
bir leke görünce,
durumu kent yöneti-
mine bildirir. Uzun
araştırmalara rağ-
men lekenin nedeni
bulanamayınca,
konunun Ege ada-
larındaki bilginlere
sorulmasına karar
verilir.

Bilgelerden
gelen yorumların
arasında en dikkat
çekeniye Paros
adasında yaşayan
Bilge Horimos'un,
"Bir insanoğlu
Tanrıça Afrodit'le
ilişkiye girmek

istemıştır. Leke de bundan kaynak-
lanmıştır. Sorumlusu bulunup ceza-
landırılmazsa, Tanrıların gazabına
uğrarsınız. Knidos yıkılır" şeklin-
deki değerlendirmesidir.

Bunun üzerine gözler Ber-
keus'un oğlu, Seofeis'e çevrilir.
Çünkü Knidoslular, delikanlının
gününün tapınakta geçirdiğini
bilmektedir. Berkeus ise oğlunun
başına gelecekleri tahmin ettiğinin-
den önlemlerini almıştır.

Halk, Seofeis'in yakalanıp,
Yarımada'nın en yüksek noktası
olan Kocadağ'da Tanrılara kurban

edilmesini istemektedir.

Berkeus, Knidos'un en iyi balıkçısı Sinakos'a 500 gümüş sikke vererek, oğlunu Kos'a gönderir. Kent konseyi ise halkın öfkesini dindirmek için Seofeis hakkında yakalama kararı çıkarmıştır. Eve gelen askerler kimseyi bulamayınca, duruma tepki gösteren halk Berkeus'un evini ateşe verir. Bu olayın hemen ertesi günü, sabah saatlerinde Knidos bir depremle sallanır. Deprem Tanrıların gazabı olarak yorumlanır. Seofeis'in yakalanması için her yere ekiplerin gönderilmesi kararlaştırılır.

Baba Berkeus, 500 gümüş sikke verdiği bir başka balıkçıdan, 2 kızını da Kos'a götürmesini ister. Kızlar Kos'tan kardeşleri Seofeis'i alıp İzmir'in kuzeyindeki Ege adası Lesbos'a yani Midilli'ye giderler. Seofeis ile kız kardeşleri Lesbos'a yerleşecek ve uzunca bir süre onlardan haber alınmayacaktır.

Baba Berkeus, Knidos yönetiminin Ege adalarına arama ekipleri gönderdiğini bilmektedir. Bu yüz-

den çocuklarını götürme balıkçıların şarabı çok içtiklerinde ağızlarını sıkı tutamayacaklarını düşünerek, her ikisini de öldürmüştür.

Seofeis'i yakalama çalışmaları devam ederken Knidos'ta yeni depremler olmaktadır. Halkı korku sarmıştır. Paros adasındaki bilge Horimos'un söyledikleri doğru çıkmıştır. Knidos'a gelen turist sayısı her geçen gün azalmaktadır. Kentten göç başlamıştır.

Bu arada, Lesbos'ta yaşayan Seofeis ağır bir hastalığa yakalanır ve kısa süre sonra da ölür. Durumdan haberdar olan Berkeus Lesbos'a giderek oğlunun cenazesini ve kızlarını alır. Haber Knidos'a yayılmıştır. Halk Seofeis'in cesedinin Kocadağ'a çıkarılarak yakılmasını istemektedir. Kent konseyi halkı sakinleştirmek için talebin kabul edildiğini duyurur.

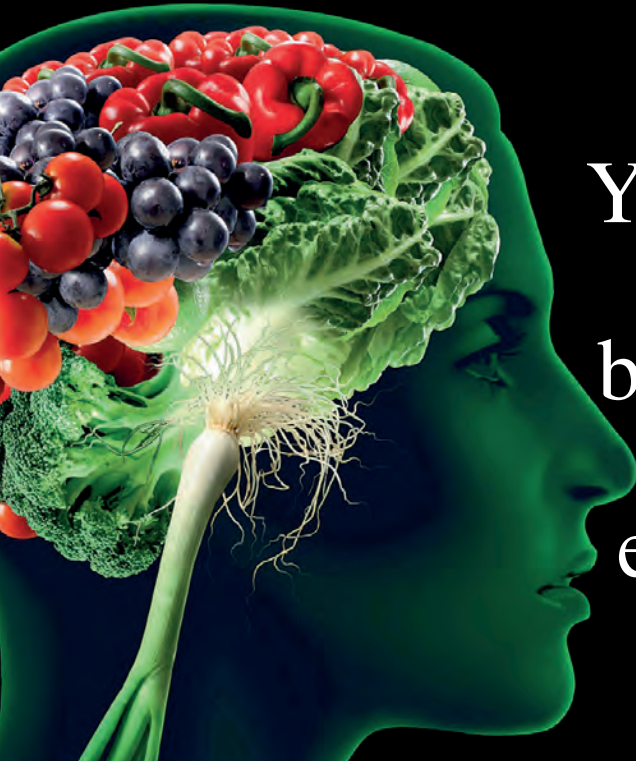
İşleri bozulan, dışlanan Berkeus ise Seofeis'in hastalıktan öldüğünü gizlemiş, oğlunu bularak cezasını kendi elleriyle verdiğini söylemiştir. Böylelikle eski itibarına ve zenginliğine kavuşmayı planlamıştır. Planı da tutmuştur. Gemisi askeri limana girişinde Knidos halkı tarafından karşılanmıştır. Seofeis'in cesedi daha sonra Kocadağ'da yakılacaktır.

Bu olayın ardından depremler ve kuraklık sona ermiş, kent ekonomisi canlanmış, Knidos yine turistlerin uğrak yeri olmuştur.

Knidos'un bilinmeyen yanlarını yazmaya devam edeceğim. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Seofeis'i yakalama çalışmaları devam ederken Knidos'ta yeni depremler olmaktadır. Halkı korku sarmıştır.

Yediğimiz besinler beynimizi nasıl etkiliyor?

İnsan beynindeki tüm sıvıyı çekip; beyni, onu oluşturan besinsel içeriğe ayırıştırsak, ortaya nasıl bir tablo çıkardı?

Çeviri: ZEYNEP ABURAS

Sıvıdan arındırılmış insan bey-
ninin büyük bölümünün, lipit
olarak bilinen yağlardan oluştuğu-
nu görürdünüz. Kalan
kısmında da, proteinler
ve aminoasitler, mikro
besin öğelerinden izler
ve glukoz bulurdunuz.

Beyin elbette bu be-
sinsel bileşenlerden çok
daha fazlasıdır. Ancak
bu her bir bileşenin, bey-
nimizin işleyişi, gelişimi,
ruh halimiz ve enerjisi-

120

miz üzerinde belirgin etkisi vardır.
Yani öğle yemeği yedikten sonra
yaşadığımız halsizlik ya da gece

uykusuzluk çekmemiz,
yediğimiz besinlerin
beynimizde oluşturdu-
ğu etkilere dayanıyor
olabilir.

Beynimiz için
en önemli yağlar
Omega 3 ve
Omega 6'dır

Beynimiz için en
önemli yağlar, Omega
3 ve Omega 6'dır. De-
jeneratif beyin rahat-
sızlıklarını önlemeye
faydalı olan bu yağları

Diğer organlarımız gibi, beynimiz de mikro besinler denilen vitamin ve minerallere gereksinim duyar.

içeren besinleri, mutlaka tüketmeyiz. Omega yağları bakımından zengin yiyecekler olan kuruyemişlerin, tohumların ve yağlı balıkların tüketilmesi, hücre zarının oluşumu ve korunması için son derece önemlidir. Omega yağları beynimiz için faydalıdır ancak trans ve doymuş yağların uzun süre tüketilmesi beyin sağlığına zarar verebilir.

Bu arada, büyüme ve gelişmenin yapı taşları niteliğindeki besin maddeleri olan proteinler ve aminoasitlerin ruh halimizi ve davranışlarımız üzerinde etkisi vardır. Nöronlar arasında sinyalleri taşıyan aminoasitler, ruh halimizi,

uykumuzu, dikkatimizi ve kilomuzu etkilerler. Büyük bir tabak makarna yedikten sonra sakın hissetmemizin, protein bakımından zengin bir yemek yemişsek de daha canlı ve

atık hissetmemizin nedenlerinden biri aminoasitlerdir.

Gıdalardaki karmaşık bileşenler, beyin hücrelerinin ruh halimizi değiştiren norepinefrin, dopamin ve serotonin salgılamasını tetikleyebilir. Fakat beyin hücrelerine ulaşmak zordur ve aminoasitlerin bu sınırlı erişim için

mücadele etmeleri gerekir. Çeşitliliğe dayalı bir beslenme düzenimizin olması, beyin habercilerinin dengeli birlikteliğinin korunmasına ve ruh halimizdeki iniş çıkışların azalmasına yardımcı olur.

Tıpkı bedenimizdeki diğer organlarımız gibi, beynimiz de mikro besinler denilen vitamin ve minerallere gereksinim duyar.

Meyve ve sebzelerdeki antioksidanlar, beyin hücrelerine zarar veren serbest radikallerle mücadelede beynimizi güçlendirerek, daha uzun bir süre beynimizin iyi çalışmasını

Protein bakımından zengin bir yemekten sonra daha canlı ve atık hissetmemizin nedenlerinden biri aminoasitlerdir.

sağlar. B6 vitamini, B12 vitamini ve folik asit gibi güçlü mikro besinlerin yeterince alınmaması, beyin rahatsızlıkları ve zihinsel çöküşler yaşama riskimizi artırır.

Küçük miktarlarda demir, bakır, çinko ve sodyum da beyin sağlığı ve erken bilişsel gelişim için temel niteliğindedir.

Beynimizin, bu değerli besin maddelerini verimli bir biçimde dönüştürmesi ve sentezlemesi için çok

miktarda enerjiye gereksinimi vardır. Beynimiz, beden ağırlığımızın yalnızca yüzde 2'sini oluşturmaya karşın, enerjimizin yüzde 20'sini kullanır. Bu enerjinin büyük bölümü de, metabolizmamızın glukozu ya da kan şekere dönüştürdüğü karbonhidratlardan sağlanmaktadır. Beynimizin ön lobu, glukoz düşüşlerine karşı çok duyarlıdır. Aslında, zihinsel fonksiyonlardaki değişiklikler de beslenme yetersizliğinin birincil işaretlerinden birisidir.

Düzenli olarak glukoz aldığımızı varsayalım; peki karbonhidrat seçimlerimiz beynimizi nasıl etkiler?

Beyaz ekmek gibi yüksek glisemik indeksli besinler, kandaki glukoz miktarının önce hızla artmasına ve sonra da hızla düşmesine neden olurlar.

Karbonhidratlar, nişasta, şeker ve lif olmak üzere üç çeşittir. Çoğu yiyeceğin etiketinde, karbonhidratlar bu üç

çeşide ayrılmaksızın

“karbonhidrat” baş-

lığı altında tek bir

unsur biçiminde

yazılmaktadır.

Oysa yiyeceğin

içeriğindeki şeker

ve lif çeşidinin tüm

karbonhidrat içindeki payı,

metabolizmamızın ve bey-

nimizin bu besine nasıl tepki

vereceğini etkilemektedir.

Beyaz ekmek gibi yüksek glisemik indeksli besinler, kandaki glukoz miktarının önce hızla artmasına ve sonra da hızla düşmesine neden olurlar. Kan şekerimizin düşmesiyle de, dikkatimiz eksilir ve modumuz da düşer.

Diğer yandan, yulaf, tahıl ve baklagiller kan şekerimizi yavaş yavaş yükselterek, daha düzenli bir dikkat hali sağlar. Besin değeri bakımından yüksek çeşitteki yiyeceklerin yer aldığı bir beslenme düzenimizin olması, sürekli ve düzenli bir beyin gücü için çok önemlidir. Neyi ısırdığımız, neyi çiğnediğimiz, neyi yuttuğumuz konusundaki seçimlerimiz; bedenimizdeki en güçlü organımız olan beynimiz için yaşamsal ve kalıcı bir etkiye sahiptir. •

Mia Nacamulli-(How the food you eat affects your brain)

Bir Resim-Bir Öykü
Haluk Erdemol

Apelles'e Atılan İftira

Ressam : Sandro Botticelli (1445-1510)

MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan ve Büyük İskender'in saray ressamı olduğu bilinen Apelles rönesans ressamı Botticelli'nin iki tablosuna esin kaynağı olmuştur:

Apelles'e Atılan İftira ve gelecek sayımızda yer vereceğimiz 'Venüs'ün Doğuşu'. Fakat Apelles'in resimleri zamanın yıkımına yenik düştüğünden onların görselli-

ğinden yoksun kalan Botticelli söz konusu yapıtlarını o resimlerden söz eden klasik yazarların anlattıklarını belleğinde canlandırarak oluşturmuştur.

Bu anlatımlara göre Apelles'e atılan iftira olayı Büyük İskender'in generallerinden Ptoleme'nin krallığı döneminde yaşandığından Apelles'in Büyük İskender'in Asya seferinde Ptoleme ile birlikte ona eşlik ettiği ve İskender'in ölümünden sonra Mısır, Fenike ve Suriye'yi kapsayan bölgede hüküm süren Ptoleme'nin sarayında konuk olduğu anlaşılıyor.

Söz konusu iftiranın öyküsünü ve bu öyküyü alegorik bir anlatımla betimleyen Apelles'in resmine ilişkin izlenimlerini MS 2. yüzyılda yaşamış olan Samsatlı Lukianos özetle şöyle anlatıyor:

"Apelles'in, Tyre (Fenike) ayaklanmasını çıkaran vali Theodotos'un suç ortağı

olduğu Ptoleme'nin kulağına fısıldanmıştı. Oysa Apelles Tyre'yi hiç görmediği gibi Theodotos'u da tanımıyordu. Sadece onun Ptoleme tarafından Fenike'ye vali olarak atandığını biliyordu. Fakat bu gerçek Apelles'in konumunu ve

mesleğindeki becerileri çekemeyen ressam Antiphilus'un ona iftira atmasına engel olamamıştı.

Ptoleme yaltaklanmalarla beslenen basiretsiz bir adamdı. Kulağına gelenlere inandı, gerçek olup olmadıklarını araştırmadı. Oysa iftiracı sıradan bir ressamdı; rakibi

“Resmin sağ tarafında Midas’inki gibi uzun kulakları olan bir adam oturuyor. İki yanındaki kadınların Cehalet ve Kuşku oldukları kanısındayım.”

olarak gördüğü Apelles'i kıskanmış olabildi. Bundan başka Apelles'in Tyre'ye gidip gitmediğini bile soruşturmadı. Kendisine karşı suç işleyen birini yakalamış olmanın ve bunu çevresine gözdağı vermek için kullanmanın boş heycanıyla yetindi. Neyse ki iftiracı ressamın ahlâksızlığından tiksinen ve Apelles'e acıyan isyan tutuklularından biri Ptolome'nin akıl edemediği şeyleri anlatınca Apelles idamın eşiğinden döndü.

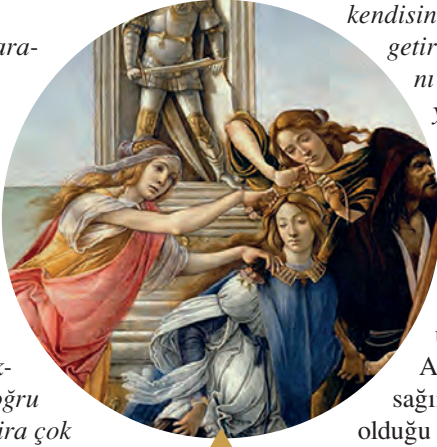
“Söylentiye göre Ptoleme yaptığınan utanmış ve Apelles'e para ve hediyeler vermiş. İftiracı ressamı da onun kölesi yapmış. Apelles başına gelen bu olaydan çok etkilenmiş ve İftira'dan öç almak için resmine

yansıtmiş onu.

Resmin sağ tarafında Midas'ın iki uzun kulakları olan bir adam oturuyor. İki yanındaki kadınların Cehalet ve Kuşku oldukları kanısındayım.

Adam soldan yaklaşan İftira'ya doğru uzatıyor elini. İftira çok güzel bir kadın olarak betimlenmiş. Kötücül bir tutku ve heyecan içinde olduğu belli oluyor. Sol elinde bir meşale var; sağ eliyle saçlarından çektiği bir

genç (iftiraya uğramış kişi) suçsuz olduğuna tanıklık etmeleri için ellerini tanrılara doğru uzatmış, yakarıyor. İftira'ya yol gösteren çirkin görünümlü adamın Kıskançlık olduğu anlaşılıyor. İftira'nın eşlikçileri olan iki kadın onu daha güzel göstermek için son dokunuşları yapıyor gibiler. Rehberin bana verdiği bilgiye göre onların adı Hile ve Fesat. En soldaki iki kadın figüründen yıpranmış siyah yas giysileri içinde olanın adı sanırım Pişmanlık'tı. O kadın ağlamaklı bir tavırla arkadan gelen kadına utanç dolu bir bakışla bakarken onun yaklaşmasını bekliyor. Yolunu gözlediği o kişi Gerçek. Apelles

kendisini ölümlü yüz yüze getiren iftira olayını resmine böyle yansıtmiş.”

“İftira'nın eşlikçileri olan iki kadın onu daha güzel göstermek için son dokunuşları yapıyor gibiler.”

si arasında bir alegori kurmuştu herhalde. •

halukerdemolbd@gmail.com

Hakim: “Otomobili neden çaldın?”

Adam: “İşe yetişmem gerekiyordu.”

Hakim: “Neden otobüsü tercih etmedin?”

Adam: “Ağır vasıta ehliyetim yok hakim bey.”

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Dünyada ilk Tv yayını hangi ülkede yapılmıştır?
a-İngiltere b-ABD
c-Japonya d-Almanya

2-Oscar kazanan ilk ve tek müslüman oyuncu kimdir?
a-Shah Rukh Khan
b-Mahershala Ali
c-Aamir Hussain Khan
d-Salman Khan

3-50.000 kişinin yaşaması planlanan, Dünyanın ilk ekolojik kenti hangi ülkede kurulacaktır.
a-Kuveyt
b-Dubai
c-Çin
d-Birleşik Arap Emirlikleri

4-Türkiye Cumhuriyet'inin ilk düzenli nüfus sayımı hangi yıl yapılmıştır?
a-1927 b-1925
c-1924 d-1930

5-Türkiye'nin ilk kadın heykeltıraşı kimdir?
a-Emel Vardar
b-Ayşe Erkmen
c-Sabiha Bengütaş
d-Fusun Onur

6-Aşağıdakilerden hangisi, Nobel Ödülü verilen dallardan biri değildir?
a-Matematik b-Barış
c-Ekonomi d-Fizik

7-Türkiye'de ilk defa şeker üretimi yapan fabrika aşağıdakilerden hangisidir?
a-Uşak
b-Ankara
c-Eskişehir
d-Kırklareli

8-Aşağıdakilerden hangisi Birleşmiş Milletlerde kabul edilen resmi diller arasında yoktur?
a-Çince b-İspanyolca
c-Almanca d-Rusça

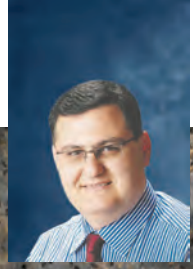
9-Dünyanın en büyük gölü, aşağıdakilerden hangisidir?
a-Malavi b-Hazar
c-Baykal d-Lut

10-Türkiye'nin en büyük, Dünyanın 2. büyük kanyonu olan "Ulubey Kanyonu" hangi ilimizdedir?
a-Hakkari b-Malatya
c-Uşak d-Aksaray

11-Roma İmparatorluğu Sezar'ın "Geldim, gördüm, yendim" sözlerini kullandığı Zela Savaşı hangi ilimizde gerçekleştirilmiştir?
a-Yozgat b-Tokat
c-Kayseri d-Sivas

12-Süper Toto Süper Lig'in 2014-2015 sezonuna hangi spor adamının ismi verilmiştir?
a-Süleyman Seba
b-Faruk Ilgaz
c-Hakkı Yeten
d-Metin Oktay

Yanıtlar:
151.
sayfada

Balkondaki Çocuk

”
O balkon benim
çocukluğumu ailemi
barındırıyor. İnsan
kendi hayatından
vaz geçer mi?

O nöbet akşamı hastanenin nöbetçi şefi ile görüşmek istediğini söyleyen beyefendi kendini tanıtıp hastalarımızdan biri ile görüşmek istediğini söyledi. Hastası için endişeleniyordu ve üzgün görünüyordu. Bu sözleri söyleyen tanınmış akademisyen bir doktordu ve görüşmek istediği kişi ise gözaltı uygulaması nedeniyle kapısında polis bekleyen yaşlı hastamızdı. Aralarında akrabalık bağı yoktu. Emekli ilkökul öğretmenin

gözaltına alındığını ve rahatsızlandığını duyup çıkıp gelmişti. Sağlık durumu hakkında bilgi almak için birkaç telefon görüşmesi yaptım.

Polise karşı koyma suçlaması ile gözaltı işlemi uygulanmış ve yaşlı hanımefendi polisler eşliğinde sağlık kontrolü için hastanemize getirilmişti. Muayene sırasında fenalaşması üzerine izlem amacıyla yatış işlemi uygulanmıştı. Bu yaş-

taki kadının polise nasıl karşı koyduğu konusu kafamızı kurcalarken evinin yıkılmaması için tek başına direniş gösterdiğini, evin balkonuna çıkıp kendini kilitlediğini binaya yaklaşmak isteyenlere de eline ne geçerse fırlattığını öğrendik.

Polis kesin emir almıştı içeriye ziyaretçi alabilmek mümkün görünmüyordu. Meslektaşına bir

son derece sıcak ve içtendi. Uzun süre susarak birbirlerine baktılar. Uzanıp elini öpmek istedi ancak hanımefendi elini çekip “burada bu şartlarda olmaz, çok utanıyorum” dedi.

“Hocam siz bize böyle öğretmediniz. Her ne şartta olursa olsun barışçıl olmayı, sorunlara barış yoluyla çözüm üretmeyi sizden

öğrendim. Şiddetten hep uzak durdum. Şimdi bu yaptığınızı anlamlandırmakta zorlanıyorum.”

Hastamız eliyle ziyaretçisini işaret etti.

“En çalışkan öğrencimdi. Başarılı olacağını biliyordum. O zaman küçücük öğrenciyken de aklına yatmayan konularda böyle itiraz ederdi. Hiç değişmemiş.”

“Ama hocam haksız mıyım?”

“Haklısın elbet. Doğru söylüyorsun.

Başından beri doğup büyüdüğüm evin yıkılmasını istemedim. Hukuk yoluna başvurup davalar açtım. Ama hukukun eğilip bükülebildiğini de gördüm. Ne zaman bir davada

Çocukluğum o evin balkonunda geçti. Kız çocuğu olunca sokağa bırakmıyorlar. O küçücük balkonda kendi kurduğum dünyada büyüdüm.

önlük ve yaka kartı uydurup akşam viziti yapıyormuş gibi hemşire hanımı da yanımıza alarak odaya girmeyi başardık. Meslektaşım ile ilkokul öğretmeninin karşılışmaları

ara karar verilse evin bir yerlerine saldırdılar. O kadar direnmeme karşın bahçedeki asırlık iki kestane ağacını bir gecede şantiye kuruyoruz bahanesiyle yok ediverdiler. Gün gelip davayı kazansam bile elimdekileri yitirmiş olacağımı görüp mücadele yöntemimi değiştirmeye karar verdim.”

Kapıda bekleyen polislin şüphelenip kapıyı aralamasıyla odada kısa bir sessizlik oldu. Hemşire hanım durumu fark edip “Bekleyebilirsiniz hastamızın son tahlillerini de alıp hemen geliyorum doktor bey, ” diyerek odadan çıkıp kapıyı kapattı. Hanımefendi aile yadigarı evlerinin yıkılmadan restore edilecek kalması konusunda ısrar etmesine karşın yalnız bırakıldığından ve diğer kat malikleri tarafından zarara uğratılmakla suçlandığından yakındı. Binanın deprem riski taşımadığını eski olması dışında önemli bir sorunu olmadığını vurguladı. Anladığım kadarıyla kendi de o evde oturmuyor, eşyalarıyla olduğu gibi kapalı tutup ara sıra temizletmek için açıyordu. Öğrencisi hocasının ellerini tuttu göz göze geldiler.

“Hocam insanların göçüp gittiği bu dünyada evlerin de bir ömrü yok mu? Sağlığınızdan olacaksınız. Siz olmayınca geride kalan evin kime yararı var?”

“Ah be oğlum. Sana pozitif düşünmeyi kayıp kazanç dengesini, hayatı ben öğrettim. Gün gelip bunları bana karşı kullanacağını bilseydim başka şeyler de öğrettirdim.

O bina, o küçücük ev ve özellikle o balkon benim çocukluğumu ailemi barındırıyor. İnsan kendi hayatından vaz geçer mi?”

“Nasıl yani?”

“Çocukluğum o evin balkonunda geçti. Kız çocuğu olunca sokağa bırakmıyorlar. O küçücük balkonda kendi kurduğum dünyada büyüdüm. O balkon benim için kimi zaman uçak oldu, kimi gün uçan halı. Hatta gemi ve denizaltı olduğunu dünyayı gezdiğimi bile hatırlıyorum. O parmaklıklara annemin çamaşır mandallarını takar her birine bir görev yükler gün boyu oynardım. Şimdi evde oturmadığıma bakma ara sıra gelip karşısında duruyor ve o balkona bakıyorum. Kendi çocukluğumu ve o balkonda hayal dünyasında oyunlarıyla meşgul o küçük kız çocuğunu görüyorum. Kendi çocukluğumu o mendeburlara kaptırmak istemiyorum.”

Kapı açılıp içeriye elinde hasta dosyası ile hemşire hanım girdi. Polislin kuşku- lu bakışlarını umursamadan kapıyı kapattı. Hastamızın anlatacakları ise bitmişti.

“Dahası da var. O balkon akşamları babama kalır, günün yorgunluğunu orada atardı. Rakısını mezesini alır gece boyu o balkonda otururdu. Babam “Bu akşam rakı acı geldi, su getirin” diye içeriye seslenirse yalnız içmek istemediğini anlayan annem ona eşlik ederdi. Annemle birlikte içtikleri zaman her zaman yaptığının aksine rakıya

su katardı. Pek konuşmasalar da birbirlerine gülyüzle ve sevgiyle bakar, demlenirlerdi. Rahmetli anem ve babamı anmak için mezarlığa gitmek yerine akşamları yine binanın karşısında durup balkona bakarım. Pikaptan yükselen nağmeler eşliğinde annem ve babamı demlenirken, birbirlerine bakarken hayal ederim. Şimdi nasıl vereyim o balkonu yıksınlar diye? Siz olsanız yapar mısınız?”

Öğrencisi olan meslektaşımınla birlikte hepimizin gözleri dolmuştu. Bizimki hocasını yanaklarından öpüp “Hocam biliyor musunuz? İlkokulumun önünden geçerken ben de durup bahçede mendil kapmaca oynayan o afacan sarışın çocuğu, kendimi hayal ediyorum. Çocukluğumun orada bir yerlerde olduğunu bilmek gerçekten iyi geliyor.” dedi.

Odada yeterince kaldığımızı polis memurunu zora sokmamamız gerektiğini söyleyip hep birlikte dışarı çıktık. Meslektaşım gösterdiğim kolaylık için teşekkür edip kısa süre sonra gecenin karanlığına karışıp kayboldu. Hastamızın ise ertesi gün taburcu olup gözaltı işlemi sonrası mahkemece serbest bırakıldığını öğrendik. Geçenlerde ziyarete gelen meslektaşımı arayıp hastamızın durumunu sordum. O bölgenin neredeyse tümüyle kentsel dönüşüme uğradığını bizimkinin direndiğini, evinin karşısındaki şantiye alanına izinsiz girdiği için yine hakkında işlem yapıldığını söyledi. Telefonu kapatırken “Emimin balkondaki çocuk yaşadıkça mücadeleyi bırakmayacak, eski öğrencileri olarak ona eşlik etmek istiyoruz. Bir akşam o balkonun altında buluşacağız size de haber veririm.” dedi. •

mehmetuhribd@gmail.com

Hayatın Anlamı

Çok zengin bir adam oğlunu, insanların ne kadar fakir olabileceğini göstermek için bir köye götürdü. Çok fakir bir ailenin evinde bir gün-bir gece geçirdiler. Şehre dönerken baba oğluna sordu: “Yolculuğumuzu nasıl buldun?”

“Çok güzeldi babacığım” diye cevap verdi oğlu. “İnsanların ne kadar fakir olabileceğini gördün değil mi?” “Evet.” “Peki ne öğrendin?” “Şunu gördüm” dedi oğlu: “Bizim evde bir köpeğimiz, onların dört köpeği var. Bizim evde bahçenin yarısına gelen bir havuzumuz var, onların kilometrelerce uzunluğunda dereleri var. Bizim bahçede ithal lambalarımız, onların yıldızları var. Bizim taraçamız ön bahçeye kadar, onlarınki ise ufka kadar uzanıyor.”

Ufaklık konuşurken, babası şaşkınlıktan tek kelime bile edemedi. Ve çocuk ekledi: “Ne kadar fakir olduğumuzu gösterdiğin için, teşekkür ederim babacığım!” • **Tolstoy**

Bilinçaltı

Uzm. Psk. Sedem Demir

RENKLER

Renk çağrışımlarını günlük ve profesyonel hayatımızda kullanmanın birçok yolu var.

Neden gökkuşağı gördüğümüzde mutlu hissederiz hiç düşündünüz mü?

Bir fırtına veya yağmurdan sonra güneşle beraber gökkuşağının ortaya çıkmasının elbette etkisi var; ancak bu mutluluğun asıl nedeninin gökkuşağındaki renklerin beynimizde nasıl bir algı uyandırdığı ile ilgilidir.

Peki neden bazı renkleri başka renklere tercih ederiz? Bunun nedeni her rengin üzerimizde yarattığı algı farkıdır. Bazı renkler bize huzur verirken (yeşil, mavi ve mor gibi) bazı renkler bize tutkuyu (sarı ve kırmızı gibi) çağrıştırebilir. Kırmızı rengini

RENKLER

HER DİLİ KONUŞUR

gördüğümüzde beynimiz o yönde uyarıldığı için kan basıncımız yükselebilir, buna ek olarak, sevgi, heyecan, kan, sıcaklık gibi farklı duygular hissedebiliriz. Beyaz renk bize dengeyi, temizliği, masumluğu ve bazı kültürlerde de yası çağrıştırabilir. Siyah renk gücü ve zekâyı aklımıza getirirken, turuncu ve sarı beynimizdeki mantık kısımlarını uyarır ve açlık gibi duyguları çağrıştırabilir. Mavi yoğunlaşmamıza

Yeşil, huzuru, zenginliği ve doğayı hatırlatırken, mavi yoğunlaşmamıza yardımcı olur, sakinleştirir güven verir.

yardımcı olabilir, sakinleştirebilir ve güven verebilir. Aynı şekilde yeşil ise zenginliği, huzuru ve doğayı hatırlatabilir. Renkler de

kişisel deneyimlerimize göre kişisel algılar da yaratabilir. Örneğin, sarı bir zehirlenme olayı sonrası bizde iğrenme duygusunu yaratabilir. Ancak bazı renklerin bizde yarattığı bazı çağrışımlar evrenselidir.

Bu evrensel çağrışımları günlük ve profesyonel hayatımızda kullanmanın birçok yolu var. Örneğin, yatak odanızı açık mavi renge boyayarak daha rahat uykuya dalabilirsiniz ama sarı veya kırmızı gibi uyarıcı renkler bunu zorlaştırabilir. Bebek odalarında sarıdan kaçınılmasının temel nedenlerinden biri budur. Sarı uyarıcı bir

renk olduğundan bebekler odalarında sürekli

bu renge maruz kaldıklarında beyinlerinin uzun süre uyarılması onları huzursuz olmaya itebilir.

Renklerin bu etkileri markalar tarafından da çok iyi kullanılmaktadır.

Örneğin sarı ve kırmızıyı kullanan “fastfood” restoranları bu renkleri rastlantısal olarak seçmişlerdir. Kırmızı enerjiiyi temsil ettiğinden hemen yiyip kalkma gibi

duygular uyandırabilirken sarı açık hissetmemizi sağlayabilir. Fast-food restoranlarında da zaten bu amaçlanmıştır, iştah açıcı renkler ve reklamlarla müşterilerin aklına girilip, hemen yemek yiyip kalkmaları için düzenlenmiş estetik olmayan masa ve sandalyeler sadece tüketip kalkmanız gerektiğini anlatmak için seçilmiştir.

Aynı şekilde sosyal medya logolarının mavi olması da güvenli hissettirmesi ve logoya bakıldığında huzur vermesi için özellikle seçilmiştir.

Yeşil ise sağlıklı ve doğayla bağdaştırıldığından hazır meyve suları, benzinci ve süpermarket logolarında yeşilin tonları tercih edilmektedir. Yani içtiğiniz meyve suyu katkılı da olsa renklerle yaratılan algı tam tersidir.

Aynı şekilde motorlu taşıtların yakıtı da çevreye zarar verdiğinden yeşil kullanılarak bu algı tersine çevrilmeye çalışılmakta tüketici biraz da olsa rahatlatılmaya çalışılmaktadır.

Google gibi çok renk kullanan logolar ise ne kadar farklı olduklarını vurgulamak isterler.

Ofislerin genelde gri, mavi ve kahverengi ile döşenmesinin sebebi de bu renklerin üretkenliğe teşvik etmesinden kaynaklanabilir ya da araba reklamlarında genellikle koyu renkli arabaların seçilme sebebi bu renklerin ciddiyeti ve bol-

luğu simgelemesinden kaynaklanabilir. Mor renk de bizde uyandırdığı duygular göz önüne alındığında (saygı ve soyluluk) yaşlanma karşıtı ürünlerde kullanılabilir.

“Fastfood” restoranları genellikle sarı ve kırmızı renklerde dir

Son olarak içinde bulunduğu çevrenin üzerimizde düşündüğümüzden daha çok etkisi vardır. İşten eve yorgun argın dönerken arabamızın camından göz ucuyla farketmiş gökkuşağı bile içinde bulunduğumuz ruh halini etkileyebilir. Eğer evinize geldiğinizde kendinizi mutlu ve huzurlu hissetmiyorsanız belki de evnizde koyu ve iddialı renkler yerine daha doğal ve açık renkli eşyaları tercih etmeniz farklı hissetmenize yardımcı olabilir.

Hayat sizi huzursuz eden renkleri veya eşyaları görmek için çok kısa... •

sedemdemirbd@gmail.com

Kaynak: Baumeister, R. F., Bushman, B. (2010) Social Psychology and Human Nature, Second Edition. Wadsworth Publishing, Boston.

Antik bir
metalürji
harikası

Ashoka Sütunu

Hindistan'ın Delhi kentindeki Ashoka Sütunu, dünyanın en ilginç yapılarından biri olma özelliğini taşıyor. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Kutub bölgesinde bulunan Ashoka Sütunu'nun, Gupta İmparatorluğu'nun erken döneminde, MS 320-495 yılları arasında yaptırıldığı tahmin ediliyor. Asırlar önce bir toz yığınının dönmüş olması gereken yüzde 99,9 oranında saf demirden oluşan Ashoka Sütunu, 1600 yıldan bu yana korozyona meydan okuyor.

Antik çağlarda yaşayan insanların bilgi ve ustalıklarının son derece çarpıcı bir örneği niteliğindeki Ashoka Sütunu, yedi metre yüksekliğe ve altı tonun üzerinde ağırlığa

sahip. Sütunun bunca yıl korozyondan korunabilmesinin nedeni ise, bu yapıyı inşa eden ustaların, sütunun etrafında kazara bir "koruyucu film tabakası" oluşturmasıydı.

Sütunun yapımı sırasında kullanılan demir ocaklarındaki kireç ek-sikliği nedeniyle yapıyı ham çürük ile indirgenmemiş demirin oluş-turması ve yapının ıslanıp-kuru-ması döngüsü, Ashoka Sütunu'nun çevresinde bir "misawite" katmanı meydana getirdi. Demir, oksijen ve hidrojenin bileşimi olan misawite ise, bu demir sütunun 1600 yıldan bu yana paslanmamasını sağladı.

Ashoka Sütunu'nun yapımında, 120 işçinin en az iki hafta çalıştığı tahmin ediliyor. •

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

SON BA HAR SES SİZ LİĞİ

İlk ve orta öğrenim yıllarımda, okuldan en az üç aylığına uzak kalmamı sağlayan uzun bir tatile kavuştuğum için yaz mevsimlerini çok severdim. Hele o sene sınıfımı bütünlemesiz olarak geçmişsem dünyalar benim olurdu.

Yazın geldiğini hissettiren akasya, şebboy ve hanımeli kokulu sabahlarda, uyanır uyanmaz bahçedeki çardağın altına oturur, Boğaz'dan geçen vapurları ve masmavi denizi seyrederek kahvaltımı yapardım. İnsanın yaşam sevincini artıran hoş bir esinti olurdu haziran sabahla-

*...çatılardan
sarkan mor
salkım çiçekleri
ve gelincikler
hâlâ mayıs
başındaki gibi
canlı olurlardı.*

rında ve o esinti yalnızca yaşanarak hissedilecek tatlı bir heyecan bırakırdı bende. Yaz sıcakları henüz tam anlamı-

la başlamadığı için baharla coşmuş olan fidanlar, yapraklar, çatılardan sarkan mor salkım çiçekleri ve gelincikler hâlâ mayıs başındaki gibi canlı olurlardı. Onlara bakarken bir sonraki haziranı da aynı sevinçle karşılayabilmem için ne yapıp edip

gelecek sene de sınıfı bütünümsüz geçmek için kendi kendime yeminler ederdim. Bütünlüme kalırsam güzelim yaz tatili boyunca ders çalışmam gerekecekti ve bu da benim için ölümden beterd. Gün boyu Boğaz sahillerinde yüzüp, geceleri, yazlık sinemada yeni filmleri izleyerek hoş bir tatil geçirmek varken bütünlüme sınavını düşünmeyi kim isterdi ki?

O kul bitip iş hayatına başladığımda tatile bakış açımı değiştiren ilginç bir olay yaşadım. O sene, birkaç kafa dengi arkadaşımınla birlikte gezmek istediğim için izin tarihimi onlara uygun olan ekim ayı olarak belirlemiştım. İyi ki de öyle yapmışım. Yazlıkçılarının işlerine, öğrencilerinse okullarına dönerek boşalttığı küçük bir sahil kasabasında yaşadığım sessiz ve dingin günler tatil anlayışımı tamamen değiştirdi. O sayede gençlik yıllarımda tercih ettiğim kalabalık yerlerdeki yaz tatillerinden vazgeçip kalabalıkların büyük şehirlere döndüğü, geride yalnızca yerli halkın kaldığı küçük sahil yerleşimlerindeki huzurlu sonbahar dinlencelerini tercih etmeye başladım. Kalabalık plajlar ve gürültülü geceler olmadan çok daha huzurlu ve keyifli günler geçirebileceğimi öğrendim. Sonbaharda yakmayan bir güneşin tenime yumuşakça dokunuşundan ve akşamları denizden esmeye başlayan tatlı bir esintinin içinde barındırdığı iyot kokusuyla canlanmaktan mutluydum. Çevredeki

dağlardan esen sabah rüzgârı kekik ve adını bilmediğim dağ çiçeklerinin kokularını getirirken ikindi vakitleri denizden esen meltemin yüzümde bıraktığı yosun kokusu sahildeki sonbaharı bana her geçen gün daha çok sevdirdiyordu.

Öğrenciyken, okulların başladığı döneme denk geldiği için hiç sevmedim sonbaharı. Uzak sahillerde, ekim ayında geçirdiğim o sessiz ve huzurlu tatilinin ardından bu düşüncem tamamen değişti. Hoş artık öğrenci de değilim ve eylül ayında okula başlamak gibi bir derdim de yoktu. Arkadaşlarımla gittiğimiz sahil köyünde sonbaharın gelmesiyle lokantalar, barlar ve eğlence yerlerinin çoğu kapanmış, bu sayede geceleri yaşanan ışık bolluğu azalmıştı.

Başlangıçta bu durumu yadırgasam da ışık kirliliğinin azalması güneş battıktan sonra gökyüzüne doluşan yıldızların birer pırlanta tanesi gibi görünmesini sağlamıştı. Akşamları karanlık kumsalda oturup gökyüzünü boydan boya kaplayan siyah bir kadifeye yayılmış on binlerce mücevher tanesi gibi görünen yıldızları seyrediyorduk. Uzaklardan çok hafif bir müzik sesi ve tenimizi okşayan tatlı bir esinti geliyordu. Sonbaharın sessizliğinde yaşanan o tatil hepimizi dinçleştirmiş, unutulmaz anılar yaşamıştık. Sonraları çoğunlukla ekim ayı ortalarında tatile çıkmaya başladım.

Yaşamımın en güzel sonbaharınıysa geçirdiğim zorlu bir ameliyat sonrasında aldığım üç aylık

Arkadaşlarımla gittiğimiz sahil köyünde sonbaharın gelmesiyle lokantalar, barlar ve eğlence yerlerinin çoğu kapanmış, bu sayede geceleri yaşanan ışık bolluğu azalmıştı.

hava değişimi sırasında yaşadım. İstirahatımın ilk iki ayını kendimi toparlamak ve ameliyatın bedenimde yarattığı sıkıntıların düzelmesini beklemek için İstanbul'daki aile evimde geçirdim. Sonbaharın iyice yerleşmeye başladığı günlerde daha

...bir sabah otobüse atladığım gibi geçmişte bir dönem yaşadığım küçük bir Anadolu kasabasına doğru yola çıktım.

fazla dayanamayarak bir sabah otobüse atladığım gibi geçmişte bir dönem yaşadığım küçük bir Anadolu kasabasına doğru yola çıktım. Otobüste ön koltuklardan birinde oturuyordum. Yol boyunca giderek sararmış yapraklarıyla adeta bir yağlıboya tablo görüntüsüne bürünmüş ormanların ve sıkça yağan güzel yağmurları sayesinde suları iyice yükselmiş olan nehirlerin yanından geçtik. Otobüsün penceresinden ufka doğru baktığımda leylek sürülerinin sıcak iklimlere gitmek için yola çıktıkları görülüyordu. Binler-

ce, on binlerce leylek, gri renkli güzel göğünde kara noktalar halinde durmaksızın güneye doğru uçuyorlardı. Yol boyunca geçtiğimiz tarla ve bağlardaki ürünler hasat edilmiş, bazı dağ köylerinde sobalar yakılmış, ocaklarda yanan çam odunların

grili, beyazlı dumanları gökyüzüne doğru salınmaya başlamıştı. Ne yazık ki, bazı köylerde hiç de sevmediğim bir geleneğin kurbanı olan yıllık hayvanları yaklaşan kış için evlerinden atılmış, çaresizce boş arazilerde dolanarak karınlarını doyurmaya çalışıyorlardı.

Dinlenmek ve iyi bir sağaltım yaşayabilmek için otuz günümü geçireceğim kasaba geniş bir ovaya bakan ağaçlı bir tepede kurulmuştu. Tepenin üzerinde bir kale harabesi ve yan yana dizilmiş tarihi evler vardı. Kiraladığım odadan görünen geniş ovanın bitiminde boz renkli dağlar yükseliyor, ovaya dağların kesiştiği yerde suları ayna gibi parıldayan bir nehir akıyordu. Evlerdeki elektrik, jeneratör vasıtasıyla sağlandığı için gece yarısından sonra ışıklar kesiliyor, kasaba sessiz bir karanlığa bürünüyordu. İlk gecemde bile bu durumu

hiç yadırgamamış, tersine tüm ovayı ve uzaktaki dağları gören ahşap balkona çıkıp pırıl pırıl sonbahar göğünde kayan yıldızları seyrederek oturduğum yerde uyuya kalmıştım.

Kasaba halkı çoktan ürünlerini hasat etmiş, satacaklarını satmış, karşılığındaki alacaklarını da aldıkları için yılın en sessiz ve sakin aylarını yaşamak amacıyla evlerine çekilmişlerdi. Yıllarca alıştığım kalabalık, gürültülü tatillerden sonra o küçük kasabada, sabahları ovoidan göğe yükselen buğu tabakasıyla başlayan dingin günleri hemen sevdim. Öğlene doğru sokaklar hareketleniyor, evimin baktığı yokuşun her iki yanındaki esnaf ve zanaatkarlar dükkânlarında kasabalıları ağırlamaya başlıyorlardı. Çoğunluğunu bakırcıların, keçecilerin, dokumacıların, tenekeçilerin, sobacıların ve kumaşçıların oluşturduğu çarşıda dükkânların önüne sandalyeler atılıyor, odun kömürü ateşiyle demlenen semaver çayları komşulara ikram ediliyordu. İnsanı yakmayan ve üşütmeyen günlerin giderek kıaldığı o sessiz sonbaharda, sabahları erkenden kalkıp ovada, bağlarda geziniyor, bazı günlerse mantar toplamaya giden kasabaların peşinden toprağı iyice nemlenmiş olan tepelere çıkıyordum.

Bazı günler, ikinci saatlerine kadar süren bu çevre gezilerimde, çoğalan yağışlarla yeniden yeşile boyanmış tepelerin eteklerinde saatler harcıyor, sarı, pembe ve mor

renkli güz çiçekleriyle bezenmiş kırlardaki dinginliğin tadını çikartıyordum. Vadilerle birbirinden ayrılmış tepelerde yapraklarının çoğunu dökmüş olan kavak, çınar ve atkestanesi ağaçlarının görüntüsü henüz kurumamış bir yağlıboya tabloyu andırıyordu. Kuzeyden gelen grili, beyazlı bulutların üzerimizden geçerken kırlara ve yamaçlara düşen gölgelerini nedense birbirinin peşi sıra havalanmış uçan halılara benzetirdim. Bazı günlerse, kasabanın parke taşı döşeli yokuşlarına dökülmüş ağaç yapraklarının izinde esnaf ve zanaatkarları ziyaret ediyor, ürünlerini inceleyip sohbet ediyordum.

Yaşamımın en güzel tatillerinden birini yaşadığım o huzurlu sonbahar tatilini hiç unutamadım.

Sessizleşen sokaklar, köşe başlarında rüzgârla havalanan sarı yapraklar ve kış hazırlıklarına başlayan insanların telâssüz çabaları bana mevsimlerin farklı tatları olduğunu öğretmişti. Öğrencilik dönemimde yalnızca okulların açılış tarihini anımsatan sonbahar artık parke taşı kaldırılmara dökülen sarı yaprakları, gökyüzünü kaplayan gri bulutları, sabahları inen sisleri ve insana huzur versen sessizliğiyle favori mevsimim olup çıkmıştı... •

Yaşamımın en güzel tatillerinden birini yaşadığım o huzurlu sonbahar tatilini hiç unutamadım.

mehmetunverbd@gmail.com

Birbirinden farklı yollar, birbirinin yanından geçip giden yolcular.
Kavuşturan, ayıran, akıp giden, çıkmaza giren, yarıda kesilen yollar...
Apayrı görünse de bazen birleşen yollar. Aynı yolu farklı duyumsayan yolcular...
Berat Alanyalı'nın uzun yıllara yayılmış yazma sürecinin ilk verimleri,
öykücülüğünün ilk ipuçları...
Öykülerdeki çeşitliliğin nedeni bu. Son öyküde, iz sürmeyi seven okurları
kitabı silbaştan okumaya çağırın bir sürpriz bekliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Üç turna kaldırdım Yozgat dağından
İzin aldım paşasından beyinden
Kerkenez belinden, Çavuş köyünden
Ilcahamam'a konun turnalar...

Edebiyatımızda Kuşlar

*“Dağlar ile taşlar ile,
seherdeki kuşlar ile
çağırayım mevlâm seni”*
diye seslenerek, varlıkta

birlik anlayışını anlatan tasavvuf felsefesinin edebiyatımızda yaşayan içli ve özlü bayrak şairi Yunus Emre, asırlar boyunca halkımızın düşünce ve duygu hayatında etkili olmuştur.

Selçuklu Devletinin arması olarak seçilen, sarayların, kervansarayların, hanların, türbelerin, köprülerin ve çeşmelerin taşlarına kabartma olarak işlenen **“Çift başlı kartal”** figürü, cesareti, yiğitliği, çok yönlü ileri görüşü ve devlet yöneticilerinin gücünü simgelemekte.

İstanbul adalarının doğal güzelliklerini hikâyelerine konu olarak seçen, doğayı ve kuşları tema olarak bir oya gibi eserlerine işleyen,

dünya ödülleri sahibi usta yazar Sait faik Abasıyanık **“Son Kuşlar”** öyküsünü şöyle noktalamakta:

“...Adalarda doğal güzellikleri ve kuşları yok ettiler; sevgili çocuklar, bizim için değil ama sizin için yazık olacak, yazık olacak.”

Doğal güzellikleri, ormanları ve kuşların üreme, çoğalma ve yaşama alanları olan ağaçlarda ve çeperler arasında bulunan kuş yuvalarının yok edilmemesi için komşu köyün mezarlığına cenazeleri gömülen ve kuşlarıyla ünlü, **“Mezarsız Köy”** olarak anılan Bodrum Güvercinlik beldesi, masallara, romanlara, şiirlere ve öykülere konu olmuştur.

Uzun ve keskin gagaları, geniş pençeli, tırnakları uzun kartalın, kırsal alanda bir beşik içinde kundağı ile yatan küçük bir çocuğu, kümsesiz bir anda pençesine takarak dağ yamaçlarına kaldırmasını konu alan **“Boş Beşik”** sinema filmi, duygulu ve içli olan insanımızı yıllardır ağlatarak düşündürmekte ve çocuklar için her an dikkatli olmak gerektiğini hatırlatmakta.

Yazar Hasan Kıyafet’in, okulların Türkçe kitaplarına giren ve ilgiyle okunan **“Sığırcık Kayası”** adlı öyküsü, zamanla azalan ve nesilleri yok olmak üzere olan sığırcık kuşlarını, çocukların, kayaların, dağların, taşların ve ağaçların arayacakları teması ile noktalanmakta.

1940’larda Anadolu’ya akın eden çekirge sürülerinin, her türlü bitkiyi yok etmeye başladığını ve bu salgına karşı insanların tenekeler çalarak, ateş yakarak ve yığınla

akın eden çekirgelere karşı perdeler tutarak önlem almaya çalıştıkları ve bu çekirge sürülerine karşı sığırcık, karga, kartal ve güvercin sürülerinin karşı koymaya çalıştıkları bilinmektedir. Çekirgeler ile kuşların karşılıklı savaşının günlerce yaşandığı, Balıkesir, Kütahya, Aydın, Afyonkarahisar, Yozgat, Çorum illerinde o tarihlerde çıkmış olan yerel dergi ve gazetelerde yer alan haber ve yazılardan öğrenmekteyiz.

Yaşar Kemal’in eserleri arasında önemli bir yeri bulunan, soluk soluğa defalarca okunan, kan gütmenin ve insanlık dışı bir düzenin can çekişmeye başladığını anlatan, bütün serileri ile bir bütünlük oluşturan **“Akçasız’ın Ağaları: 2 Yusufçuk Yusuf”** romanına adını veren, kıskançlık nedeniyle küçük yaşta kuyuya bırakılan ve sonra kurtulan Hz. Yusuf’un adını çağrıştıracak şekilde her sabah güneş doğmadan "Gu-guk-guk / Yu-suf-çuk" şeklinde öten “Yusufçuk” kuşunun, halk arasında çok sayıda öyküsü, türküsü ve anlatımı bulunmaktadır. Ateşe atılan Hz. İbrahim’e su taşıyarak ateşi söndürmek isteyen kuşlara ve ölümsüzlüğü simgeleyen havuzdaki balıklar vb. canlılara dair efsane öyküler, dillerde ve gönüllerde hep yaşatılmaktadır.

Kutsal sayılan tavus, güvercin, kartal, şahin ve eabil gibi bazı kuşlar, ülkelerin devlet armalarında yer almış ve Nuh Tufanı Efsane-

si'nde yer alan ve tufandan sonra tufanın bitip bitmediğini anlamak için Nuh Peygamber, gemisinden gönderdiği güvercinin ağzında zeytin dalı ile geri dönmesi üzerine, doğanın normale döndüğünü ve Tanrı'nın insanları affettiğine dair bir barış işareti olarak değerlendirir ve bu nedenle güvercinler günümüzde bile barış sembolü olarak anılırlar.

Reşat Nuri Güntekin'in, iyi öğrenim görmüş bir İstanbul kızı Feride, Çalıkluş'unun, eğitimden yoksun kalmış Anadolu köy ve kasabalarında yaşadığı serüveni anlatan romanı, ülke sevgisinin ve gerçeklerinin harmanlandığı ilk romanıdır. "**Çalıkluş**", edebiyatımıza yeni bir hız ve ışık getirmiş ve yazarını yaygın bir üne kavuşturmuştur.

Halk ozanları, katar katar göklerde dolaşan turnalara, tarihi Kral ve İpek Yolu'nu gezdirirler:

Üç turna kaldırdım Yozgat dağından / İzin aldım paşasından beyinden / Kerkenez belinden, Çavuş köyünden / Ilcahamam'a konun turnalar...

Gemerek'ten kalkınca uğrun düz yazı / Önünüze gelir de Mudras'ın boğazı / Aşörme yolu da Kaynar'ın düzü / Bir gece Kaynar'da kalın turnalar...

Elbistan'dan kalkınca görünüür Nurhak Dağı / Zatından cıgallıdır oranın ağası-beyi / Uğrunuza gelir de Azaplı Köyü / Bir gece orada kalın turnalar...

Oradan kalkınca görünüür

Nuh Peygamber'den bu yana güvercinlerin hep barış sembolü olarak anıldığı söylenir.

Gavur dağları / Çıkarın karaları da bağlan ağları / Altı arap atlı da Türkmen beyleri / Amik Ovası'na inin turnalar."

"Bülbülün çilesi yanmakmış güle / Ömürler geçiyor ağlaya güle...", "Uçun kuşlar uçun sılaya doğru / Anadan- baban- yardan bir haber yok mu?" ve "Kaleden kaleye şahin uçurdum / Ahınan vahınan ömrüm geçirdim!" türkülerinde ifadesini bulan, hayat serüvenini ve edebiyatımızı donatan kuşlarla, masallar, destanlar, öyküler, türküler, şarkılar ve leyleğin uzun gagasını, ayaklarını ve kanatlarını kırparak "Şimdi bir kuşa benzedin" diye anlatılan Nasrettin Hoca fıkraları ile renklenmekte ve şekillenmektedir.

Keklik öten, kekik kokan Anadolu doğasına ve dünyaya renk ve ahenk katan, her yere selam, sevgi ve barış götüren doğa harikası kuşlara selam ve sevgiyle...•

yahyaaksoybd@gmail.com

Kendimizi bulmanın tek yolu, aramaktır!

Ülkemizin yetiştirdiği genç ve gelecek vadeden sporcularımızdan biri olan Enis Sipahi, geçtiğimiz yıl tam burslu olarak davet edildiği Amerika'daki Montverde Academy'de, 20 Mayıs 2017 günü bir yılsonu konuşması yaptı. TOFAŞ kulübü altyapısında başladığı kariyerinde, hem Türkiye'deki kulübünde hem de milli takımımızın alt yaş gruplarında önemli sportif başarılarına imza atan Sipahi'nin, mezun olduğu Montverde Academy'de yaptığı bu etkileyici "Yılın Konuşması"nın tam dökümünü okuyucularımıza sunuyoruz.

Yazan: SABRİYE AŞIR

Adım Enis Sipahi. Avrupa'daki küçük bir ülke olan Kosova'da doğdum. Altı yıl önce köklerimin bulunduğu Türkiye'ye taşındım. Orada beş yıl yaşadktan sonra buraya geldim. Kendim hakkında size anlatabileceğim pek fazla şey yok. Bu yılın ne denli iyi geçtiğini anlatarak ya da sırf kendimizi özel hissedelim diye olayları abartarak da zamanınızı harcamayacağım. Çok

bildiğim bir şey de yok ama sizlere bazı düşüncelerimi ifade etmek istiyorum.

Motive edici bir konuşma yapmaktan da kaçınacağım. Çünkü başarı kelimesinin anlamı değişti. Başarı peşinde koşarken hepimiz boynuzlarımızı kırıyoruz. Ama görmüyoruz ki, peşinde koştuğumuz şey yalnızca egoizm, bencillik ve materyalizmden ibaret. Bu nedenle

başarılı değil, değerleri olan insanlar olmanızı ümit ediyorum. Yaşadığımız bu dünya, hiç iyi bir yer değil. İnanın ki, aslında berbat bir yer. Kütüphanecilere gidip rahatça, o distopya kitaplarını “kurgusal olanlar” rafından alıp, “kurgusal olmayanlar” rafına koymaları gerektiğini söyleyebileceğimiz bir zamana geldik.

Tıpkı uyarıldığımız gibi, algımızın ötesinde olan ve insanların neden olduğu dehşet verici şeylere tanıklık ettiğimiz bir zamana geldik. Bu dünyanın değişmesi gerekiyor. Ve onu değiştirecek olan bizleriz. En önemli sorunlarımızdan biri paradır. “Eğer akıllıysan zengin olursun” denilmesinden bıktım. Bu gerçekten de aptalca biz söz. Eğer zengin-sen, bu akıllı olduğun anlamına gelmez. Bu yalnızca zamanın değersiz olduğu için, onu para denilen kağıt parçasının peşinden koşarak harcadığın anlamına gelir.

Lütfen arkadaşlar, herhangi bir şeyi yapmaya karar vermeden önce kendimize “Eğer para hiç olmasaydı, yine aynı şeyi yapar mıydım?” diye soralım. Aydınlar diyorlar ki, “İnsanlığın tarihsel gelişimine bakarsak, paranın bir illüzyon olduğunu, parayı biriktirmemiz değil, paylaşmamız gerektiğini anlamamız için beş yüzyıla daha gereksinimimiz var.”

Eğer göstergeler bu yöndeysen, o zaman algımızı şekillendirip bir

şeyleri artık farklı yapmaya başlamalıyız. Çünkü bizim bu kadar zamanımız yok. Yalnızca bu durumu kavramayı başarabilirsek, neler olabileceğini tahmin ediyor musunuz? Kendimizi geçici ve bir değeri olmayan şeylerle kandırmak yerine, benliğimizi ebedi olan değerlere adayabilirseydik... İnsanları öldüren eczacılar değil, insanları iyileştirmeye çalışan eczacılar olurdu. İnsanları dolandıran girişimciler değil, insanlara yardım etmeye çalışan girişimciler olurdu. İnsanları köleleştiren işadamları değil, gerçek hayırseverler olurdu. Kukla siyasetçiler değil,

insanlığa hizmet eden gerçek liderler olurdu. Yardımsever, empati yapabilen, cömert ve çalışkan insanlar olurdu. Bu aslında olmayan savaşta yer almak yerine, yalnızca bu dünyayı

nasıl daha iyi bir yer haline getirebileceğimizi düşünürdük. Emin olun ki, dünyanın ortalama IQ'su en az 40 puan yükselirdi.

Dünya nüfusunun yalnızca yüzde 4'üne sahip olan Amerika, dünyadaki toplam paranın yarısından fazlasını elinde tutmaktadır. Buna karşılık, Amerika'da 50 milyonun üzerinde insan yoksulluk içinde yaşamaktadır. Ve sevgili arkadaşlar, Amerika'dan söz ediyorum; çocukların açlıktan öldüğü ülkeleri saymıyorum bile... Açgözlülüğünün bize neler yaptığını görmemiz gerekiyor. Yalnızca verdiklerimize sahip olduğumuzu anlamamız gerekiyor. Eğer herkes,

Bu dünyanın değişmesi gerekiyor. Ve onu değiştirecek olan bizleriz.

varlığının yalnızca şu kadarını bile paylaşsaydı, dünyadaki tüm insanlar refah içerisinde yaşardı.

Gözü dönmüş insanların oynadıkları bu oyunun kölesi olmayalım ve neler olup bittiğini anlamaya çalışalım. Demek istediğim şu ki, mezara girerken yanımızda 5 kuruş bile alamayacakken, nedendir tüm bu üzüntü verici şeyler Allah aşkına? Eğer dünyanın bu kadar da kötü olmadığını düşünüyorsanız, üzgünüm ama demek ki yeterince bilinçli değilsiniz. Dünyada kan dökülüyor. Kendilerini kanla besleyen hasta ruhlu ve acımasız insanlar var. Bu insanlar, savaşın zaferle sonuçlanmasının değil, devamlı olmasının peşindeler. Takım elbiseler içindeki bu insanları, haberlerde göremezsiniz.

Gözlerimizin önünde savaşlar oluyor. Neden bunları görmezden geliyor, her şey yolundaymış gibi davranıyoruz? Bizim derdimiz nedir? Sporu, kutsalmiş gibi takip ederken, mazlumların gök kubbeye yükselen ahını duymazdan gelmek yüreklerimizi burkuyor. Unutmayın ki, gladyatörler toplumu eğlendirmek için öne sürülmüşlerdi. Ancak asıl amaç, imparatorlukta yaşanan krizlerde, kitlelerin dikkatini dağıtabilmektir. Her gün masum insanlar, çocuklar, bebekler öldürülüyor. Tekrar ediyorum, bebekler öldürülüyor. Elbette hiçbirimiz bunu istemiyoruz ama soru şu ki, kaçımız bu konuda bir şeyler yapıyor? “Bu senin işin değil” demeyin bana. Eğer gerçekten neler olduğunu kavra-

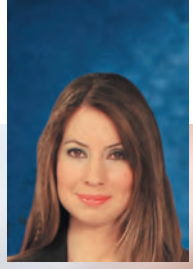
maya çalışırsanız, bu işin bizden başkasının olmadığını anlarsınız. Biz gençlerin bu dünyada büyük bir rolümüz ve geniş bir etki alanımız var. Geleceği şekillendirecek olan biziz ve bizim kuşağımızın sıra dışı bir şeyler yapma sorumluluğu var.

Günümüzdeki eğitim sistemi acınacak halde. Bu nedenle, ne yaparsanız yapın, diplomanızı nereden alırsanız alın, eğitiminizi asla yalın bırakmayın. Onların, “Hadi biraz kutunun dışında düşün” demelerinden de sıkıldım. Kutunun dışında düşünmeye gereksinimimiz yok. Yalnızca kutunun aslında hiç var olmadığını anlamaya gereksinimimiz var. Emin olun ki, bu gidişat çok yakında değişecek. Ayrıca şunu da bilin ki, bu kandan kırmızı sessiz okyanusa çok yakında fırtınalar gelecek.

Bize verilen ilk uyarı “Oku” uyarısıdır. Okumamız gerekiyor sevgili arkadaşlar. Çok okumamız gerekiyor. Kütüphanelerde tozlanmış kitaplar görmek gerçekten üzüntü verici. Kendimizi bulmanın tek yolu, aramaktır. Aramayı ise yalnızca öğrenerek yapabiliriz. Dolayısıyla, lütfen söyleyin bana, kendini bulamamış bir ruh, yaşamayı nasıl becerebilir ki? Ve lütfen unutmayın ki, en büyük dram, yaşayıp da ruhun derinliğini keşfedememektir. Mevlana'nın ne yaşadığını anımsayın; deliliğin eşliğinde yanıtlar arıyor ve Mevla'ya ulaşmak için kapıyı çalıyordu. Kapı açıldığında fark etti ki, kapıyı aslında içeriden çalıyordu. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Yüz Tanıma Sistemi Yaygınlaşıyor

Dünyada birçok devlet ve özel şirket, yüz tanıma programlarını kullanıyor. Bazı araştırmacılar, yüz tanıma teknolojisinin kart ve şifrelerin gizli tutulması, suçluların yakalanması ve ülkeye giriş çıkışların denetlenmesi gibi alanlarda hızlı ve güvenilir bir araç olduğuna dikkat çekiyor. İngiltere'de metro istasyonlarında yüz tanıma sistemi denenmeye başlandı. Sistem, bilet satın almada ve turnike geçişlerinde

uzun kuyruklar oluşturmaya gerek olmadan yolculuk edilmesini amaçlıyor. Avustralya, yakın gelecekte yüz tanıma sistemini daha da geliştirmeyi ve bu sistemin havaalanlarında pasaport kontrollerine bir alternatif olmasını planlanıyor.

2 Tunus'ta Kadınların Zaferi

Tunus'ta kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili yasa, kadınların

mücadelesi ile hayata geçti. Tunus parlamentosu, kadına şiddeti cezai yaptırıma bağlayan yasayı kabul etti. Düzenleme, ceza takibi açısından bağlayıcı hükümler içeriyor. Eşi tarafından şiddete maruz bırakılan bir kadın şikâyetini geri alsa ya da buna zorlansa da polis olayın peşini bırakmayacak. Yasa ile evlilik içi cinsel taciz de suç kapsamına alındı. Reşit olmayan çocuk ile cinsel tacizde bulunduktan sonra evlenen erkeğin "ceza almamasını sağlayan" madde iptal edildi.

3 Kuzey Koreli internet Korsanlarının Yeni Hedefi

Güney Kore hükümetinin yaptırdığı bir araştırmaya göre Kuzey Koreli internet korsanları, artık devlet sırlarını değil para elde edebileceği kuruluşları hedefine almaya başladı. Güney Kore Mali Güvenlik Enstitüsü'nün raporuna göre, yakın zamana dek Kuzey Koreli internet korsanlarının girişimleri daha ziyade devlet ve kamu verilerine erişimi engellemeye ya da bilgi elde etmeye yönelikti. 2015 ile 2017 arasındaki

siber suçlara odaklanan bu araştırma, ülke yönetimi ve mali kuruluşları hedef alan sekiz saldırı saptamış. Diğer taraftan Kuzey Kore sürekli bu tür saldırılarla bir ilişkisi olmadığını açıklamaları yapıyor.

4 Hawking'den Kortutan Açıklama

Dünyaca ünlü astrofizikçi Stephen Hawking, insanlığın geleceğine yönelik ilginç bir açıklama yaptı. Hawking, Gliese 832c isimli gezegendeki yaşam ihtimalinden bahsetti ve 'Bir gün böyle bir yerden sinyaller almaya başlayabiliriz' dedi. Ünlü astrofizikçi, böyle bir durumda Dünya'nın cevap vermesinin 'çok akıllıca olmayacağı' görüşünde. Hawking, uzayda seyahat edecek kadar gelişmiş bir uygarlığın Dünya'ya geliş amacının 'barışçıl' olmayacağına dikkat çekti.

5 Dali'nin Mezarı Açıldı

Gerçeküstücülüğün simge ismi ressam Salvador Dali'nin mezarı,

DNA testi için 28 yıl sonra açıldı. Madrid Mahkemesi, Dalí'nin kızı olduğunu iddia eden Maria Pilar Abel'in başvurusu üzerine bu kararı aldı. 61 yaşındaki Abel, ressamın evlilik dışı doğan kızı olduğunu iddia ederek, miras hakkı için mahkemeye başvurmuştu. Dalí'nin mumyalanan bedeninde bıyıklarının bilinen biçimini koruduğu görüldü.

6 Astronot Çantası Açık Artırmada Satıldı

ABD'li astronot Neil Armstrong'un, 1969'da Apollo 11 görevi sırasında, Ay'dan topladığı ilk örnekleri koyduğu çanta, New York'taki bir müzayede evi tarafın-

dan satıldı. Çanta 1,8 milyon ABD dolarına alıcı buldu. Dıştan arındırma özelliği olan beyaz çantanın içinde Armstrong'un Ay'dan topladığı küçük taşlar ve tozlar halen duruyor.

7 Buzdağının Antarktika'ya Vedası

Bugüne dek kayıtlara geçen en büyük buzdağlarından biri, Antarktika'dan koptu. Larsen buzulundaki

çatlak 10 yıldan uzun süredir takip ediliyordu. Çatlağın ayrılması 2014'ten itibaren iyice arttı ve her an kopuş olabileceği söyleniyordu. Dev buzul bloğunun yüzölçümü 6 bin kilometrekare, yani Kıbrıs'ın yaklaşık üçte ikisi büyüklüğünde. Buzdağı, bölgedeki deniz ticaret yollarında problem yaratabileceği kaygısıyla gözlem altında tutulacak. Zira akıntılar ve rüzgâr, buzdağın gemi güzergâhlarını tehdit edebilecek nokta olan Antarktika'nın kuzeyine sürükleyebilir.

8 Akıllı Telefonlar Zihinsel Kapasiteyi Azaltıyor

ABD'de Teksas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma, akıllı telefonların yakında tutulmasının zihinsel kapasiteyi azalttığını ortaya koydu. 800 akıllı telefon kullanıcısıyla yapılan deneyler zihinsel kapasiteyi, yani beynin belli bir zamanda verileri tutma ve işleme becerisini ölçmek için hazırlanmıştı. Katılımcılardan telefonlarını ya ters yüz olarak masanın üstüne; ya da ceplerine, çantalarına veya başka bir odaya koymaları istendi. Telefonlarını başka bir odaya koyanların, yakına koyanlardan çok daha iyi performans gösterdikleri görüldü.

9 Yazlar Artık Farklı Yaşanacak

Atmosferdeki ısınma yaz mevsimini tahmin edilebilir olmaktan çıkarıyor. Alman iklim araştırmacılarına göre yaz mevsimindeki yoğun ve sürekli yağışlar istisna

olmaktan çıkacak. Potsdam İklim Araştırmaları Enstitüsü Uzmanı Peter Hofmann'a göre; yazlar aşırı sıcak ve şiddetli yağışlarla geçecek. Hofmann atmosferdeki ısınmanın yağışların şiddetini arttırdığını; yeni ve aşırılaşan hava durumlarına alışmak ve önlemler almaktan başka çare olmadığını ifade etti.

10 Kansız Boğa Güreşleri

Baleer Adaları Parlamentosu boğa güreşlerinde hayvanın yaralanması ve öldürülmesini yasaklayan yasa teklifini kabul etti. Artık gösterilerde onar dakikalık sürede sadece üç boğa ile güreşilecek ve torerolar hayvanı tahrik edecek sivri gereçler kullanamayacaklar. İspanya'nın Katalonya bölgesindeki boğa güreşlerini tamamen yasaklama kararı geçen yıl, boğa güreşlerinin İspanyol kültürünün önemli bir ögesi olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmişti. Bugün için sadece Kanarya Adaları'nda boğa güreşleri tamamen yasaklanmış durumda. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

EYLÜL AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Etkili

6-(d) Parlıtı

11-(c) Kurgu

2-(a) Dilbilgisi

7-(b) Saydam

12-(d) Alıcı

3-(b) Yerbilimci

8-(c) Özellikli

13-(b) Alıştırma

4-(a) Evrensel

9-(c) Ruhsal gerilim

14-(b) Tanıtım

5-(d) Yoğunluk

10-(a) Buluş belgesi

15-(a) Dolambaç

"Bilginizi Denetleyin"

1-(a) İngiltere

2-(b) Mahershala Ali

3-(d) Birleşik Arap Emirlikleri

4-(a) 1927

5-(c) Sabiha Bengütaş

6-(a) Matematik

7-(d) Kırklareli

8-(c) Almanca

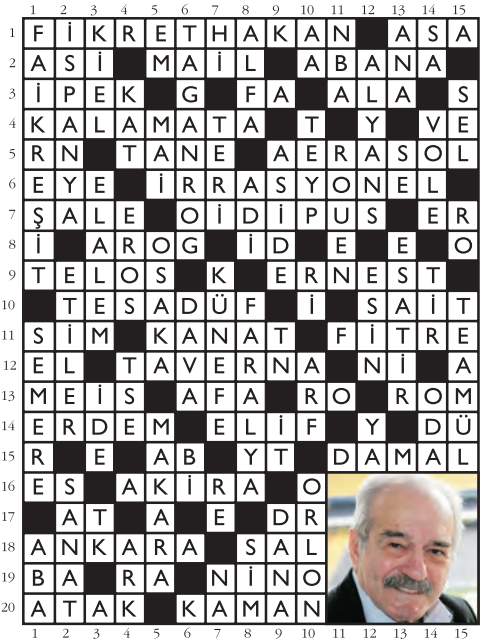
9-(b) Hazar

10-(c) Uşak

11-(b) Tokat

12-(a) Süleyman Seba

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ela Öz, Alanya

Yağmur ve Kuzey Yılmaz, İzmir

Kerem Bulut Şimşek, Alanya

Mete Ali Dura, Samsun

Eylül Karaoğlan, Kayseri

Kerem Kesen, Bursa

Mert Gedik, İstanbul

Sinem Görgülü, *Ankara*

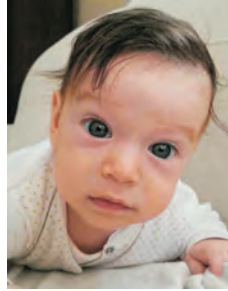
Azra Pınar Özyapıcı,
Kırklareli

Ali Murat Tazegül, *İzmir*

Berrak Albayrak, *Mersin*

Havva Begüm Çelik,
Eskişehir

Selin Kımru Sağlamer,
İstanbul

Pelin Özkurnaz, *İstanbul*

Burak Kerem Yıldız, *Yalova*

Can Karataş, *Ankara*

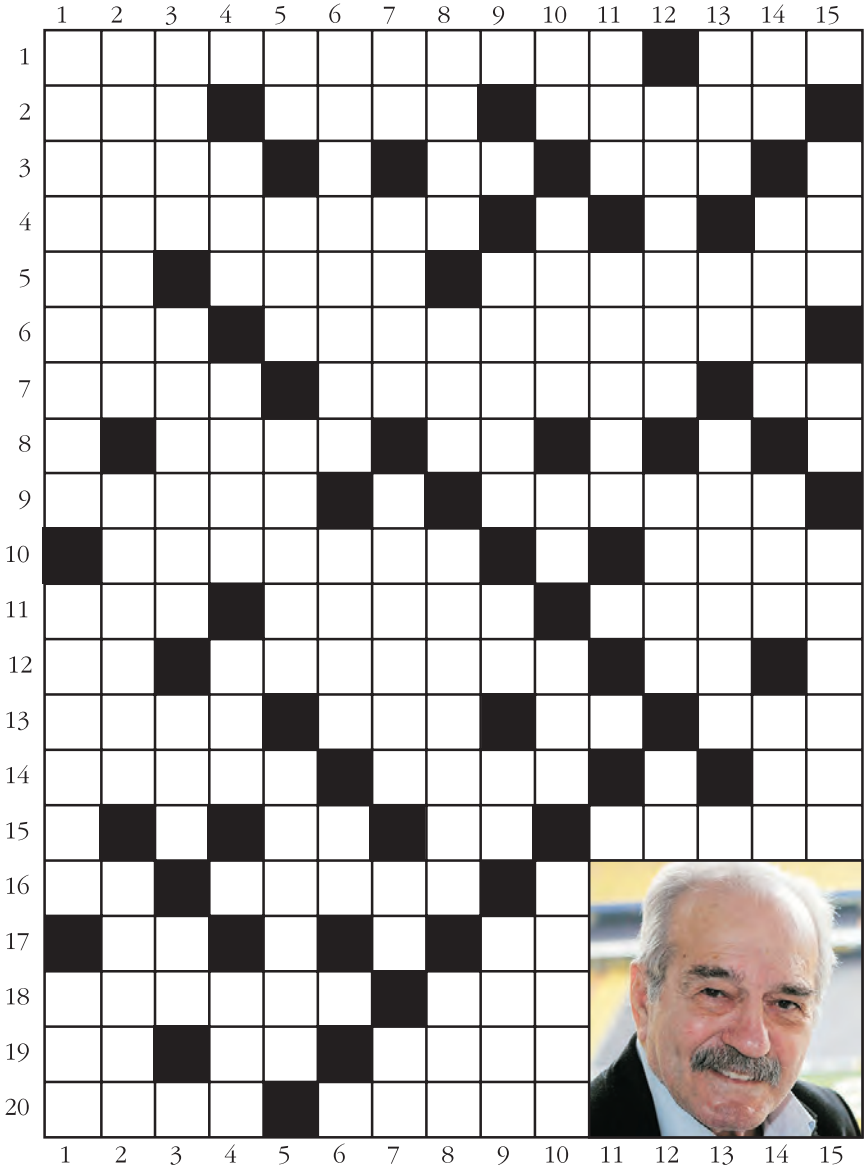
Sıla Akgün, *İzmir*

Emre Mirasyedioğlu,
Ankara

Lara Çevikçe Dağlıoğlu, *Ankara*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz Türk sinemasının unutulmaz aktörü.- Baston. **2-**Akdeniz bölgesinde bir akarsu.-Eğilimi olan.-Kastamonu'nun turistik bir ilçesi. **3-**Dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak kumaş.-Bir nota.-Karışık renkli. **4-**İri taneli bir zeytin türü.- Bir bağlaç. **5-**Radonun simgesi.- Herhangi bir sayıda olan, adet.- Gaz içerisinde dağılmış daha küçük çaplı sıvı parçacıklarından oluşan çok fazlı sistem. **6-**Demir törpü.- Akıl dışı. **7-**Uzun saçıklı çatısı olan alçak dağ konutu.- 'Kral' (Sophokles tarafından yazılan trajik yapıt).- Rütbesiz asker. **8-**Cem Yılmaz'ın bir filmi.- Eski dilde bayram. **9-**İlkçağ Yunan felsefesinde varılacak son nokta, ulaşılabilecek hedef anlamında kullanılan terim.-'..... Hemingway' (ABD'li ünlü roman yazarı). **10-**Rastlantı.- '..... Faik Abasıyanık' (Edebiyatçımız). **11-**'Mürüvvet' (Merhum Yeşilçam sanatçımız). - Kuşlarda uçmayı sağlayan organ.- Ramazan ayı içinde verilen, miktarı belirli sadaka. **12-**Yabancı.- Çalgılı meyhane.-Nikelin simgesi. **13-**Türkiye'ye en yakın bulunan Yunanistan'a ait bir ada.- Arjantin Futbol Federasyonu'nun kısa yazılışı.- Yunan alfabesinde bir harf.- Sert bir içki. **14-**Ahlakın övdüğü iyilikçilik, alçak gönüllülük, doğruluk gibi niteliklerin genel adı.-Arap alfabesinde bir harf.- Tavlada bir sayı. **15-**Eski dilde su.-İterbiyumun simgesi.- Ardahan'ın bez bebekleri ile ünlü ilçesi. **16-**Notada durak işareti.-'..... Kurosawa (Ünlü Japon yönetmen). **17-**Satrançta bir taş.- Akademik bir ünvanın kısa yazılışı. **18-**..... Ekspresi (Esat Mahmut Karakurt'un bir yapıtı).- İlkel bir deniz taşıtı. **19-**Baryumun simgesi.-Eski Mısır'da güneş tanrısı.- '..... Rota'(Birçok film müziğine beste yapmış ünlü İtalyan müzisyen). **20-**Düşüncesizce her işe atılan.- Kırşehir'in bir ilçesi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'..... ..Unat' (1899-1964 yılları arasında yaşamış olan tarih, coğrafya ve eğitimcimiz).-İstenilen sonuç, verim.-Kalın ve kaba bir kumaş türü. **2-**Avrupa'da bir ülke.-İstanbul'un bir semti.-Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım. **3-**Almanya'da bir kanal adı.-Başkaları.-Fikir.-Türk Hava Yolları'nın uçuş kodu. **4-**Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka.-Yunan mitolojisinde aşk tanrısı.-Türk Standartları Enstitüsünün kısa adı.-Küçük su yolu. **5-**Eski dilde ilaç.-'.....Ve Siyah' (Halit Ziya Uşaklıgil'in bir yapıtı).-Japonya'da bir kent.- Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç. **6-**Rusya'da bir liman kenti.- Franz Kafka'nın ünlü bir eseri.- Bizmutun simgesi. **7-**Bir ünlem.- Garip kişi.-Hatay'a özgü bir tatlı türü.-Bir nota.- Olumsuzluk belirten bir ön ek. **8-**Yunan alfabesinde bir harf.- Bayağı.- Muğla ilinin Fethiye ilçesine bağlı bir belde.- Gümüş. **9-**Un, et ve bamyaya ile yapılan bir Arap yemeği.-Tunus'un plaka işareti.-Köpek.- İneğin, sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu. **10-**Bir haber ajansının simgesi.- Manyetik bir bant üzerine sesleri kaydeden ve okuyan aygıt.- Endonezya'nın plaka işareti.- '.....Arf' (Kendine ait teorileri bulunan ünlü matematikçimiz).-Yapay dokuma ipliği. **11-**Amerikan Basketbol ligi.-Kuzey Fransa'da bir sanayi bölgesi. **12-**Evlilik yüzüğü.- İlham.- Şaşma belirten bir ünlem. **13-**Maksim Gorki'nin ünlü yapıtı.- Tavlada bir sayı.- Eski dilde mitoloji. **14-**Nazi hücum kıtası.- Havadan gelen topa, futbolda sıçrayarak ayağın üstüyle vurma.-Ok.-Serbest meslek adamlarını içinde toplayan resmî birlik. **15-**Doğal bir afet.-Romanya'nın plaka işareti.-Bir yerde öteden beri olagelen davranış.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

SÜPER LİG ŞAMPİYONU BJK

2017 İş Bankası Süper Lig satranç karşılaşmaları 25 Temmuz – 5 Ağustos 2017 tarihlerinde Darıca’da oynandı. 13 takımın döner sistemle karşılaştığı turnuvada Dünya’nın en ünlü satranççıları da takımları için kafa yordular. Beşiktaş 1., THY 2., Hatay Büyükşehir Belediyesi satranç takımları 3. oldular.

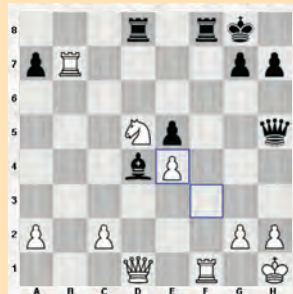
Robert Markus, Beşiktaş (2672) – Mert Erdoğan, Denizsu (2445), 1.2.3.

Siyahın figürleri dağınık, bir de **25...cxb5?** kale-vezir bataryasına hat açılınca beyaz, kolayca mutlu sona ulaşıyor. **25...c5** ile hattı kapatma düşüncesi toparlanmak için zaman kazandırır. **26.Kc8+ Şh7** İşte açık hattan bir top son sıraya atıldı. **27.Vd1 Kb4?!** Siyah, beyazın vezirini h5 karesine yönelten mat planını kulak arkası edip vezir kanadında sadeleştirme peşinde, **27...g6** gerekliydi. **28. Kxb4 Fxb4 29. Ag5+ Şg6** (29...Axc5 30.Ff5+ Şh6 31.Kh8+ Ah7 32.Kxh7 Şg5 33.Vxh5+ Şf7 34.f4 ve 35.Vg5+#) **30.Axe4 dxe4 31.Kh8 Şf6 32.Vxh5 g6 33.Vh4+ Şg7 34.Kc8** Siyah terk etti. **1-0**

Anna Muzychuk, Hatay B. Belediyesi (2572) – Nino Batsiashvili, Deniz Su (2475), 10.5.

Kızarmış Ciğer Saldırısı’ndan gelen güzel bir oyun: Siyah, veziri değiştirmiyor, e4 piyonunu almak istiyor. **23...Vh4?!** **24.Ae7+ Şh8 25.Af5 Vxe4 26.Ad6! Vd5** (27.Kxf8 mat nedeniyle at alınamıyor.) **27.Af7+ Şg8 28.Ah6+! Şh8** (28...gxh6?? Olamaz, 2 hamlede mat olur. **29.Vg4+ Şh8 30.Vg7+#) 29.Axf7+ Şh8 30.Axd8 Kxd8 31.Ke7 Vd6 32.Kff7 e4 33.Vg4 Vg6** Beyaz, yüksek tempolu oynuyor. **34.Ve2 Ff6? 35.Kxa7 Vg5** Siyah da mat kokluyor. **36.Vf1 e3 37.Kfd7 Ke8 38.Kxg7+! Vxg7 39.Kxg7+ Fxg7 40.Ve2 Fh6 41. h4 Kd8 42.Vc4+ Şh8 43.Ve6** Siyah terk etti. **1-0**

Martyn Kravtsov, Karaman Belediyesi (2657) – Ivan Cheparinov, THY (2703) 2.1.

25.Şh8, h piyonunun sürülüşünden ürken siyah şahını daha güvenli sandığı köşeye kaçırıyor ama yağmurdan kaçarken doluya tutulacak. 26.cxd5 Kxd5 27.Kxd5 exd5 28.Ke8!! Vf6 Açılan e dikeyindeki kale saldırıya doğrudan katıldı. 28...Kxe8 29.Af7+ At çatalı nedeniyle iyi değil. 29.Kxc8! Kxc8 30.Axc8 Ve6 31.Ad6 Ve1+ Bu çifte vuruşla siyah, figürü geri alıyor gibi görünüyor ama gerçek öyle değil. 32.Şh2 Vxb1 33.Vf4! Bu şahane hamle ile oyun bitiyor. Beyaz vezirin f8'den mat etmesi önlenemiyor. 1-0

Eltaj Safarlı, BJK (2641) – Levant Pantsulaia, Sivas Varyant (2585) 4.2.

Siyah, f6'daki beyaz piyonu alıp materyal eşitliğini sağlamaya çalışıyor ama beyazın kalite fedası sonuç alıcı. 39.Kxf5! gxf5 40.Vh4! Vf8 Beyaz vezirin baskısı dayanılacak gibi değil. 41.Vxh5+ Vh6 42.Vxf5+ Vg6 Siyah şahın 8. yataya kaçışı sonunu hızlandırdı: 42...Şh8 43.Vc8 Şh7 44.Fe4+ Vg6 48.Vf8 ve Vg7 matı önlenemez. 43.Ve5?! Beyaz, 43.Vf4! ile daha tehditkar olurdu. 43...Vb1+? Boşuna şah çekişler. 43...Vg4 daha iyiydi. 44.Şf2 Vc2+ 45.Şg3 Vd3+ 46.Şh4 Şahlar bitti ve siyah terk etti. 1-0

Sinem Çağla Gündoğan, Hatay Belediye SK (2000)– İpek Aslı Yassıbağ, İzmir Taş Duvar(1880)

Siyah, d5 karesinden fil ile bir piyon aldı, vezire karşılık o da vezir istiyor ancak onu bir sürpriz bekliyor. 25.Kxd5 Vxd5 26.Ke8+! İşte sürpriz. 26...Kxe8 27.Vxd5 Beyaz açık üstün, birkaç hamle sonra siyah terk etti. 1-0

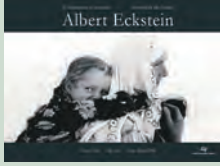
mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Anadolu'da
Bir Hekim

Albert Eckstein

Nejat Akar, Alp Can
Ayşe Aysu Oral

Ankara Üniversitesi
Yayınevi

Savaşta şeref madalyası kazandı ama Hitler görevden aldı. Yurdunu terk etmekten başka bir seçeneği kalmayan Alman çocuk hekiminin öyküsünde “Türkiye’de Çocuk Sağlığı”nın tarihi var. Hindistan’da hastanede ödenmeyen faturalar nedeniyle oksijen desteğinin kesilmesi sunucu onlarca çocuğun yaşamını yitirdiği haberleri ile dünya sarsılırken Türkiye’de Cumhuriyet’in “önce çocuklar” diyerek inanılmaz başarıları bütün olanaksızlıklara karşın nasıl elde ettiğinin hikayesi. Eckstein, ABD ve İngiltere’ye değil Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti’nin çağrısını duraksamadan kabul etti. Ankara’da çalışırken kendisinden “Türk çocuklarının sağlık ve hastalıkları” konusunda resmi bir rapor istendi. Çocuk doktoru olan eşi Dr. Erna’yı ve asistanını alıp ödenek, yol, araba, araç gereç ve ilaç yokluğuna karşın

“Garcia’ya Mektup” öyküsündeki gibi koştu. 25 ilde yüzlerce köyü ziyaret etti. Bir yandan raporunu hazırlarken öte yandan vardığı yerlerde binlerce hastaya sağlık sundu. Kitap o dönemin yaşam koşullarına da ışık tutuyor. Türkiye’yi ve Türkleri o kadar seviyor, benimsiyor ki, cümlelerine “biz” diyerek başlayan, kendini “alacaklı” değil “borçlu” hisseden ender insanlardan biri Eckstein. Yetinmiyor kendisine kucak açan Türkiye’ye Ankara Üniversitesi bünyesinde “Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği” kuruyor. Kendisinden sonra bayrağı taşıyacakları da seçiyor. İlk asistanları İhsan Doğramacı ile Selahattin Tekand, ilk doçenti ise Bahtiyar Demirağ oluyor.(...)

Yeniçeriler Remizleri ve Mezar Taşları

H. Necdet İşli
Mehmet Kökrek

Dergah
Yayınları

Mezarlık kimi insanların öldüğünde götürüldüğü yani görmediği, görmekten kaçındığı korktuğu bir yer. H. Necdet İşli mezarlıklarda, kardeşi Emin Nedret İşli de hurdalıklarda, depolarda yok

edilmeye terk edilen insanlık miraslarını yeniden yaşıyorlar. Mezarlıklardan mezar taşlarından tarihi aydınlatıyor, yaşarken iz bırakan ancak öldükten sonra unutulmuş kişileri ve öykülerini sunuyor, H. Necdet İşli ve Mehmet Kökrek. “Yaşarken başta taş, mezar taşında nişan” olan Yeniçeri mezar taşlarında sık görülen farklı serpuşlar konusunda bilgi verilirken, Vak‘a-i Hayriye’den sonra Yeniçerilere ait mezar taşlarının kırdırıldığı şeklindeki şehir efsanesini düzeltiyor ve günümüze ulaşmış mezar taşlarından örnekler veriliyor. Mezar taşları dışında kentin çeşme, cami ve sair tarihi yapıları ve eşyalar üzerinde beni gör diye çılgık atan Yeniçerilere ait remizler bu çalışma ile ilk defa toplu şekilde sunuluyor. Kitap Yeniçeriler ile sosyal hayat ve edebiyat arasındaki ilişkiye de açıklık getiriyor. İlk defa bu kitapta gün yüzüne çıkan pek çok remiz, mezar taşı ve belgenin Yeniçeriler tarihine önemli bir katkı sağlarken gözünü kırpmadan mezarlıkları dümdüz edip yapılaşmaya açanlara ve daha da korkunç olanı koleksiyon, define diye yağmalayanlara dur denilmediğini gösteriyor. “Yaşayana da ölene de sahip çıkmayan, değer vermeyen” vurdumduymazlığa karşı savaşıyor İşli kardeşlerin yaşama ve yaşatma savaşımları sürüyor... Tarih olma yolundaki tebeşirin bir parçası ile dile gelen mezar taşlarındaki sözler tarihi aydınlatıyor.

Tao Te Ching

Yol ve Erdemin Kitabı

Lao Tzu

Say Yayınları

2500 yıl önce Çin’de yaşayan “Yaşlı Bilge”, her yıl 2 Nisan’da doğum günü kutlanan Lao Tzu’nun adıyla özdeşleyen, dünya dillerine en çok çevrilen ve çevirmeye devam edilen bir yaşama kılavuzu. Atatürk’ün isteğiyle kurulan DTCF’ne giren ilk kız öğrencilerinden ve Sinoloji Bölümü’nden mezun olan ilk öğrenci Muhaddere Nabi Özerdim’in 46 yıl önce Çince’den Türkçeye çevrilen ilk yapıt olarak dilimize kazandırdığı “Yol ve Erdemin Kitabı” yeni bir yorumla okurlarıyla buluşuyor. Lao Tzu hayatı, insanı, toplumu ve dünyayı sorguluyor: “Şan mı yoksa yaşam mı, Hangisi sende daha fazla? Yaşam mı yoksa mal mı, Hangisi senin için daha önemli? Hayatta kal ve diğerlerini kaybet, Diğerlerini koru ve hayatı kaybet; Hangisi daha çok keder ve acı getirir? Görüyoruz ki Şana bağlı kalan, Daha yüce olanı reddeder; Bolluğu seven, Daha büyük bir zenginlikten vazgeçer. Elindekiyle yetinen utanca değil korkuya ihtiyaç duyar.(...)”

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ÖZİN ERDEMLİ, ANKARA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajımızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

MALİK BULUT

Heykeltıraş Malik Bulut Ayasofya'yı inşa etmek için taş ustalarının heykeltıraşların getirildiği Taşeli'nde Silifke'de 1974'te doğdu. Mersin Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ni bitirdi. 16 kişisel sergi açtı, 23 uluslararası heykel sempozyumu ve uluslararası sanat (İstanbul Contemporary, Chicago Sofa, New York Sofa, Verona Stone) fuarlarına katıldı.

Heykelleri özel, müze, devlet ve üniversite koleksiyonlarında yer alan Bulut binlerce yıl önce bu topraklarda can bulan ve doruklara varan taş heykel sanatının yeniden doğuşu için adım adım Anadolu'yu dolaşüyor, heykel sempozyumları düzenliyor ve heykeller yapıyor.

Tekirdağ Süleymanpaşa Belediyesi Malik Bulut adına bir park açıyor. Bulut'un heykelleri bu heykel parkında sergilenecek.

